

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

TÜRKİYE'NİN İNSANİ DİPLOMASİ FAALİYETLERİ (2022-2024):

UKRAYNA ÖRNEĞİ

**HAZIRLAYAN
GÖKSU HAMDEMİR DİKER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA-2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'NİN İNSANİ DİPLOMASİ FAALİYETLERİ (2022-2024):

UKRAYNA ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

GÖKSU HAMDEMİR DİKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SÜLEYMAN SEZGİN MERCAN

ANKARA-2025

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ENSTİTÜSÜ**

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Göksu Hamdemir Diker tarafından hazırlanan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 05.08.2025

Tez Adı: TÜRKİYE'NİN İNSANİ DİPLOMASİ FAALİYETLERİ (2022-2024):
UKRAYNA ÖRNEĞİ

Tez Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı- Soyadı, Kurumu)	İmza
Doç. Dr. Süleyman Sezgin Mercan, Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Elem Eyrica Tepeciklioğlu, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Haluk Karadağ, Başkent Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Banu Eligür

Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler

Enstitüsü Müdürü

Tarih: ... / ... /

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU**

Tarih: 25/08/2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: Göksu Hamdemir Diker

Öğrencinin Numarası: 22210402

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Programı: Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Adı, Soyadı: Doç. Dr. Süleyman Sezgin Mercan

Tez Başlığı: TÜRKİYE’NİN İNSANİ DİPLOMASİ FAALİYETLERİ (2022-2024): UKRAYNA
ÖRNEĞİ

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler, Sonuç ve Türkçe Özet Bölümünden oluşan, toplam 104 sayfalık kısmına ilişkin, 21/07/2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %6 dır.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası

Onay

25 /08/ 2025

Doç. Dr. Süleyman Sezgin Mercan

İmza

TEŞEKKÜR

Hayatta kendime sorduğum sorulardan biri hep "Bu dünyaya nasıl bir faydam dokundu?" oldu. İnsani yardım sektöründe görev almak, bu sorgulamaya her gün yanıt arama ve küçük de olsa bir fark yaratma çabasıyla dolu bir serüven sunuyor bana. İnsanların acılarını dindirmeye ve daha yaşanılır bir dünya inşa etmeye yönelik bu süreç, benim için bir vazifeden çok daha fazlası; derin bir anlam ve değerle bezenmiş bir yaşam yolculuğu.

Bu kıymetli çalışmanın her evresinde, bilgi birikimi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden değerli danışman hocam Doç. Dr. Süleyman Sezgin MERCAN'a şükranlarımı sunuyorum. Onun yol göstericiliği, bu tezin hem bilimsel hem de akademik düzeyde değer kazanmasında belirleyici bir etken oldu.

Bu meşakkatli ama bir o kadar da anlamlı süreçte, en büyük destekçim ve hayat yolculuğumdaki en güzel tesadüfüm olan sevgili eşim Osman Barış DİKER daima yanımdaydı. Kendisiyle insani yardım alanında, ortak bir amaca hizmet ederken tanışmış olmamız, bu bağın ne denli özel ve anlamlı olduğunu her zaman hissettirdi. Onun varlığı, yalnızca bu tezin tamamlanmasında değil, en zor anlarda bile bana olan inancımı hissettirmesinde kendini gösterdi. Yorulduğumda beni cesaretlendiren sözleri, umutsuzluğa düştüğümde gözlerindeki güven, başardığımı hissettiren sevgisiyle bu süreci benim için unutulmaz kıldı. Attığım her adımda yanımda duran varlığı, bu tezin en kıymetli yapı taşlarından biri oldu ve bana daima şunu anımsattı: Sevgiyle yapılan her şey, kalıcı bir iz bırakır.

Ailem, bu hayat seyrinde bana her zaman en güçlü dayanağım oldu. Çocukluğumdan beri bana verdikleri koşulsuz sevgi ve güven duygusu, bugün olduğum kişiyi şekillendiren en mühim unsurlardır. Onların sarsılmaz destekleri, bu akademik yolculukta karşılaştığım zorlukları aşmama olanak tanıyan bir güç kaynağıydı. Tez sürecinde de koşulsuz destekleri, her zaman arkamda duran anlayışları ve dualarıyla yanımda olan, varlıklarıyla bana güç veren annem Ayşe HAMDEMİR, babam Mehmet HAMDEMİR ve kardeşim Yağmur HAMDEMİR'e yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez, yalnızca akademik bir çalışmanın ötesinde, sevgi, sabır, dayanışma ve kararlılıkla yoğrulmuş bir yolculuğun hikâyesidir. İnsani yardım sektöründe yürüttüğüm çalışmaların bir yansıması olarak, hem geçmişe dönüp gururla bakacağım bir hatıra hem de gelecekteki çabalarım için güçlü bir motivasyon kaynağıdır.

Tezimin, insani diploması ve barış çalışmaları alanına anlamlı bir katkı sağlaması ve bu sahaya ilgi duyanlara ilham vermesi en büyük dileğimdir.

Göksu HAMDEMİR DİKER

ÖZET

Göksu HAMDEMİR DİKER

Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetleri (2022-2024): Ukrayna Örneği

Başkent Üniversitesi

Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı

2025

Bu tez, insani diplomasi kapsamında Türk Kızılay, Uluslararası Kızılağaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve Uluslararası Kızılağaç Komitesi'nin (ICRC), 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı sürecinde yürüttükleri faaliyetleri incelemekte ve bu faaliyetlerin barış inşasına olan etkilerini değerlendirmektedir. İnsani yardım aktörlerinin barış süreçlerinde oynadığı rollerin giderek daha fazla önem kazandığı literatürden hareketle, bu çalışma, bölgesel bir aktör olan Türk Kızılay'ın, IFRC ve ICRC ile birlikte sahada gerçekleştirdiği insani diplomasi uygulamalarını karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir.

İnsani diplomasi, savaş ve afet dönemlerinde insani ihtiyaçların karşılanmasının ötesinde, barış inşasının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çatışma bölgelerinde devlet dışı aktörlerin işlevleri, uluslararası ilişkiler ve barış inşası çerçevesinde ele alındığında, diplomatik girişimlerin tamamlayıcı unsurları oldukları görülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmada Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı süresince yürüttükleri insani diplomasi uygulamaları analiz edilmiştir.

Türk Kızılay, bölgesel bir aktör olmasına karşın, yerel bilgiye sahip olması, kamu kurumlarıyla güçlü koordinasyon içinde çalışabilmesi ve geniş gönüllü ağı sayesinde sahada küresel kuruluşlar kadar etkin bir rol oynamıştır. IFRC'nin uluslararası kaynaklara erişimi ve koordinasyon gücü, ICRC'nin tarafsızlık ilkesi çerçevesindeki arabuluculuk kapasitesi ile birleştiğinde, bu üç kurumun birbirini tamamlayan roller üstlendiği görülmüştür.

Sonuç olarak bu çalışma, insani yardım kuruluşlarının yalnızca temel ihtiyaçları karşılamakla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda savaş ortamlarında barış inşası süreçlerini desteklediklerini ortaya koymuştur. Türk Kızılay'ın hızlı müdahale kapasitesi, yerel halkla güçlü ilişkileri ve saha kabiliyeti, IFRC'nin uluslararası iş birliği olanakları ve ICRC'nin

tarafsız diplomatik deneyimi bir araya geldiğinde, insani diplomasinin barış inşasındaki etkisi daha görünür hale gelmiştir. Üç kurumun eşzamanlı, koordineli ve birbirini tamamlayan faaliyetleri, kalıcı barış için güçlü bir zemin oluşturmuştur. Bu bağlamda, insani diplomasi aktörlerinin kriz dönemlerinde eşgüdüm içinde çalışmasının, barış inşasına hizmet eden yapıları pekiştirdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsani Diplomasi, Barış İnşası, Türk Kızılay, IFRC, ICRC, Rusya-Ukrayna Savaşı

ABSTRACT

Göksu HAMDEMİR DİKER

Türkiye’s Humanitarian Diplomacy Initiatives (2022–2024):

The Case of Ukraine

Başkent University

Institute of European Union and International Relations

Master’s Program in International Relations (with Thesis)

2025

This thesis, examines the activities carried out by the Turkish Red Crescent, the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), and the International Committee of the Red Cross (ICRC) within the scope of humanitarian diplomacy during the Russia-Ukraine War that began in 2022. It evaluates the impact of these activities on peacebuilding. Drawing from the literature that increasingly emphasizes the importance of humanitarian actors in peace processes, this study provides a comparative analysis of the humanitarian diplomacy practices conducted in the field by the Turkish Red Crescent—a regional actor—alongside IFRC and ICRC.

Humanitarian diplomacy plays a significant role not only in addressing urgent needs during war and disaster but also in shaping peacebuilding processes. When the functions of non-state actors in conflict zones are evaluated within the framework of international relations and peacebuilding, it becomes evident that they serve as complementary elements to formal diplomatic initiatives. Accordingly, the humanitarian diplomacy efforts of the Turkish Red Crescent, IFRC, and ICRC during the Russia-Ukraine War have been analyzed in this study.

Although the Turkish Red Crescent is a regional actor, its local knowledge, strong coordination with public institutions, and wide volunteer network enabled it to play a role as effective as global organizations in the field. The IFRC’s access to international resources and coordination capacity, combined with the ICRC’s ability to mediate within the

framework of its neutrality principle, demonstrate that the three institutions assumed complementary roles.

In conclusion, this study reveals that humanitarian organizations not only meet basic needs but also support peacebuilding processes in conflict settings. Turkish Red Crescent's rapid response capacity, strong community ties, and field effectiveness—together with the IFRC's international cooperation potential and the ICRC's neutral diplomatic experience—have made the impact of humanitarian diplomacy on peacebuilding more visible. The coordinated, simultaneous, and complementary actions of these three institutions have laid a strong foundation for lasting peace. In this context, the study concludes that the coordinated work of humanitarian diplomacy actors during crises reinforces the structures that serve peacebuilding.

Keywords: Humanitarian Diplomacy, Peacebuilding, Turkish Red Crescent, IFRC, ICRC, Russia-Ukraine War

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar	ix
ŞEKİLLER	x
KISATMALAR	xi
GİRİŞ.....	1
1 İNSANİ DİPLOMASİ.....	5
1.1 Yumuşak Güç.....	5
1.2 Geleneksel Diploması.....	6
1.3. Kamu Diploması	7
1.3.1 Eğitim Diploması.....	8
1.3.2 Kültürel Diploması	9
1.3.3 Dijital Diploması	9
1.3.4 Gastro Diploması	9
1.3.5 Sağlık Diploması.....	10
1.3.6 Vatandaş Diploması	10
1.3.7 Spor Diploması	11
1.3.8 İnsani Diploması	11
1.4 İnsani Diploması Tanımları	12
1.5 İnsani Diploması Aktörleri.....	13
1.5.1 Resmi Aktörler.....	13
1.5.1.1 Hükümetler	14
1.5.1.2 Uluslararası Kuruluşlar	14
1.5.2 Resmi Olmayan Aktörler	15
1.5.2.1 Çok Uluslu Şirketler	16
1.5.2.2 Sivil Toplum Kuruluşları	16
1.5.2.3 Bireyler	16
1.6 İnsani Diploması Araçları	17
1.6.1 İnsani Yardım	17
1.6.2 Kalkınma Yardımları.....	18
1.6.3 Barış İnşası	18
1.7 Uluslararası İlişkilerde Güç Hiyerarşisi ve İnsani Yardım.....	20
2 TÜRKİYE VE İNSANİ DİPLOMASİ.....	23
2.1 Türkiye'nin İnsani Diploması Faaliyetleri.....	23
2.1.1 Kriz Bölgelerindeki Faaliyetler	23

2.1.2	İnsani Müdahale Mekanizmaları	23
2.1.3	Mülteciler İçin Yardım	24
2.1.4	Kalkınma Yardımları	24
2.1.5	Kültür ve Dini Diplomasi	25
2.1.6	Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç	25
2.1.7	İnsani Amaçlı Eğitim Yardımı	26
2.1.8	Sağlık Diplomasisi	26
2.1.9	Barışın İnşası	26
2.2	Türk Dış Politikasının İnsani Diplomasi Araçları	27
2.2.1	İnsani Yardımlar	27
2.2.2	Kalkınma Yardımları	29
2.2.3	Barışın İnşası	32
2.3	Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Aktörleri	35
2.3.1	Hükümet	35
2.3.2	Türk Kızılay	36
2.3.2.1	Türk Kızılay'ın Tarihçesi	37
2.3.2.2	Türk Kızılay'ın Vizyonu ve Misyonu	38
2.3.2.3	Türk Kızılay'ın Yerel ve Uluslararası Operasyonları	38
2.3.2.4	Türk Kızılay'ın Ofisleri ve Görevlileri	39
2.3.2.5	Türk Kızılay'ın İnsani Diplomasi Faaliyetleri	40
2.3.3	IFRC	41
2.3.3.1	IFRC'nin Tarihçesi	41
2.3.3.2	IFRC'nin Vizyonu ve Misyonu	41
2.3.3.3	IFRC'nin Türkiye ve diğer ülkelerdeki faaliyetleri	41
2.3.3.4	IFRC'nin Ofisleri ve Delegasyonları	42
2.3.3.5	IFRC'nin İnsani Diplomasi Faaliyetleri	43
2.3.4	ICRC	44
2.3.4.1	ICRC'nin Tarihçesi	44
2.3.4.2	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi'nin Temel İlkeleri	46
2.3.4.3	ICRC'nin Misyon ve Vizyonu	47
2.3.4.4	Aile Bağlarının Yeniden Tesisi Programı (Restoring Family Links) – RFL	48
2.3.4.5	ICRC'nin Türkiye'deki Faaliyetleri	49
2.3.4.6	ICRC Ofisleri	50
3	RUSYA UKRAYNA ANLAŞMAZLIĞI	52
3.1	Savaşa Giden Süreç	52
3.1.1	Jeopolitik Nedenler	52
3.1.2	Ukrayna'nın Bağımsızlığı	54
3.1.3	Sovyetler Birliğinin Dağılması	56
3.1.4	Rusya'nın Gürcistan'a Müdahalesi	57
3.1.4.1	2008 Rusya- Gürcistan Savaşı	58
3.1.5	Kırımın İlhakı ve Euromaidan Devrimi	59
3.1.5.1	Kırım'ın Stratejik Önemi ve Tarihsel Arka Planı	59
3.1.5.2	Euromaidan Devrimi	60
3.1.5.3	Kırım'ın İlhakı	60
3.1.6	Ukrayna'da Ayrılıkçı Hareketler	61
3.1.7	Ukrayna NATO İlişkileri	63
3.1.8	Rusya NATO İlişkileri	65
3.1.9	Rusya Ukrayna Savaşı	66
3.1.10	Savaş Sonrası Ortam	67
4	TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA İNSANİ DİPLOMASİ VE RUSYA-UKRAYNA ÖRNEĞİ	69
4.1	Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetleri Yürüttüğü Ülkeler	69
4.2	Türkiye'nin Rusya-Ukrayna Savaşı Sürecindeki İnsani Diplomasi Aktörleri	70

4.2.1	Akut Dönem Uygulamaları.....	71
4.2.2	İyileştirme Uygulamaları	72
4.2.3	Uluslararası İşbirliğini Arttırmaya Yönelik Uygulamalar	73
4.3	Rusya Ukrayna Örneği.....	73
4.3.1	Rusya-Ukrayna Savaşında Türk Kızılay'ın İnsani Diplomasi Faaliyetleri	74
4.3.1.1	İnsani Yardım	75
4.3.1.2	İnsani Koridorların Oluşturulması ve Diplomatik İlişkiler	75
4.3.1.3	Türk Kızılay'ın Ukrayna'ya Sağlamış Olduğu İnsani ve Mülteci Yardımları	76
4.3.2	IFRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri	76
4.3.2.1	İnsani Yardım	77
4.3.2.2	Ulusal Derneklerin Desteklenmesi.....	77
4.3.2.3	Savunuculuk Faaliyetleri.....	78
4.3.3	ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri.....	79
4.3.3.1	Uluslararası İnsancıl Hukuk Teşviki.....	79
4.3.3.2	İnsani Koridorların Oluşturulması ve Savaş Esirlerinin Korunması	79
4.3.3.3	İnsani Yardım	80
4.3.3.4	Aile Bağlarının Yeniden Tesisi	81
4.4	Barış İnşası Süreci ve İnsani Diplomasi	81
4.4.1	Çatışmaların Önlenmesi.....	82
4.4.2	Ekonomik İyileşme	83
4.4.3	Dezavantajlı Gruplara Destek	83
4.4.4	İş Birlikleri ve Koordinasyon	84
4.4.5	Rusya-Ukrayna Savaşında Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin İnsani Diplomasi Yaklaşımlarının Barış İnşasına Katkısı: Bulgular	84
4.4.5.1	Türk Kızılay'ın Rusya-Ukrayna Savaş Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri ile Barış İnşasını Sağlamaya Yönelik Adımlarının Katkısı	84
4.4.5.1.1	İnsani Yardım	85
4.4.5.1.2	Barış İnşası.....	86
4.4.5.2	IFRC'nin Rusya-Ukrayna Savaş Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri ile Barış İnşasını Sağlamaya Yönelik Adımlarının Katkısı	87
4.4.5.2.1	İnsani Yardım	88
4.4.5.2.2	Barış İnşası.....	88
4.4.5.3	ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaş Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri ile Barış İnşasını Sağlamaya Yönelik Adımlarının Katkısı	89
4.4.5.3.1	İnsani Yardım	90
4.4.5.3.2	Barış İnşası.....	91
4.4.6	Bulgular	92
5	SONUÇ	97
6	KAYNAKÇA	101

TABLÖLAR

	Sayfa
Tablo 1. Küresel İnsani Yardım, Kalkınma ve Barış İnşası (2010–2023).....	21
Tablo 2. En Fazla Kalkınma Yardımı Yapan Ülkeler (2023).....	22
Tablo 3. Türkiye'nin En Fazla Yardım Yaptığı Ülkeler (2010–2023).....	29
Tablo 4. Yıllık Toplam Resmi Kalkınma Yardımları (2010–2023)	31
Tablo 5. İnsani Diplomasi Aktörlerinin Yürüttüğü Faaliyetler	71
Tablo 6. Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin Faaliyetleri.....	93
Tablo 7. Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin İnsani Diplomasi, İnsani Yardım ve Barış İnşası Faaliyetleri.....	95

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil 1. ICRC'nin Dünya Genelindeki Ofis, Delegasyon ve Misyonları	21
Şekil 2. Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Hareketi Organizasyon Şeması.....	74

KISATMALAR

- AFAD** : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
- BDT** : Bağımsız Devletler Topluluğu
- DAC** : Kalkınma Yardımları Komitesi (*OECD bünyesinde*)
- EAPC** : Euro-Atlantik Ortaklık Konseyi (*NATO bünyesinde*)
- ICRC** : Uluslararası Kıızılhaç Komitesi
- IFRC** : Uluslararası Kıızılhaç ve Kıızılây Dernekleri Federasyonu
- IHL** : Uluslararası İnsancıl Hukuk (International Humanitarian Law)
- MİT** : Millî İstihbarat Teşkilâtı
- NATO** : Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
- OCHA** : Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi
- OIC** : İslam İşbirliği Teşkilatı
- OHCHR**: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
- RFL** : Aile Bağlarının Yeniden Kurulması (*Restoring Family Links – Kıızılây/Kıızılhaç programı*)
- SUY** : Sosyal Uyum Yardımı (*Türkiye 'de yaşayan yabancı uyruklulara yönelik bir nakit destek programı*)
- TİKA** : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
- WFP** : Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı
- UNHCR**: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GİRİŞ

Günümüzde uluslararası siyasi ilişkiler bölgesel dinamikleri değiştirebilmekte ve bu dinamikler içerisinde yaşayan nüfusun yaşam standartlarını ve kalitesini değiştirebilmektedir. Son zamanlarda yaşanan insan hakları ihlalleri, insanın onuru ile yaşama hakkını elinden alan gelişmeler ve insanların savaş sebebi ile zorla yerinden edilmesi konuları insani diplomasi alanının temel taşlarını oluşturmaktadır. Yani insani diplomasi ülkeler arasında yaşanan çatışma ve kriz ortamlarında istikrar ve barışın sağlanmasında rol oynamaktadır.

İnsani Diplomasi kavramı literatürde birçok farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlara ilk olarak IFRC tarafından yapılan tanımı örnek verilebilir. Bu tanıma göre insani diplomasi, *"karar vericileri ve kamuoyunu, her zaman savunmasız insanların çıkarları doğrultusunda ve temel ilkelerimize tam saygı göstererek hareket etmeye ikna etmektir"*¹. İkinci olarak, *"insani diplomasinin amacı, çatışma ve şiddetin neden olduğu acıyı önlemek ve hafifletmek, mağdurlara yardım sağlamak ve IHL normlarını yaymaktır"*². Son olarak da *"insani diplomasi, bağımsızlık, tarafsızlık ve adalet ilkelerine dayalı olarak, müzakereler ve görevlerini vicdanlı bir şekilde yerine getirmek için siyasi ve askeri otoritelerden alan elde etmek amacıyla uzmanlaşmış kuruluşların faaliyetidir"*³ örnekleri verilebilir.

Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca her zaman stratejik bir konuma sahip olmuştur. Bu yüzden insani diplomasinin uygulanabilirliği alanında da gerek komşu gerekse müttefik devletler için yine stratejik bir konuma sahiptir. Türkiye geliştirmiş olduğu insani diplomasi adımları ile günümüzde yaşanan birçok çatışma, anlaşmazlık ve insan hakları ihlalleri gibi konularda uluslararası arenada kendi haklarını savunamayanların savunucusu rolünü üstlenmiştir. Türkiye'nin insani diplomasi alanındaki aktörlerinden birisi de Türk Kızılay'dır. Türk Kızılay, IFRC ve ICRC gibi Kızıl Hareketin bir üyesi olarak yüz yılı aşkın bir süredir Türkiye'nin tek ulusal derneği olarak hizmet vermektedir. Türk Kızılay,

¹ IFRC, "Policy of Humanitarian Diplomacy," adopted by the Governing Council in Paris, May 2009. Erişim: 22-06-2025. <https://www.ifrc.org/en/what-we-do/humanitarian-diplomacy/humanitarian-diplomacy-policy/>.

² Hugo Slim, "Humanitarian Diplomacy: The ICRC's Neutral and Impartial Advocacy in Armed Conflicts," *Ethics & International Affairs* 33, no. 1 (2019): 67–77.

³ Larry Minear and Hazel Smith, "Introduction," 1–5; Hazel Smith, "Humanitarian Diplomacy: Theory and Practice," 36–38, both in *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*, ed. Larry Minear and Hazel Smith (Tokyo: United Nations University Press, 2007); Emmanuel Rousseau and Anne Pende, "Humanitarian Diplomacy," in *Global Diplomacy: An Introduction to Theory and Practice*, ed. Thierry Balzacq, François Charillon, and Frédéric Ramel (Paris: Palgrave Macmillan, 2020), 254.

IFRC ve ICRC gibi insani diplomasi aktörleri, ihtiyaç halinde sadece insani yardım sağlamanın yanı sıra savaş ve çatışma anlarında ve hatta sonrasında barışın inşası için çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Bu çalışmada, insani diplomasi kavramı hem teorik hem de pratik yönleriyle ele alınmış, Türkiye'nin insani diplomasi alanındaki adımları, Rusya-Ukrayna savaşı üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın temel araştırma sorusu ise şu şekildedir: “Türkiye'nin insani diplomasi aktörlerinden olan Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin 2022-2024 Rusya-Ukrayna savaşı süresince uyguladıkları insani diplomasi faaliyetleri barış inşası sürecine katkı sağlamış mıdır?”

Bu tez, insani diplomasi kavramını incelemekte olup, özellikle Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında Türkiye'nin insani diplomasi adımlarına odaklanmaktadır. Tez, insani diplomasi'nin farklı yönlerini ve dünyadaki etkilerini inceleyen dört ana bölüm halinde düzenlenmiştir. İlk bölüm, yumuşak güç kavramını ve kamu diplomasisi, kültürel diplomasi ve dijital diplomasi gibi farklı diplomasi türlerini keşfederek teorik temeli oluşturmaya çalışmaktadır. İnsani diplomasi'nin kavramını araştırarak, devletler ve uluslararası kuruluşlar gibi hükümet organlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler ve bireyler gibi hükümet dışı katılımcıları da içeren katılımcılarını ayrıntılı bir şekilde ele alır. Bölüm, insani diplomasi'nin temel araçlarını, insani yardım, kalkınma yardımı ve barış inşa etme girişimleri dahil olmak üzere uluslararası ilişkileri şekillendirmedeki ve insani krizlere yanıt vermedeki rollerini göstermeye çalışmaktadır.

İkinci bölüm, Türkiye'nin insani diplomasiye ilişkin stratejisini dış politika stratejisi ile incelemektedir. Bu bölümde, devletlerin diplomasiyi yumuşak güç çerçevesindeki kullanımları incelenmekte ve devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen girişim ve programlarına odaklanılmaktadır. Bu bölüm, Türkiye tarafından kullanılan temel insani diplomasi araçlarına, insani yardımlar, uzun vadeli kalkınma desteği ve barış inşa etme çabaları dahil olmak üzere, derinlemesine bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Türk hükümeti, Türk Kızılay, IFRC ve ICRC gibi önemli paydaşların katkılarını da incelemektedir.

Üçüncü bölüm, Rusya-Ukrayna çatışmasını inceleyerek, savaşın başlamasında payı bulunan tarihsel ve jeopolitik unsurları araştırmaktadır. Sovyet dönemi sonrasındaki bölgesel dinamikleri, Ukrayna'nın bağımsızlık yolculuğunu, Sovyetler Birliği'nin

dağılmasının sonuçlarını, Rusya'nın Gürcistan ve Kırım'daki önceki eylemlerini ve Ukrayna'daki ayrılıkçı hareketlerin ortaya çıkışını incelemektedir. Ayrıca, Ukrayna ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) arasındaki değişen dinamikleri, Rusya'nın NATO'nun genişlemesine bakış açısını inceleyerek savaşın başlangıcı için jeopolitik bir arka plan sunmaktadır. Bu bölüm, savaşı ve sonucunda ortaya çıkan insani krizi inceleyerek, savaşın uluslararası tepkilerini ve küresel güvenlik dinamikleri üzerindeki etkilerini vurgulamayı hedeflemektedir.

Dördüncü ve son bölüm, Türkiye'nin Rusya-Ukrayna savaşı boyunca yürüttüğü insani diplomasi girişimlerini inceleyerek hem kriz müdahalesi hem de savaş sonrası iyileşme süreçlerinde önemli insani aktörlerin katkılarını değerlendirmektedir. Türkiye'nin acil müdahale, yardım programları ve uzun vadeli destek mekanizmalarını inceleyerek, Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin insani yardım sağlama konusundaki rollerini vurgulamaktadır. Türkiye'nin uluslararası iş birliği ve arabuluculuk girişimlerine katkısını değerlendirerek, insani diplomasinin barış inşası ve savaş sonrası istikrar sağlama konusundaki önemini vurgulamaktadır.

Bu tezde, nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve belge tarama tekniğiyle çok sayıda rapor, akademik yayın ve kurumsal belgeler analiz edilmiştir. Sadece resmî belgeler değil, aynı zamanda konuya ilişkin güncel akademik makaleler ve kitaplar da değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler ışığında bu üç aktörün barış süreçlerine etkisi bütüncül bir yaklaşımla karşılaştırmalı olarak ortaya konmuştur.

Kuramsal değil kavramsal bir zeminde yürütülen tezde, yumuşak güç, kamu diplomasisi, insani diplomasi, insani aktörlerin rolü ve güç hiyerarşileri gibi kavramlar temel alınmıştır. Barış inşası yalnızca siyasi müzakerelerle sınırlı görülmemiş, insani yardım kurumlarının sahadaki varlığının, barış inşasına katkıları incelenmiştir.

Bu tez, Türkiye'nin insani diplomasi alanındaki uygulamalarının uluslararası düzeyde barış inşasına olan katkılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, savaş ve kriz ortamlarında insani diplomasinin sağlayabileceği yapıcı katkılara dair bütüncül bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Literatürde, ICRC ve IFRC gibi küresel aktörlerin insani diplomasi faaliyetleri ile barış süreçlerine etkileri geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Buna karşın, Türk Kızılay'ın barış inşasına yönelik katkılarına ilişkin akademik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Yerel ve bölgesel insani aktörlerin barış süreçlerindeki

potansiyel rollerine ilişkin değerlendirmeler literatürde daha sınırlı yer bulmakta; bu tür kuruluşlar çoğunlukla yalnızca insani yardım sağlayıcı perspektifinden ele alınmaktadır. Bu çalışma, söz konusu literatür boşluğunu dikkate alarak, Türk Kızılay'ın Rusya-Ukrayna Savaşı bağlamındaki faaliyetlerini IFRC ve ICRC örnekleriyle karşılaştırmalı olarak incelemekte; böylece hem bu alandaki akademik eksikliği gidermeyi hem de Türk Kızılay'ın barış inşasındaki rolünü daha görünür kılmayı hedeflemektedir.

1 İNSANİ DİPLOMASİ

Uluslararası arenada değişen dengeler, devletlerin dış politika araçlarında farklı araçlar kullanmasını gerektirmekte ve geleneksel diplomasi anlayışının ötesine geçilmesini gerekli hale getirmektedir. Günümüzde artık güç kavramının yalnızca sert güç değil aynı zamanda yumuşak güç ile de birlikte anılmaktadır. İnsani diplomasi, uluslararası arenadaki bu değişen dengelerin de gerekliliğiyle dış politika ile insani eylemler arasındaki ilişkiyi kavramsallaştıran, devlet ve devlet dışı aktörlerin uluslararası kriz ve çatışmalara müdahale biçimlerini analiz etmeye imkân tanıyan bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bölümde, insani diplomasinin teorik temelleri ve uygulama biçimleri ve uygulayıcıları ele alınacaktır. Ayrıca, diplomasi pratiklerinde öne çıkan aktörlerin sınıflandırılması, bu aktörlerin rollerine göre resmi ve resmi olmayan boyutlarda incelenmesi; yine insani yardım, kalkınma yardımları ve barış inşası gibi araçların değerlendirilmesi sağlanacaktır. Bölümün sonunda, uluslararası ilişkilerdeki güç hiyerarşisi bağlamında insani diplomasinin ne tür bir stratejik araç işlevi gördüğü analiz edilecektir.

1.1 Yumuşak Güç

Yumuşak güç, bir ülkenin sert kuvvet ya da ekonomik baskı gibi doğrudan tehditlere başvurmak yerine, diplomasi, kültürel veya farklı yaklaşımlar kullanarak diğer devletleri etkileyebilme gücünü ifade etmektedir. Yumuşak güç, sert güce alternatif bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır.

Joseph Nye'ye göre yumuşak güç, *“bir ülkenin, istediklerini elde etmek için zorlama (askerî güç) veya parasal teşvik (ekonomik güç) kullanmak yerine, çekicilik yoluyla etkileme kapasitesidir. Bu çekicilik; kültürü, değerleri ve dış politikasının meşruiyeti yoluyla oluşur”*⁴. Yumuşak güç, bir ülkenin kültürel çekiciliğini, demokrasisi, insan haklarına olan bağlılığı, eğitim, sanat ve teknolojik ilerlemeyi belirleyici faktörler olarak değerlendirir. *“Yumuşak güç, zorlama veya ödeme yerine çekicilik yoluyla istenilen sonuçları elde etme yeteneğidir”*⁵. Bir devlet birçok farklı yöntem ile baskı devletlerin ilgisini çekebilir. Bu yöntemlere örnek olarak; sanat, edebiyat, müzik, film ve diğer kültürel eserler verilebilir. Bu

⁴ Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: PublicAffairs, 2004), x.

⁵ Joseph S. Nye, “Soft Power: The Origins and Political Progress of a Concept,” *Palgrave Communications* 3, no. 17008 (2017): 1, Erişim: 25-02.2025, <https://doi.org/10.1057/palcomms.2017.8>.

yönüyle yumuşak güç, devletlere anlayış ve iletişime yönlendirerek evrensel bir dil geliştirebilir.

Eğitim, yumuşak güç ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Bir ülke yurtdışındaki öğrencilere burs ve eğitim fırsatları sağlayarak eğitim sistemini dünyadaki diğer devletlere tanıtabilir. Aynı zamanda bilimsel başarılar da bir ulusun yumuşak gücünü desteklemektedir. Uzun araştırmaları veya teknolojik gelişmeler de devletlerin diğer devletleri cezbedebilme yeteneğini artırır. Bunlar ile, demokrasi ve insan haklarını teşvik etmek de yumuşak güç kullanmak için gereklidir. Bir ülke demokratik bir yönetim sistemi ve insan haklarına olan saygısı ile uluslararası arenada statüsünü yükseltebilir. Devletlerin bu ve bunun gibi davranışları diğer devletleri de demokrasiye veya insan hakları daha fazla önem verme konusunda cezbederek teşvik edebilmektedir.

Demokratik toplumlarda yumuşak güç, günlük siyasetin önemli bir parçası olarak değerlendirilir. Bu güç; kültür, değerler, kurumlar ve doğru kabul edilen politikalar yoluyla bireylerin tercihlerini etkileme yetisine dayanmaktadır.⁶ Kültürel çekicilik, güçlü bir eğitim sistemi, demokratik değerlerin savunulması ve entelektüel bütünlüğün korunması önemlidir. Etkili bir şekilde yumuşak güç kullanmak için bir ülkenin iç politikalarında da tutarlılık sağlaması gerekmektedir.

Yumuşak güç, bir ülkenin değerleri, kültürü ve yaklaşımları ile başka ülkeler üzerinde etki etme yeteneğini gösteren bir kavramdır olarak tanımlanabilir.

1.2 Geleneksel Diplomasi

Diplomasi, devletlerin ortaya çıkışları ile kullanılmaya başlanmış olan bir kavramdır. Devlet veya devletlerin arasındaki sorunları çatışmasız ve barış yoluyla ile çözmeyi, uluslararası arenada denge kurmayı amaçlar. Diplomasi kavramı, toplumların örgütlenmeye başlamasıyla ile ortaya çıkmış ve uluslararası düzeyde dengeler değiştiğinde de önemi artmıştır.⁷

⁶ Joseph S. Nye, "Public Diplomacy and Soft Power," *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, no. 1 (2008): 96, Erişim: 25-02-2025, <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>.

⁷ Cihan Daban, "Uluslararası İlişkilerde Siyasal Aktörler, Bürokrasi ve Jeopolitik Bağlamında Diplomasi: Türkiye Cumhuriyeti Örneği," *BEU Akademik İzdüşüm / Academic Projection* 2, no. 2 (2016): 23, 26-02-2025, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/309703>.

Geleneksel diplomasi, devletler ve uluslararası siyasette statü sahibi diğer aktörler arasında, resmi temsilciler aracılığıyla ve barışçıl yollarla yürütülen ilişkiler bütünüdür.⁸ Diplomasi, farklı devletler, uluslar veya kuruluşlar arasındaki ilişkilerin iyi yönetilmesi ve anlaşmazlıkların çözülmesi için kullanılmaktadır. Uluslararası diplomasi, karmaşık uluslararası sistemde iletişimi, müzakereleri ve yol bulmayı kolaylaştırır.

Diplomasi, uzun zamandır farklı yollar ile kullanılmaktadır. Diplomasi, devletler arası sağlıklı iletişim kurulmasını ve bu iletişimin devamlı olmasını amaçlar. Diplomasinin temel hedefi, sorunların barış yoluyla ve müzakereler aracılığıyla çözüme kavuşturulmasıdır. Her ülkenin kendi diplomatları da bu sorunları çözmek üzere görevlendirilmişlerdir.⁹ Ülkeler, uluslararası arenada kendi çıkarlarını savunmak için diplomatlar görevlendirmektedir. Diplomatik temsilcilikler olan büyükelçilikler ve konsolosluklar, devletlerin resmi varlıklarını yansıtarak iletişim kanallarını açık tutar ve karşılıklı anlayışı destekler. Diplomasi açısından kültürel farkındalık da önemli bir rol oynamaktadır. Diplomatlar, görev yaptıkları ülkelerdeki kültürel ve toplumsal değerleri göz önünde bulundurarak hareket ederler. Bu tür bir kültürel duyarlılık, etkili iletişimi kolaylaştırırken karşılıklı güvenin oluşmasına da katkı sağlar.

Diplomasi, uluslararası ilişkilerin bir parçasıdır ve çeşitli stratejiler içermektedir. Uluslararası arenanın karmaşıklığını yönetmek için müzakere yeteneği, kültürel anlayış ve stratejik hamleler gerektirir. Dünyada dengeler ve düzen değiştikçe diplomasi yeni dünyada yaşanan yeni gelişmelere uyum sağlar ve gelişir ve bu sayede uluslararası ilişkilerin yönünü etkileme konusunda rol oynar.

1.3. Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi, bir ulusun veya kuruluşun uluslararası ilişkiler bağlamında yaptığı bilinçli iletişimidir. “*Kamu diplomasisi, hükümetlerin ve özel kuruluşların, yabancı kamuoyunu etkileyerek ulusal çıkarlarını desteklemek amacıyla yürüttükleri iletişim çabalarıdır*”¹⁰. Geleneksel diplomasi anlayışının sınırlarını aşan bu kavram, devletler arasındaki resmi ilişkilerden ziyade kişiler arası etkileşimleri de vurgulamaktadır.

⁸ G. R. Berridge, *Diplomacy: Theory and Practice*, 5th ed. (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015), 1.

⁹ Bilal Aydın, “Geleneksel Diplomasiden Modern Diplomasiye: Diplomasinin Tarihsel Gelişimi,” *Uluslararası Eşitlik Politikaları Dergisi* 1, no. 1 (2021): 33, Erişim: 28-02-2025, <https://www.acarindex.com/pdfs/1190600>.

¹⁰ Edmund Gullion, “Public Diplomacy,” Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy, Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, 1965, Erişim: 28-02-2025, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>.

Kamu diplomasisinin amacına, “*Devletlerin karar verme mekanizmalarında yer alan aktörlerin tercihlerini şekillendirmek*”¹¹ denilebilir. Kamu diplomasisi aynı zamanda ulusların dış politikada attıkları adımlar yönüyle de önem taşımaktadır. Kamu diplomasisi, kültürler arası farkındalığı ve küresel çapta iş birliğini geliştirmeyi amaçlar. Burslar, öğrenci değişim programları ve kültürel etkinlikler yoluyla insanlar çeşitli kültürleri daha iyi anlamaya çalışırlar. Bu durum da hem bireyler arasında hem de devletler arasında daha güçlü ve uzun vadeli ilişkiler için bir temel oluşturur.

Kamu diplomasisi, bir ulusun dış politika hedefleri ile uyumlu olarak yumuşak gücünü kullanması olarak tanımlanabilir. Yani kamu diplomasisinin, yumuşak gücün bir adım ilerisi olduğu söylenebilir.¹² Bir ülkenin başka ülkeler üzerinde askerî güç kullanmaksızın kültürü, değerleri ve politikaları yoluyla etki kurma yeteneği olan yumuşak güç, günümüzde kamu diplomasisinin merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle kamu diplomasi uluslararası ilişkilerde önemli bir konuma sahiptir. Bir devletin hem politikaları hem de sosyal, kültürel ve sanatsal değerleri ile uluslararası arenada ilerlemesini kapsar. Kamu diplomasisi, bir ülkeyi uluslararası arenada güçlü bir konumda tutmakla kalmaz, aynı zamanda insanlar arasındaki iş birliğini ve anlayışı geliştirir.

1.3.1 Eğitim Diplomasisi

Eğitim diplomasisi, ülkeler arasında anlayışı artırmak ve dış ilişkileri desteklemek amacıyla eğitimin kullanılmasıdır.¹³ Eğitim diplomasisi, iki ülke arasındaki akademik değişim programlarından, ortak araştırmalardan, yetenek geliştirme ve eğitim yoluyla küresel olayları ele almaya çalışan çok uluslu programlara kadar birçok faaliyeti içermektedir. Eğitim diplomasisi, eğitim yoluyla barışı sağlanama, kalkınma ve kültürler arası diyalogu ilerletmek için kullanılmaktadır.

¹¹ Haluk Karadağ, *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut: Kamu Diplomasisi*, 3. bs. (Ankara: Nobel Yayınları, Eylül 2022), 3.

¹² *Ibid.*, 56.

¹³ DiploFoundation, “Types of Diplomacy: Education Diplomacy,” Diplo, Erişim 4-03-2025, <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/#education-diplomacy>.

1.3.2 Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasi, bir ülkenin kültürünü tanıtarak dış politikasını desteklemesi ve diğer ülkeler ile olumlu ilişkiler kurmak için etkileşimde bulunmasıdır.¹⁴ Kültürel diplomasi, sanat sergileri, film festivalleri, dil programları ve tarihi etkinlikler gibi çeşitli kültür etkinlikleri kapsamaktadır. Bu faaliyetlerin amacı kültürler arası iletişimi teşvik etmek ve farklı toplumlar arasında bağlantı kurmaktır. Uluslar kültürel değişimlere katılarak ve kültürel çeşitliliği savunarak olumlu ilişkiler kurabilir ve uluslararası arenada bağlantılar kurulabilir.

1.3.3 Dijital Diplomasi

Dijital diplomasi, devletler, diplomatlar ve uluslararası aktörlerin; dış ilişkilerde görevlerini yürütmek, yabancı toplumlarla bağ kurmak, ulusal politikaları anlatmak ve ilişkileri ilerletmek için sosyal medya ile dijital araçlardan stratejik şekilde yararlanmalarıdır.¹⁵ Dijital diplomasi, sosyal medyayı kullanarak insanlara ulaşmak, dijital kampanyalar yürütmek, toplantılar düzenlemek ve çevrimiçi kültürel değişimleri kolaylaştırmak gibi çeşitli faaliyetleri içermektedir. Dijital diplomaside amaç diplomatik ilişkilerin şeffaflığını ve erişilebilirliğini artırmaktır.

1.3.4 Gastro Diplomasi

Gastro diplomasi kültürel anlayışın ilerlemesi, sosyal birliği teşvik etmek ve ülkeler arasındaki bağlantıları kurmak için gastronominin bilinçli bir şekilde kullanılmasını ifade eder. Gastronomi festivalleri, gastronomi turizmi ve kültürler arası mutfak etkileşimleri gibi çeşitli etkinlikler, farklı ülkelerin mutfak kültürlerini ve geleneklerini tanıtmak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede sürdürülen gastro diplomasi faaliyetleri, klasik diplomasi yöntemlerine oranla daha uzun süreli kültürel etkileşimler oluşturabilmekte ve aynı anda ekonomik katkılar sunabilmektedir. Günümüzde çeşitli devletler, dış ekonomik bağlarını kuvvetlendirmek amacıyla gastro diplomasi uygulamalarını kullanmaktadır.¹⁶ Gastro diplomasi ile uluslar mutfak deneyimlerini paylaşarak, yemek geleneklerini

¹⁴ T.C. İletişim Başkanlığı, *Kamu Diplomasisi Nedir?* (Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021), 20, Erişim: 04-03-2025,

https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Kamu_Diplomasisi_Nedir.pdf.

¹⁵ Shanta Barman, "Digital Diplomacy: The Influence of Digital Platforms on Global Diplomacy and Foreign Policy," *Vidya – A Multidisciplinary Peer-Reviewed Journal* 3, no. 1 (2024): 62, Erişim: 06-03-2025, https://www.researchgate.net/publication/381146234_Digital_Diplomacy_The_Influence_of_Digital_Platforms_On_Global_Diplomacy_And_Foreign_Policy.

¹⁶ T.C. İletişim Başkanlığı, *Kamu Diplomasisi Nedir?* 22.

inceleyerek ve kültürler arası yemek etkinliklerine katılarak, karşılıklı saygı, takdir ve dostluk yetiştirerek diplomatik ilişkiler ve iş birliği geliştirilebilir.

1.3.5 Sağlık Diplomasisi

Sağlık diplomasisi, devletler arası iş birliğini teşvik etmek ve küresel sağlık güvenliğini güçlendirmek amacıyla sağlıkla ilgili politikaların diplomatik bir araç şeklinde değerlendirilmesidir. Salgın hastalıklar, hizmet erişimi ve sağlık alanındaki adaletsizlikler bu yaklaşım doğrultusunda diplomatik yollarla ele alınmaktadır.¹⁷ Sağlık diplomasisi, küresel sağlık anlaşmaları, insani yardım misyonları ve ortak sağlık sorunlarına çözüm bulma çalışmaları gibi çeşitli faaliyetler içermektedir. Sağlık diplomasi sağlık ve diplomasi arasında bir bağ olduğunu, sağlık meselelerinin ulusal sınırların ötesinde olduğunu ve iş birliği çabaları gerektirdiğini savunur.

1.3.6 Vatandaş Diplomasisi

Vatandaş diplomasisi, ülkeler arası bireylerin resmi bir zorunluluk olmaksızın kişisel girişimleriyle yürüttüğü bir diplomasi biçimidir.¹⁸ Vatandaş diplomasisi, bireylerin, sivil toplum örgütlerinin ve resmi hükümet kanallarından ayrı olarak uluslararası ilişkiler ve diplomasi alanında yerel çabalarını içerir. Vatandaş diplomasisi, uluslararası ilişkilerde devlet dışı aktörlerin rolünü ön plana çıkararak, halklar arası etkileşim yoluyla kültürel önyargıların azaltılmasını ve karşılıklı anlayışın pekiştirilmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda bireyler, resmi dışı iletişim ve etkileşim süreçleri aracılığıyla ülkeler arası ilişkilerin güçlenmesine katkı sunan gayri resmî kamu diplomasisi temsilcileri olarak değerlendirilmektedir.¹⁹ Vatandaş diplomasisi, bireylerin uluslararası ilişkileri etkileyebilme kapasitesini, karşılıklı saygı ve anlayışın teşvik edilmesinde kişisel ilişkilerin, ortak deneyimlerin ve kültürel etkileşimlerin önemini vurgulamaktadır.

¹⁷ DiploFoundation, “Types of Diplomacy – Health Diplomacy,” Diplo, Erişim: 4 Mart 2025, <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/#health-diplomacy>.

¹⁸ İletişim Başkanlığı, *Kamu Diplomasisi Nedir?* 25.

¹⁹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, *Vatandaş Diplomat El Kitabı: Türkçe- Almanca* (Ankara: İletişim Başkanlığı, 2021), 9, Erişim: 10-08-2025, https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Vatandas_Diplomat_El_Kitabi_Turkce_Almanca.pdf.

1.3.7 Spor Diplomasisi

Spor diplomasisi, spor müsabakalarının kültürler uluslararası etkileşime ve ülkeler arasında olumlu ilişkiler kurma amacıyla kullanılmasıdır. Spor diplomasisi, küresel yarışmalar, sporcu değişimleri, spor programları ve topluluk tabanlı spor projeleri gibi çeşitli spor faaliyetlerini kapsar. Bu faaliyetler siyasi bölünmelerin ötesine geçmek ve iş birliği ve saygı gibi ortak değerleri teşvik eder.

Spor diplomasisi, sosyal ve ekonomik gelişmenin yanında, insan haklarını savunma, toplumsal cinsiyet dengesini ilerletme ve çevresel sürdürülebilirliği destekleme konusunda etkili bir yöntem olarak değerlendirilebilmektedir.²⁰ Ülkeler spor diplomasi kullanarak diplomatik ilişkileri güçlendirebilir ve yumuşak güçlerini artırabilirler.

1.3.8 İnsani Diplomasi

İnsani diplomasi, insani ilkelere bağlı kalmaya, kendini savunamayan nüfusları korumaya ve afet veya savaş zamanlarında insani yardım sağlamaya öncelik veren uluslararası ilişkilerde kullanılan bir diplomasi türüdür. İnsani diplomasi, insani eylemleri teşvik etmek, zor şartlarda yaşayan insanlara ve şiddetten etkilenen bölgelerde yaşayan insanlara insani yardım için koordinasyonu kolaylaştırmak amacıyla yürütülen birçok diplomatik hareketin tümüne denmektedir.

İnsani diplomasi, uluslararası insani hukuk ve sözleşmelerde belirtilen insanîyet, tarafsızlık, ayırım gözetmemek ve bağımsızlık gibi temel insani ilkeleri ilke edinmiştir ve bu ilkelere uyulmasını teşvik eder. İnsani diplomasi, din, dil, ırk veya siyasi görüşe ayırmaksızın etkilenen toplulukların insani ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini savunur. İnsani diplomasi, hükümetler, uluslararası kuruluşlar, devlet dışı aktörler ve insani yardım kuruluşları gibi çeşitli kurumlarla olan etkileşimleri de içermektedir. İnsani diplomasi'nin amacı insani ilkelerin korunmasını savunmak, ihtiyaç duyan nüfuslara erişimi sağlamak ve insani yardım sağlamaktır.

Özetle, diplomasi'nin yukarıda bahsedilen her türü, uluslararası konularda uğraşmak için belirli amaçları, teknikleri ve sonuçları ile ayırt edilen ayrı bir strateji içermektedir. Bu

²⁰DiploFoundation, "Types of Diplomacy – Sport Diplomacy," Diplo, Erişim: 04-03-2025, <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/#sport-diplomacy>.

diplomatik yaklaşımlar, ülkelerin etkileşime girmesinin ve giderek birbiriyle bağlantılı bir küresel ortamda ortak engellerin üstesinden gelinmesine olanak sağlamaktadır.

1.4 İnsani Diplomasi Tanımları

20. yüzyılın sonlarındaki küreselleşme etkisi, ülkeler arasında anlaşmazlıkların artması veya nükleer silahların artışı gibi sebeplerle savaşlar sahada değil de masada diplomatik yollarla sert güç yerine yumuşak güç ile yönetilmeye başlanmıştır. Sert güç haricindeki tüm etki araçlarını yumuşak güç kapsamında değerlendirmek mümkündür. Bu nedenle yumuşak gücün öne çıktığı durumlarda kamu diplomasisi, kültürel ve insani diplomasi gibi alternatif yöntemlere başvurulmaktadır.²¹ Bu dönemde diplomasi faaliyetleri olduğundan daha fazla önem kazanmıştır ve ortaya farklı diplomasi türleri çıkmaya başlamıştır. İnsani diplomasi de bu dönemde kendinden daha fazla söz ettirmeye başlamış olan diplomasi türlerinden biridir.

İnsani diplomasi kavramı ile insani yardım ve insan hakları savunuculuğu gibi kavramlar iç içe geçmiş kavramlardır.²² İnsani diplomasinin ana hedefindekilerin devletler veya çıkarlar değil de insan, insan hayatı ve insan hayatının değeri olduğunu söylemek mümkündür.

İnsani diplomasi terimi ilk kez 1912 yılında, Amerika Uluslararası Hukuk Derneği'nin yıllık toplantısında “Amerika Birleşik Devletleri'nin İnsani Diplomasisi” başlığıyla anılmıştır. Bu toplantıda tartışılan kavram, devletler arası bağlamda ele alınmış ve insani sebeplerle bir ülkenin başka bir ülkenin iç işlerine müdahalesini haklı gösterme aracı olarak değerlendirilmiştir.²³ Uluslararası arenada tam olarak net bir tanımı olmamakla birlikte birçok insani yardım kuruluşu tarafından kabul gören tanım IFRC'nin kendi tanımıdır. IFRC insani diplomasiyi “*İnsani diplomasi, savunmasız insanların çıkarlarını her*

²¹ Charles Wolf ve Brian Rosen, *Public Diplomacy: How to Think About and Improve It* (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2004).

²² Osman Battır, *İnsani Diplomasi: Teoriden Pratiğe; Türk Dış Politikası'nın Aracı* (Ankara: Orion Kitabevi, 2017), 39.

²³ Kadir Dülger, “Etkinliği Giderek Artan Yeni Bir Kavram Olarak İnsani Diplomasi ve Bu Alanda Örnek Teşkil Eden Türkiye'nin İnsani Diplomasi Anlayışı,” *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi* 5, no. 2 (2017): 5.

zaman gözeterek ve temel insani prensiplere saygı çerçevesi içinde karar alıcıları ve etkili liderleri harekete geçirmeyi amaçlayan bir süreçtir’’²⁴ olarak tanımlar.

İnsani diplomasi kavramı özellikler son yıllarda insani müdahalelerin ve savaşların olduğu yerlerde etkilenen toplumlara yönelik kalkınma faaliyetleri için kullanılan bir diplomasi türüdür.²⁵ İnsani diplomasi, klasik diplomasiye kıyasla devlet yetkilileri tarafından değil, insani yardım kuruluşları ve bireyler aracılığıyla yürütülen, insani faaliyetleri desteklemeye odaklı bir süreçtir.²⁶ İnsani diplomasi, savaşların olduğu yerlerde yardıma muhtaç bireylerin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik insani yardım temelli diplomatik girişimlerin genel adıdır.²⁷

1.5 İnsani Diplomasi Aktörleri

İnsani diplomasi aktörlerini resmi aktörler ve resmi olmayan aktörler başlıkları altında incelemek mümkündür. Resmi aktörler; hükümetleri ve uluslararası organizasyonları, resmi olmayan aktörler ise çok uluslu şirketleri, sivil toplum kuruluşlarını ve bireyleri kapsamaktadır.

1.5.1 Resmi Aktörler

Resmi aktörler, genellikle tanınmış otorite, meşruiyet ve sorumluluk sahibi, hükümet sistemleri içinde faaliyet gösteren unsurlar anlamına gelmektedir.

Hükümetler, belirli bir bölge ve halk üzerinde yürütme, yasama ve yargı yetkisi olan egemen unsurlardır. Hükümetler politikaları tasarlar ve uygular, kaynakları dağıtır ve insani diplomasi de dahil olmak üzere diplomatik çabalarda ulusal çıkarları savunmaktadırlar.

²⁴ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), *Humanitarian Diplomacy Policy* (Geneva: IFRC, 20 Temmuz 2017).

²⁵ H. İ. Alegöz, “Uluslararası İlişkilerde İnsani Diplomasinin Rolü: Türkiye-Somali Örneği,” s. 7.

²⁶ Minear ve Smith, *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*, 1.

²⁷ Emre Kandemir ve Cihan Tuncer, “Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Bağlamında Kızılay, AFAD, İHH, Deniz Feneri ve Beşir Derneği’nin Afrika ve Asya’daki Faaliyetleri,” 2021, s. 49.

Uluslararası organizasyonlar, küresel endişeleri karşılamak, iş birliğini teşvik etmek ve uluslararası hukukun korunması amacıyla ülkeler veya hükümetler arası anlaşmalar doğrultusunda oluşturulan çok taraflı kuruluşlardır.

Devletler gibi resmî aktörler, insani diplomasi faaliyetlerini yürütürken mevcut diplomatik sistemleri, uluslararası sözleşmeleri ve çerçeve anlaşmaları kullanır; bu süreçte uluslararası hukukun kurallarına ve diplomatik geleneklere bağlı kalırlar.

1.5.1.1 Hükümetler

Hükümetler insani diplomasi alanında önemli bir etkiye sahiptirler. Hükümetler, diplomatik etkileşimlerin yönünü belirlemek, ulusal hedefler belirlemek ve insani girişimleri sağlamakta rol oynarlar. Hükümetlerin yaptıkları seçimler, ekonomik yardım ve askeri destek gibi konuların yönünü belirler. Dışişleri bakanlarının çok taraflı forumlarda ülkelerinin çıkarlarını savunmak, diplomatik görüşmeleri gerçekleştirmek ve uluslararası müttefiklerle iş birliği içinde insani yardım girişimlerini düzenlemek gibi sorumlulukları vardır. Dünyanın dört bir yanındaki elçiliklerde ve diplomatik postalarda görev yapan diplomatlar ve yabancı hizmet personeli, hükümetlerinin temsilciliği görevini yapmaktadırlar. Bu temsilciler görüşmeleri kolaylaştırır, bağlantı kurar ve hem ikili hem de çok taraflı bağlamlarda insani değerleri teşvik ederler. Devletler, siyasi olarak karmaşık ortamlarda bir yol bulmak, yardım ulaştırılacak kişilere erişimi sağlamak ve insani önlemler konusunda uzlaşmak için diplomasi kanallarına başvurumaktadırlar.

1.5.1.2 Uluslararası Kuruluşlar

Uluslararası kuruluşlar, insani diplomasi alanında önemli bir rol oynamaktadırlar. *“Son yıllarda, insani diplomasi kavramı önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşümün nedenlerinden biri, insani yardım ve korumanın uluslararası hükümetler arası ve hükümet dışı kuruluşlar, dini organizasyonlar ve özel şirketler gibi çeşitli aktörler tarafından sağlanmasıdır”*²⁸. Uluslararası kuruluşlar çabaları koordine etmek, nedenleri savunmak ve insani konularda danışmanlık yapmak için forumlar düzenlerler. Birleşmiş Milletler (BM) kurumlarının çabalarını koordine etmek, insani yardım yapmasını sağlamak ve ihtiyacı olan

²⁸ E. S. Gromoglasova, “Humanitarian Diplomacy: Modern Concepts and Approaches,” *Herald of the Russian Academy of Sciences* 92, no. 2 (2022): 140, Erişim: 08-04-2025, <https://doi.org/10.1134/S1019331622020063>.

insanlara erişim için savunuculuk yapma faaliyetlerinde sorumludur. BM sistemi, insani yardım operasyonları için uzmanlık, lojistik desteği ve mali kaynaklar sunan Dünya Gıda Programı (WFP) ve İnsani İşler Koordinasyon Dairesi (OCHA) gibi uzman kuruluşlar ve organlar içerir. Bu operasyonlar gıda güvenliği, barınak, sağlık ve koruma gibi geniş bir yelpazede ihtiyaçları karşılamaktadır. ICRC, başkanı veya üst düzey yöneticilerinin liderliğinde tarafsız bir aktör olarak faaliyet göstermektedir. Kurumun ana amaçları; çatışma ve şiddet ortamlarından zarar gören kişilere destek sunmak, insani ilkeleri korumak ve uluslararası insani hukukun uygulanmasını desteklemektir. İnsani diplomasi, farklı toplumsal pratikler aracılığıyla hayata geçer. Yardımların etkin şekilde ulaştırılması, gerekli kaynak ve desteğin sağlanması ile insani krizlerin küresel gündem ve medyada görünür hâle gelmesi, bu diplomasi türünün sahadaki uygulamalarına örnek teşkil eder.²⁹ Uluslararası kuruluşlar insanların konuşma, karar verme ve insani diplomasi yürütme şekillerini etkilerler. Bunu, belirli standartları, eylem yapma yeteneklerini ve belirli fikirleri teşvik etme girişimlerini kullanarak yapmaktadırlar. Bunların amacı insan onurunu korumak, acıları azaltmak ve krizlerden etkilenen toplulukların iyileşmelerini sağlamaktır.

1.5.2 Resmi Olmayan Aktörler

Resmi olmayan aktörler, devlet kurumlarından bağımsız ve ayrı olarak çalışan kuruluşlardır. Bu aktörler, özel şirketler, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve diğer devlet dışı aktörleri kapsamaktadır.

Çok uluslu şirketler, çok sayıda ülkede faaliyet gösteren özel sektör kuruluşlarıdır. Devletlere bağlı değildirler fakat kendi hedefleri doğrultusunda sosyal sorumluluk projeleri yürütmektedirler ve insani yardım kuruluşları ile iş birliği yapmaktadırlar.

Hükümet dışı kuruluşlar yani sivil toplum kuruluşları faaliyet gösterdikleri ülkede veya dünyada meydana gelen insani sorunlara odaklanırlar ve insani yardım ile savunuculuk kampanyaları yürütürler.

Bireyler, insani yardıma ihtiyaç duyan kesimlere yardım sağlayabilmek için bireysel olarak çeşitli faaliyetler yürütürler. Bireyleri, çeşitli konularda faaliyet gösteren aktivistler,

²⁹ Salla Turunen, "Humanitarian Diplomatic Practices," *The Hague Journal of Diplomacy* (2021): 4, Erişim: 08-04-2025, <https://www.cmi.no/publications/7359-humanitarian-diplomatic-practices>.

hayırseverler ve gönüllüleri kapsamaktadır. Bireyler insani yardımı sağlamak, yardımın devamlılığını sağlamak ve savunuculuk çalışmalarında rol oynamaktadır.

1.5.2.1 Çok Uluslu Şirketler

Çok uluslu şirketler, uluslararası arenada varlıklarını, kaynaklarını ve bilgilerini kullanarak uluslararası krizlerle başa çıkma çabalarına katkı sunmaktadırlar. Bu şirketlerin yöneticileri, şirket önceliklerini belirlemede, sosyal sorumluluk planları oluşturmada ve insani yardım kuruluşlarıyla ortaklık kurmada önemli rol oynamaktadır. Çok uluslu şirketler, insani yardım hem nakdi destek hem de lojistik desteği sağlarlar. Bu destekler; temiz su, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artırmayı amaçlamaktadır.

1.5.2.2 Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları, insani krizlere insani yardım, barış inşası, kalkınma yardımları ve savunuculuk faaliyetleri ile yanıt veren bağımsız kuruluşlardır. Sivil toplum kuruluşları bağımsız olarak, hükümetlerin denetimi olmadan faaliyet gösterirler ve insani yardıma ihtiyaç duyanlara yardım ulaştırmakta görevlidirler. Sivil toplum kuruluşları yerel ağlarını kullanarak toplumun değişen ihtiyaçlarına etkili bir şekilde yanıt vermek ve kendini savunamayan kötü durumdaki nüfuslar için savunuculuk yapmak için kullanılırlar. STK'lar insani politikalara yön vermekte, sorumluluk almaya teşvik etmekte ve iş birliği ile kampanyalar yoluyla savunuculuk çalışmalarına katkı sunmaktadırlar.

1.5.2.3 Bireyler

Bireyler, insani yardım kampanyalarına destek vererek, nakdi destek sağlayarak ve savunuculuk faaliyetleri yürüterek insani diplomasiye katkıda bulunurlar. Bireyler inançları devletler ile uluslararası kuruluşları etkilemeye çalışırlar. Hayırseverler, insani yardım için nakdi destek sağlar. Sivil toplum kuruluşlarına, yardım derneklerine ve yerel projelere destek vererek insani yardım ve kalkınma yardımlarını desteklerler. Ayrıca karar alma süreçlerine katkı sağlarlar ve eğitim ile kapasite artırma çalışmalarına destek olurlar. İnsanların birlikte çalışmasını, anlayış geliştirmesini ve dayanışmayı güçlendirmeyi amaçlarlar. Bireyler, insani değerleri savunan önemli aktörlerdir demek bu bağlamda yanlış olmayacaktır.

1.6 İnsani Diplomasi Araçları

İnsani diplomasi, daha önce de belirtildiği gibi diplomatik adımları ve görüşmeleri kullanarak insani amaçları ilerletmek, uluslararası insani hukuku korumak ve felaket zamanlarında ihtiyaç duyanlara insani yardım sağlanmasını sağlamak anlamına gelmektedir. Bu süreç, diplomatik kanalları kullanmak, insani sorunları ele almak, anlaşmazlıkları azaltmak ve uluslar ve diğer paydaşlar arasındaki iş birliğini teşvik etmek amacıyla görüşmelerde bulunmayı içermektedir. Bu bölümde insani diplomasının araçları olan insani yardım, kalkınma yardımları ve barış inşası araçları incelenecektir.

1.6.1 İnsani Yardım

İnsani yardım, insaniyet, tarafsızlık, ayırım gözetmemek ve bağımsızlık ilkeleri kapsamında gerçekleştirilmektedir. Bu ilkeler yardımların adil bir şekilde yerlerine ulaştırılmasını, dil, din, ırk, etnik köken veya siyasi görüşüne bakılmaksızın yardıma ihtiyaç duyan kişilere yardım ulaştırılmasını sağlar. İnsan yardım, açlık ile mücadele eden toplumlar için acil temiz gıda yardımı sağlamak, salgınları ve hastalıkları önlemek için temiz su ve sanitasyon sağlamak, göçmen nüfusa barınma yardımı sağlamak ve tıbbi yardım sağlamak gibi çeşitli faaliyetleri içermektedir. Bazı devlet kurumları, BM, IFRC, ICRC ve çeşitli devlet dışı kuruluşlar gibi insani yardım kuruluşları, savaş, doğal veya beşeri afetler ve uzun süreli krizlerden etkilenen bölgeler insani yardım ulaştırmaya çalışmaktadır.

“İnsani yardım kavramı insani diplomasının temel ve ilk ayağı durumundadır”³⁰. İnsani diplomasi, savaşlarda, beşerî veya doğal afetlerden ve göçten etkilenen nüfuslara yardım sağlayabilmek için kampanyalar düzenlemek ve insani yardım malzemelerinin güvenli ve düzenli sağlanmasını garanti etmek için gerekli bir diplomasi türüdür. İnsani diplomaside diplomatik kanallar, çatışma ya da felaketlerden etkilenen veya göçten etkilenen bölgelere yardım sağlanmasını engelleyen yasal, lojistik ve güvenlik engelleri ortadan kaldırmak için kullanılmaktadır. İnsani diplomasi insani yardımda insaniyet, tarafsızlık, ayırım gözetmemek ve bağımsızlık idealleri korumayı amaçlar ve böylece insani yardım sağlamak için etik ve yasal temellerin güçlendirilmesini sağlamaktadır.

³⁰ Osman Battır, *İnsani Diplomasi*, 40.

1.6.2 Kalkınma Yardımları

Kalkınma yardımları, uzun vadeli ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeyi hedefler. Kalkınma Yardımı Komitesi (DAC), bu yardımları; ekonomik gelişme ve refahın artırılması amacıyla sağlanan bağış niteliğindeki mali kaynaklar, teknik destek ve malzeme temini olarak tanımlamaktadır.³¹ Kalkınma yardımlarının amacı yoksulluğun azaltılması, ekonomik genişlemenin teşvik edilmesi ve ulusların refahlarını artırmaktır. Kalkınma yardımları kapsamında, eğitime destek sağlamak, sağlık çalışmaları yürütmek, ekonomik büyümeyi teşvik etmek için altyapı projeleri gerçekleştirmek, gıda güvenliğini sağlamak, tarıma teşvik etmek, yerel kurumları güçlendirmek gibi çeşitli stratejiler yer almaktadır. *“Kalkınma yardımları; yoksulluğun azaltılması, salgın hastalıkların giderilmesi, çeşitli çevre sorunlarının ortadan kaldırılması, açlık, sel, deprem gibi felaketlere bağlı ortaya çıkan ve acil müdahale gerektiren durumlarda ihtiyaçların karşılanması gibi çok daha geniş bir perspektif içermektedir”*³². Kalkınma yardımları genellikle ihtiyaç sahibi ülkelere yapılan bağışlar, uluslararası kuruluşlar ve kalkınma kurumları tarafından sağlanan kapasite geliştirme yardımları ile sağlanmaktadır.

İnsani diplomasi, insani krizlere sebep olan unsurların temel nedenlerini ele almak, ulusların istikrarını desteklemek ve direncini artırmak amacıyla kalkınma yardımlarını desteklemektedir. İnsani diplomasi, özellikle savaş veya afet bölgelerinde kalkınma yardımlarının sağlanması için görünürlük çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca, nakdi destek sağlayabilmek için, kamu ve özel sektörün birlikte çalışmasını destekler Kalkınma yardımı için kaynak toplamak ve savaş sonrası bölgelerde ekonomik büyümeyi ve insan gelişimini sağlamak amacıyla uluslararası çabalara katkı sunarlar.

1.6.3 Barış İnşası

Barış inşası, çatışmaların temel nedenlerini ele almaya, kalıcı bir barış kurmaya, şiddet ve istikrarsızlıktan etkilenen ülkelerde uzlaşma ve sosyal birliği teşvik etmeye yönelik çabadır. Barış inşası, yalnızca çatışma ya da savaşların bitirilmesiyle sınırlı değildir; kalıcı barışın tesisi için toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel yapıların yeniden

³¹ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), “Official Development Assistance (ODA),” OECD, Erişim: 14-05-2025, <https://www.oecd.org/en/topics/official-development-assistance-oda.html>.

³² Güner Özkan, “Kalkınma Yardımında Öncelikler ve Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Örneği,” *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, no. 4 (2007): 29–59.

güçlendirilmesini da içerir.³³ Barış inşa süreçleri, çatışmalar başlamadan önce önleyici mekanizmalar ve diyalog yöntemleri kullanmayı; sonrasında ise oluşan tahribatı onarmayı, kalkınmayı desteklemeyi ve toplumlar arasında güveni yeniden tesis etmeyi içerir. Aynı zamanda yönetim yapılarının güçlendirilmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması gibi unsurları da barındırır. Barış inşası, çatışmanın kökenindeki nedenleri ortadan kaldırarak uzun vadeli barış hedefleyen kapsamlı bir süreçtir.³⁴

Barış inşası, insani diplomaside olduğu gibi devletlerin, STK'ların, uluslararası örgütlerin, yerel halkın, gençlerin, düşünce kuruluşlarının ve bireylerin birlikte çalışmasını ve aktif olarak sürece katılmasını gerektirir.³⁵ Devletler arası iş birliğinin güçlendirilmesi, uluslararası örgütlerin desteğiyle çatışmaların engellenmesine ve kalıcı barışın sağlanmasına katkı sunabilir.³⁶ Sivil toplum kuruluşları, barış ve çatışma çözümünde; koruma, izleme, savunuculuk, arabuluculuk, bilgilendirme, sosyal uyum, hizmet sunma ve radikal görüşlerle mücadele gibi roller üstlenebilir. Ancak bu rollerin etkinliği, devletin tutumu, şiddetin düzeyi, medya, bağışçılar, diaspora ve uluslararası aktörlerin etkisine bağlıdır.³⁷

Diplomatik girişimlere dahil edildiğinde, insani yardım, kalkınma yardımı ve barış inşası çalışmaları; istikrarı artırmak, dayanıklılık geliştirmek ve çatışma ve krizlere eğilimli bölgelerdeki insan güvenliğini ve refahını artırmak için güçlü araçlardır. Bu araçlar, çatışmaların temel nedenlerini ele alarak, acil insani ihtiyaçları gidererek ve uzun vadeli kalkınmayı teşvik ederek daha barışçıl, refah düzeyi yüksek ve aktif bir küresel toplum yaratmada rol oynamaktadır.

İnsani diplomasi, yaşanan ikilikleri ve anlaşmazlıkları çözmek, küresel düzeyde şiddeti önlemek ve uluslararası uzlaşmayı teşvik etmek için barışçıl bir iletişim, uzlaşma ve müzakere prosedürlerini kullanarak barış inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Diplomasi, karşıt taraflar arasında güven ortamının oluşmasına katkı sağlar, zorlu konuların açıkça konuşulmasına zemin hazırlar ve çatışmaların çözümü için ortak noktaların bulunmasına

³³ Alpaslan Özerdem ve Rebecca Roberts, *International Peacebuilding: An Introduction* (London: Routledge, 2012).

³⁴ Cihan Dizdaroğlu, *Barış İnşası, Güvenlik Yazıları Serisi* 13, no. 2 (2019), Erişim: 20-05-2025, <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.21723.31520>.

³⁵ Osman Battır, *İnsani Diplomasi*, 84.

³⁶ S. Sezgin Mercan, "İkinci Dünya Savaşı Sonrası Bütünleşmecî Kuramlar ve Barış Teması: David Mitrany," *Barış Çalışmaları*, ed. Erhan Büyükkakıncı (Ankara: Adres Yayınları, 2018), 205–228.

³⁷ Nick Lewer, "International Non-Governmental Organisations and Peacebuilding: Perspectives from Peace Studies and Conflict Resolution," *University of Bradford Centre for Conflict Resolution Working Papers*, no. 3 (1999).

destek olur. İnsani diplomasi ise barışın inşasında önemli bir rol oynar; toplumsal uyumu teşvik eder, çatışmanın derin sebeplerine odaklanır ve güçlü kurumlar aracılığıyla kalıcı barışı sürdürebilecek kapsayıcı ve dirençli toplumların gelişimini destekler.

İnsani diplomasi, insani yardım, kalkınma yardımları ve barış inşasını konularında rol oynamaktadır. Bunu da insani yardımı, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik ederek ve barış inşasını sağlamak için diplomatik kanalları, müzakere ve savunuculuk çalışmalarını kullanarak yapmaktadır.

1.7 Uluslararası İlişkilerde Güç Hiyerarşisi ve İnsani Yardım

Uluslararası ilişkilerde kapsamında güç hiyerarşisi, devletlerin ekonomik ve askeri güçleri, uluslararası arenada söz sahibi olmaları, teknolojik gelişmişlik düzeyleri, insani yardım yapma düzeyleri gibi göstergelerin yüksek olması ile değerlendirilebilir. Devletler genellikle hegemonik güçler, büyük güçler, bölgesel güçler, küçük veya çevresel güçler olarak sınıflandırılır.

Güç kavramı devletlerin hem sert güç hem de yumuşak güç kullanımı ile ilişkilendirilebilir. Daha önce de belirtildiği üzere, sert güç bir devletin askeri stratejileri, silah ve savunma harcamalarına yaptığı yatırım ile gözlenebilirken, yumuşak güç; devletlerin başka devletleri herhangi bir zorlama olmaksızın kültürel, sağlık, eğitim, insani diplomasi vb. alanlarda etkilemesi olarak ele alınmaktadır. Geleneksel olarak değerlendirildiğinde güç kavramı genellikle sert güç ile ilişkilendirilse de günümüzde yumuşak güç uygulamalarının da önemi önem kazanmaktadır. İnsani yardımlar, kalkınma yardımları ve barış inşası süreçleri de uluslararası arenada devletlerin kendilerini gösterme yöntemlerinden biri olarak yerlerini almaktadır.

Daha önce belirtildiği gibi insani yardımlar, insani diplomasinin, insani diplomasi ise kamu diplomasisinin içerisinde yer almaktadır. *“Kamu diplomasisi ve yumuşak güç terimleri, akademik literatürde sıklıkla birlikte kullanılır. Bunun nedeni genellikle, kamusal diplomasinin, iletişimin kaynağı olan aktör için yumuşak güç üretme amacı taşımasıdır”*³⁸. Doğal ve beşerî afetlere, savaşlara, çatışmalara, göçlere vb. durumlara birçok devlet müdahale etmekte ve insani yardım sağlamaya çalışmaktadır. İnsani yardım faaliyetleri,

³⁸ Colin Alexander, *The Soft Power of Development: Aid and Assistance as Public Diplomacy Activities* (London: Rowman & Littlefield International, 2018), 7.

uluslararası ilişkilerde güç kavramının farklı boyutlarının tartışılmasına ve bu kavramın daha esnek biçimlerde ele alınmasına zemin hazırlayabilmektedir. Aşağıdaki tabloda 2010-2023 yılları arasında küresel ölçekte gerçekleştirilen insani yardımların, kalkınma yardımlarının ve barış inşasına katkı çalışmalarının milyar dolar cinsince karşılıkları yer almaktadır.

Tablo 1. Küresel İnsani Yardım, Kalkınma ve Barış İnşası (2010–2023)

Yıl	İnsani Yardım (Milyar dolar)	Kalkınma Yardımı (Milyar dolar)	Barış İnşası (Milyar dolar)
2010	14.8	125.6	2.1
2011	16.4	128.9	2.5
2012	17.9	134.1	2.6
2013	22.5	137.2	3.0
2014	24.4	141.0	3.2
2015	28.6	146.8	3.5
2016	27.3	153.1	3.9
2017	29.1	158.7	4.2
2018	31.2	162.4	4.4
2019	30.0	167.8	4.7
2020	34.1	171.2	5.0
2021	36.9	176.9	5.3
2022	38.5	182.3	5.5
2023	41.0	189.6	5.9

Tablo OECD verileri kullanılarak hazırlanmıştır.³⁹

İnsani yardım, sadece yardıma muhtaç gruplar üzerinde değil, aynı zamanda dünya kamuoyunda da olumlu bir etki yaratmaktadır.⁴⁰ İnsani yardımlar birçok devletin dış politika aracı olarak yer aldığından yumuşak güç uluslararası arenada önem kazanmıştır yorumu yapılabilir. İnsani yardımlar, devletleri uluslararası arenada görünür kılar, dostluklarını ve ilişkilerini arttırabilir. Güç kavramı tek bir tanımla doğru değerlendirilemeyecek bir kavram olarak görülebilir. Sert güç de gücün bir göstergesi olarak kabul edilir, diplomasi ve yardım kullanarak yumuşak gücü kullanmak da bir güç göstergesidir.

³⁹Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Global Humanitarian and Development Assistance Statistics* (Paris: OECD, 2024).

⁴⁰Apisada Laowattanabhongse, "Soft Power in Action: How Foreign Aid Shapes Global Perceptions and Influences International Relations," *Social Science and Humanities Journal* 8, no. 12 (2024): 5953–5964, Erişim: 18-06-2025, <https://doi.org/10.18535/sshj.v8i12.1496>.

Tablo 2. En Fazla Kalkınma Yardımı Yapan Ülkeler (2023)

Sıra	Ülke	2023 Yardım Tutarı (Milyar USD)
1	ABD	55.3
2	Almanya	35.0
3	Japonya	20.2
4	İngiltere	17.6
5	Fransa	15.4
6	Kanada	10.8
7	Hollanda	8.7
8	İsveç	7.9
9	Norveç	6.3
10	Türkiye	5.8

Tablo OECD verileri kullanılarak hazırlanmıştır⁴¹.

Yukarıdaki tabloda 2023 yılında ülkelerin yaptıkları dış yardımların verileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde insani yardımların yumuşak güç kavramında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

⁴¹ OECD, *Development Co-operation Profiles 2023* (Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023), Erişim: 18-06-2025, https://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-profiles_2dcf1367-en.

2 TÜRKİYE VE İNSANİ DİPLOMASİ

2.1 Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetleri

Türkiye, son yıllarda dış politika hedefleri genişletmenin bir parçası olarak insani diplomasi ile aktif olarak ilgilenmektedir. Türkiye'nin insani diplomasi alanında krize maruz kalan bölgelerde aktif katılım, insani müdahale mekanizmaları, mülteciler için yardım, küresel ölçekte iş birliği ve çoklu taraflar içeren kolektif çabalar, gelişim yardımı, kültür ve dini diplomasi, kamu diplomasi ve yumuşak güç, insani amaçlı eğitim yardımı, sağlık diplomasisi, çatışmaların çözülmesi ve barışın inşası gibi yöntemler uyguladığını söylemek mümkündür. Bu bölümde bu yöntemler detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.1.1 Kriz Bölgelerindeki Faaliyetler

Türkiye'nin, küresel düzeyde yaşanan insani krizlerde gösterdiği tavır son zamanlarda aktif olarak artmıştır. Bunlar, doğal felaketler, çatışmalar ve öngörülemeyen diğer krizlerden etkilenen ülkelere acil yardım sağlamayı ve savunuculuk faaliyetleri yapmayı içermektedir. Türkiye, Suriye ve Suriyeli mültecilere doğrudan yardım sağlamak da dahil olmak üzere Suriye'ye destek sunmada önde gelen bir ülkedir.

Suriye'de 15 Mart 2011'de başlayan gösterilerin kısa sürede şiddetli çatışmalara dönüşmesi sonucu, Suriyeliler Türkiye'ye sınır geçiş noktalarından sığınmaya başlamıştır.⁴² Türkiye, 2011 yılından beri Suriye'ye gıda, tıbbi malzeme ve barınma yardımları da dahil olmak üzere insani yardım sağlamıştır. Bununla birlikte 2015'te gerçekleşen Nepal, 2021'de gerçekleşen Haiti depremlerine, 2018'de Endonezya'da gerçekleşen tsunamiye ve 2022'de gerçekleşen Rusya Ukrayna savaşı gibi doğal afetlerden ve çatışmalardan etkilenen ülkelere insani yardım sağlamıştır.

2.1.2 İnsani Müdahale Mekanizmaları

Türkiye, zaman içerisinde insani çabalarını organize etmek ve yürütmek için çok sayıda kurum ve kuruluş kurmuştur. Türkiye İş birliği ve Koordinasyon Dairesi (TİKA), İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Türk Kızılay, küresel

⁴² Anadolu Ajansı, "Suriye İnsani Yardım Operasyonu Üçüncü Yılında," 14 Mart 2014, Erişim: 25-05-2025, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriye-insani-yardim-operasyonu-ucuncu-yilinda/174868>.

ölçekte insani yardım ve kalkınma yardımı sağlanmasında, yardımın koordinasyonu ve insani yardım dağıtımında rol oynamaktadırlar.

Türkiye, insani diplomasi adımlarını BM, IFRC, ICRC, İslami İş Birliği Örgütü (OIC) ve G20 gibi uluslararası kuruluşlarla aktif olarak iş birliği yaparak ilerletmeye çalışmaktadır. Türkiye, aynı zamanda küresel forumlara katılımıyla da küresel krizlere daha hızlı ve sürdürülebilir yanıtlar vermeyi amaçlamaktadır.

2.1.3 Mülteciler İçin Yardım

Türkiye, çoğunlukla Suriye'den gelen önemli sayıda mülteciye ev sahipliği yapmaktadır ve bu da Türkiye'yi dünyada en çok mülteciye sahip ülkelerinden biri haline getirmektedir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre Aralık 2024 itibari ile Türkiye'de, 2 milyon 938 bin 261'i geçici koruma altındaki Suriyeli, 1 milyon 31 bin 536' ikamet iznli yabancı, 201 bin 618 uluslararası koruma altındakiler olmak üzere toplam 4 milyon 171 bin 415 yasal olarak kalan yabancı bulunmaktadır.⁴³ Türkiye mültecilere destek sağlamak için birçok alanda yatırım yapmıştır. Bunlara örnek olarak altyapı, eğitim ve sağlık hizmetlerine yapılan yatırımlar verilebilir. Türkiye'nin çabaları yapmış olduğu savunuculuk faaliyetleri ile dünya çapında da tanınmış ve uluslararası yardımın artması ve mülteci sorunu ile başa çıkmada sorumlulukların dağıtılmasına neden olmuştur da demek mümkündür.

Türkiye, ülkenin birçok bölgesine mültecilere birçok konuda destek sağlayan mülteci kampları kurmuştur. Aynı zamanda kentsel alanlarda yaşayan mültecilere sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetlerine erişim sağlamaktadır. Bunlarla birlikte, Acil Sosyal Güvenlik Ağı (SUY) gibi programlar aracılığıyla da hassas durumlardaki mülteci ailelere finansal destek de sağlamaktadır.

2.1.4 Kalkınma Yardımları

Türkiye insani yardım sağlamanın yanı sıra, toplumların direnci güçlendirmek, sürdürülebilir toplumlar inşa etmek ve barışı sağlamak amacıyla kalkınma yardımlarına da

⁴³ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Gönüllü Geri Dönüşler İnsani Değerlere Uygun Bir Şekilde Yürütülmektedir,'" 15 Aralık 2024, Erişim: 28-05-2025, <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-gonullu-geri-donusler-insani-degerlere-uygun-bir-sekilde-yurutulmektedir>.

önem vermektedir. Bunlar, birçok ülkede eğitim kurumlarının, tıbbi tesislerin ve gerekli kamu işlerinin yapımını içerir. 2002’de %0,04 olan Türkiye’nin resmi kalkınma yardımlarının milli gelire oranı, 2023’te %0,62’ye ulaşmıştır. Türkiye, bu alanda dünya genelinde dikkat çeken ülkeler arasındadır.⁴⁴ Türkiye'nin kalkınma yardımları özellikle Afrika, Balkanlar, Asya ve Orta Doğu bölgelerine odaklanmıştır.

2.1.5 Kültür ve Dini Diplomasi

Türkiye’nin, özellikle Orta Doğu, Orta Asya ve bazı Afrika ülkeleriyle olan kültürel ve dini yakınlıklarını, insani diplomasi alanındaki adımlarını ilerletmek için kullanmaktadır. Bu ortak kültürel ve dini ortaklık, ülkeler arası güvenin kurulmasına ve yardımın verimli ve kültürel açıdan uygun şekilde sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Türkiye, Bosna-Hersek ve Kosova gibi ülkelerdeki kültürel ve dini miras alanlarının restorasyonları için de fon sağlamaktadır. Aynı zamanda, Türk Kızılay gibi sivil toplum kuruluşları, dini bayramlar sırasında farklı ülkelerdeki ihtiyaç sahiplerine yönelik gıda yardımı ve kurban organizasyonları düzenleyerek kurban etlerini ulaştırmaktadır.⁴⁵

2.1.6 Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç

Türkiye, insani yardım ve çabalarını vurgulamak ve olumlu bir küresel algı geliştirmek için kamu diplomasisini kullanmaktadır. Kamu diplomasisi uluslararası ilişkiler ile iç içe geçmiş bir kavramdır. Önceden sadece diplomatlar ve akademisyenler ile anılan kamu diplomasisi, günümüzde teorik ve uygulamalı araştırmalar açısından zengin bir alan haline gelmiştir.⁴⁶ Buna, medya kampanyaları, küresel konferanslar ve hükümet dışı kuruluşlarla iş birliği gibi adımları örnek olarak verilebilir. Türkiye yumuşak gücünü kullanarak iyi niyetli ve sorumlu bir uluslararası katılımcı rolü üstlenmiştir. Türk medyası ve devlet kanalları insani yardım faaliyetlerine yer vererek Türkiye'nin şefkatli ve yardımsever bir ulus imajını öne çıkarmaktadır. Aynı zamanda Türkiye, 2016 yılında İstanbul'da ilki ve teki düzenlenmiş olan; 55 Devlet Başkanının, 180 devletten 9.000 katılımcının ve birçok sivil toplum kuruluşunun katıldığı Dünya İnsani Zirvesine ev sahipliği

⁴⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kalkınma Yardımları Göstergeleri,” Erişim: 26-05-2025, <https://www.sbb.gov.tr/sosyal-gostergeler-kalkinma-yardimlari-gostergeleri/>.

⁴⁵ Türk Kızılay, “Sosyal Hizmetler,” Erişim: 26-05-2025, <https://www.kizilay.org.tr/sosyal-hizmetler/>.

⁴⁶ Nancy Snow, “Public Diplomacy,” *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*, July 2020, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.518>.

yapmıştır.⁴⁷ Türkiye bu ve bunun gibi insani yardıma ilişkin küresel konferanslara ev sahipliği yapmakta ve katılmaktadır.

2.1.7 İnsani Amaçlı Eğitim Yardımı

Türkiye hem kendi sınırları içerisinde yer alan mülteciler için hem de burslar ve eğitim kurumları aracılığıyla küresel ölçekte eğitim faaliyetlerine yatırım yapmaktadır. Türkiye çeşitli burs programları ile iyi niyet teşvik etmek ve kalıcı ilişkiler kurmak amacıyla birçok ülkeden öğrencilere eğitim bursları ve fırsatları sunmaktadır.

2.1.8 Sağlık Diplomasisi

Türkiye'nin sağlık diplomasisi, sağlık ekiplerinin görevlendirilmesi ve krizlerden etkilenen bölgelerde sağlık tesislerinin kurulmasını ve sağlık turizmi gibi konuları içermektedir. Türkiye, COVID-19 salgını sırasında diğer ülkelere tıbbi kaynaklar ve bilgi sağlamıştır. Türkiye, 19 farklı ihtiyaç sahibi ülkeye toplamda 6,3 milyonu aşkın COVID-19 aşısı bağışlamıştır.⁴⁸ Aynı zamanda 160 ülke ve 14 uluslararası kuruluşa tıbbi ekipman ve aynı destek sağlamıştır.⁴⁹ Bu gibi yardımlar da pandemi sürecinde Türkiye'nin sağlık krizlerinde güvenilir bir müttefik olma konumunu güçlendirmiştir.

2.1.9 Barışın İnşası

Türkiye de birçok farklı ulus gibi çatışma alanlarında uzlaşma ve barış inşası faaliyetlerine katılmaktadır. Türkiye son zamanlarda barış müzakerelerine aktif olarak katılım sağlamış ve Somali, Libya, Afganistan ve Ukrayna ile Rusya gibi ülkelerin uzlaşma çabalarına katkı sağlamıştır. Türkiye'nin çatışmaların önlenmesi ve barış inşasındaki rolü insani diplomasi faaliyetlerinin önemli bir adımıdır.

Türkiye'nin insani diplomasisi, acil insani yardım çabalarını, kalkınma yardımlarını, barış inşası faaliyetlerini ve uluslararası diplomasiye aktif katılımı birleştirerek şefkatli bir imaj yansıtmayı ve küresel etkisini artırmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin insani diplomasi

⁴⁷United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), "World Humanitarian Summit," *Agenda for Humanity*, Erişim: 20-05-2025, <https://agendaforhumanity.org/summit.html>.

⁴⁸T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Koronavirüs Salgını Sürecindeki Rol ve Vizyonumuz," 20 Nisan 2022, Erişim: 01-06-2025, <https://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-20-04-2022.tr.mfa>.

⁴⁹Yıldız Nevin Gündoğmuş, "Türkiye'den 160 Ülkeye Kovid-19 Salgınıyla Mücadele Desteği," *Anadolu Ajansı*, 5 Ocak 2022, Erişim: 02-06-2025, <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyeden-160-ulkeye-kovid-19-salginıyla-mucadele-destegi/2465665>.

hedefleri ve adımları uluslararası arenada önde gelen bir oyuncu olma adımlarının bir parçası olarak görülebilir.

2.2 Türk Dış Politikasının İnsani Diplomasi Araçları

Türkiye dış politikasında insani yardım ve kalkınma yardımları sağlama ve barış inşası faaliyetlerine katılma ve yürütme gibi birçok insani diplomasi aracı kullanmaktadır. Türkiye, sağlık yardımları, barınma yardımları, beslenme ve hijyen yardımları da dahil olmak üzere insani yardım sağlayarak küresel felaketslere derhal cevap vermeye çalışmaktadır. Türkiye'nin kalkınma yardımları, farklı bölgelerdeki altyapıyı, sağlık hizmetlerini ve eğitimini iyileştirmeyi amaçlayan uzun vadeli programlara odaklanmaktadır.

Türkiye'nin insani diplomasi uygulamaları yalnızca insani yardım ve kalkınma yardımları ile sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda barış inşası faaliyetlerine de aktif olarak katılımı içermektedir. Çeşitli çatışma bölgelerinde arabuluculuk görevini üstlenerek uzlaşının sağlanmasına katkıda bulunmakta ve barışı teşvik eden adımlar atmaktadır. Libya, Afganistan ve Ukrayna gibi kriz bölgelerinde taraflar arası diyalogu artırmak adına barışa yönelik toplantılar düzenlemekte ve müzakere ortamlarını desteklemeyi amaçlamaktadır. 2000'lerden itibaren Türkiye'nin dış politikasında, yalnızca resmî kurumlar değil, aynı zamanda sivil aktörlerin de dahil olduğu çok katmanlı bir insani diplomasi yaklaşımı ön plana çıkmıştır.⁵⁰ Sonuç olarak, insani diplomasi kavramı Türk dış politikasını destekleyen bir araç olarak kullanılmaktadır.

2.2.1 İnsani Yardımlar

Türkiye'nin insani yardımını ayırım gözetmemek, tarafsızlık, eşitlik ve bağımsızlık değerlerine dayanmaktadır. İnsani yardımın temel amacı, siyasi, dini veya etnik faktörleri dikkate almadan, ihtiyaçları gidermek ve destek sağlamaktır. İnsani yardımın temelinde yardımseverlik amacı bulunsa da bu faaliyetler aynı zamanda Türkiye'nin çevresindeki ve daha geniş bölgelerdeki istikrarı ve güvenliği destekleyerek ülkenin stratejik çıkarlarına da katkı sağlamaktadır. Bu sayede Türkiye'yi etkileyebilecek potansiyel krizlerin önüne geçilmesine de yardımcı olunur.

⁵⁰ Elif Yıldırım ve Övgü Kalkan Küçüksoğak, "Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Algısı: Gaziantep İli Örneği," *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19, sy. 37 (Bahar 2020/1): 614.

Türkiye'nin insani yardım faaliyetlerini, TİKA ve AFAD gibi kamu kurumları aracılığıyla sağlamaktadır. Bu kamu kurumları yardım çabalarının, kalkınma projelerinin ve acil durum yanıtlarının koordinasyonunu kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda, Türk Kızılay gibi sivil toplum örgütleri ve IFRC ve ICRC gibi uluslararası kuruluşlar da insani yardımın ulaştırılmasında ve uygulanmasında rol oynamaktadır.

Türkiye, doğal ve beşerî felaketlerin yaşandığı bölgelere yardım sağlamada, çatışma bölgelerinde barış inşası faaliyetlerine katılmada ve kalkınma yardımları sağlama gibi alanlarda ihtiyaç duyan ülkelere yardım sağlamaktadır. Türkiye, depremler, sel ve tsunamiler gibi doğal felaketlere, beşerî felaketlere, uluslararası çatışmalara insani yardım sunar. Türkiye, Suriye, Somali, Afganistan ve Ukrayna gibi çatışmaların etkilediği bölgelere gıda, barınak, tıbbi yardım ve iç göçmenler ile mültecilere destek de dahil olmak üzere gerekli malzemeler sunarak yardım sağlamaktadır. Uzun vadeli kalkınma yardımları, az gelişmiş ülkelerdeki altyapıyı, eğitim, sağlık hizmetlerini ve ekonomik kalkınmayı artırmayı amaçlamaktadır.

İnsani yardım, Türkiye'nin diplomatik ilişkileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Türkiye, küresel düzeyde hâlâ milli gelirine oranla en cömert ülkelerden biri olarak öne çıkmakta ve en çok kalkınma yardımı sağlayan ilk üç ülke arasında yer almaktadır.⁵¹ Türkiye, uluslararası insani forumlarda aktif olarak yer almakta ve BM gibi küresel kurumlarla iş birliği yaparak küreselleşen insani politikaların gelişiminde etkisini arttırmaktadır. Aynı zamanda, insani yardım sağlama, Türkiye'nin sorumlu bir küresel oyuncu imajını destekleyerek yumuşak gücü artırmaktadır ve böylece dünya çapında itibarını da arttırmaktadır yorumu yapılabilir.

Türkiye'nin insani yardım çabalarının üç önemli örneğine, Suriye krizi, Ukrayna krizi ve Somali'deki kalkınma girişimlerinin yürütülmesi gibi örnekler verilebilir. Türkiye, bölgedeki istikrarı korumaya ve insani değerleri savunmaya olan bağlılığını göstererek hem ülkesindeki hem de komşu ülkelerdeki Suriyeli mültecilere yardımda önde gelen bir aktör olmuştur. Türkiye Somali'de hastaneler, okullar ve altyapı inşa etmek gibi çok sayıda faaliyet yürütmüştür. Somali'de 2010 ve 2011'de yaşanan şiddetli kuraklığın sonucu yaşanan açlık krizine karşı Türkiye, yardım kampanyaları düzenlemiştir. Tarımsal kalkınmaya katkı

⁵¹ “İnsani Diplomasi: Müşfik Güç Türkiye,” (t.y.), Erişim: 11-05-2025, <https://www.sam.gov.tr/bilgi-notlari/insani-diplomasi-musfik-guc-turkiye-0>.

sağlamak amacıyla Somali’de bir Tarım Okulu kurulmuş, kuraklıkla mücadele için TİKA ve DSİ iş birliğiyle açılan su kuyuları sayesinde yaklaşık 126 bin kişinin su ihtiyacı karşılanmıştır. Ayrıca, sağlık hizmetlerine erişimi artırmak amacıyla günlük 200 kişiye kadar hizmet verebilen bir sahra hastanesi inşa edilmiş, ulaşım altyapısını güçlendirmek adına da 40 kilometrelik asfalt yol yapılmıştır.⁵² Bu gibi adımlar ikili ilişkilerin güçlendirilmesine ve Türkiye'nin bölgedeki etkisinin artmasına sebep olmuştur.

Tablo 3. Türkiye'nin En Fazla Yardım Yaptığı Ülkeler (2010–2023)

Ülke	Toplam Yardım (Milyon USD)	Açıklama
Suriye	34.839	İç savaş ve mülteci krizi nedeniyle en fazla yardım alan ülke.
Kırgızistan	1.158	Orta Asya'da stratejik ortaklık ve kalkınma projeleri.
Afganistan	1.143	Eğitim, sağlık ve altyapı projeleri kapsamında destek sağlandı.
Somali	889	Altyapı, sağlık ve eğitim alanlarında kapsamlı projeler yürütüldü.
Pakistan	783	Eğitim ve sağlık projeleri ile teknik işbirliği faaliyetleri.
Kazakistan	675	Ekonomik işbirliği ve altyapı projeleri kapsamında destek verildi.
Bosna-Hersek	430	Balkanlar'da barış inşası ve kalkınma projeleri.
Irak	425	Yeniden yapılanma ve insani yardım faaliyetleri.
Azerbaycan	292	Kardeş ülke olarak çeşitli kalkınma projeleri desteklendi.
Sudan	247	Eğitim ve sağlık alanlarında kalkınma yardımları sağlandı.

Veriler Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı tarafından yayımlanan 2023 raporundan alınmıştır.⁵³

İnsan yardımı, acil insan ihtiyaçlarını karşılamak, dünya çapında sürdürülebilirliği teşvik etmek ve Türkiye'nin uluslararası etkisini insani diplomasi yoluyla güçlendirmek amacıyla Türk dış politikasının önemli bir parçası olarak rol almaktadır.

2.2.2 Kalkınma Yardımları

Türkiye, az gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümeyi teşvik etmek, yoksulluktan kurtarmak ve altyapıyı iyileştirmek amacıyla kalkınma yardımları sağlamaktadır. Kalkınma yardımları, Türkiye'nin küresel ölçekte sürdürülebilirlik, barış inşasını sağlama ve refahı teşvik etmek gibi insani diplomasi hedefleri ile uyumludur.

⁵² Mehmet Özkan ve Ümare Yazar, *Doğu Afrika Jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası* (Ankara: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, 2014), 87.

⁵³ Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu – 2023* (Ankara: TİKA, 2024).

Türkiye’de birçok kamu kurumu ve STK da savaş ve afet mağduru ülkelere kalkınma yardımları sunmaktadır. TİKA kalkınma girişimlerinin koordinasyonu ve uygulanması ile görevli ana kamu kurumudur. Yardımın verimli ve başarılı dağılımını sağlamak için çeşitli uluslararası ve yerel ortaklarla iş birliği yapmaktadır. Daha az gelişmiş ülkelerde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla yapılan yardımlar hem devlet hem de sivil toplum aktörleri aracılığıyla yürütülmekte ve uzun vadeli iş birliklerine zemin hazırlamaktadır.⁵⁴ Dünya Bankası verilerine göre, sivil toplum kuruluşlarının kalkınma projelerindeki payı 1990’da %12 iken, 1998’de %38’e yükselmiştir. Bu artış, STK’ların kalkınmada daha etkin ve görünür bir konuma geldiğini göstermektedir.⁵⁵ Sivil toplum kuruluşları ve özel sektör firmaları, kalkınma projelerine destek vererek bilgi ve kaynak sunmakta ve kalkınma yardımlarını desteklemektedir.

Türkiye'nin kalkınma yardımları, eğitim, sağlık, tarım, altyapı ve ekonomik büyüme gibi çeşitli sektörleri kapsamaktadır. Türkiye, eğitim kurumları inşa ederek, burslar sunarak ve mesleki eğitim kursları sunarak eğitime destek olmaktadır. Türkiye, hastaneler inşa ederek, tıbbi ekipman sağlayarak ve sağlık çalışanlarına eğitimler sağlayarak sağlık sektörüne olarak katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda tarımı destekler, gıda güvenliğini sağlamaya çalışır, altyapı projeleri geliştirir, ekonomik faaliyetleri ve bağlantıları kolaylaştıracak yollar, köprüler ve hizmetler inşa etmeyi amaçlar.

Kalkınma yardımları, Türkiye'nin diplomatik ilişkileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. OECD Kalkınma Yardımları Komitesi, gelişmekte olan ülkelere resmi kalkınma yardımları sağlamaktadır. DAC üyesi olmamasına rağmen Türkiye, resmi kalkınma yardımlarıyla küresel kalkınma finansmanında etkisini artırmıştır. Artan sorumluluk anlayışı, Türkiye’yi sürdürülebilir kalkınma ve barış çabalarında bölgesel değil, küresel düzeyde etkin bir aktör haline getirmiştir.⁵⁶ Türkiye'nin uluslararası kalkınma forumlarında aktif katılımı ve BM ve Dünya Bankası gibi küresel kurumlarla iş birliği, uluslararası görünürlüğünü ve gücünü de artırmaktadır.

⁵⁴ Yasin Aydoğdu, “Bilgi Çağında Ülkelerin Uluslararası İmaj İnşası: Araçlar ve Pratikler,” *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 8 (2024), <https://doi.org/10.52096/usbd.8.34.16>.

⁵⁵ Nuran Derici Temel, “Sivil Toplum, Yönetişim ve Kalkınma,” *Liberal Düşünce Dergisi*, no. 12 (2020), <https://doi.org/10.36484/liberal.679412>.

⁵⁶ Şenol Tosunoğlu, “Türkiye’nin Resmî Kalkınma Yardımları Politikası: Eğilimler ve Hedefler,” *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 4, no. 10 (2015): 26.

Türkiye'nin kalkınma yardım sağladığı bölgelere Afrika ve Balkanlar örnekleri verilebilir. Türkiye, Afrika'da su kuyuları ve kaynaklarının kurulması, sağlık tesislerinin kurulması, eğitim kurumlarının sağlanması ve tarım eğitimlerinin verilmesi gibi birçok alanda destek sağlamış ve birçok Afrika ülkesinin refahlarının artmasında etkili olmuştur. Türkiye aynı zamanda savaşlardan ve çatışmalardan etkilenen bölgelerin yeniden inşası, kültürel miras alanlarının korunması ve restore edilmesi ve Balkanlar'daki bölgesel ekonomik iş birliğinin teşvik edilmesinde rol oynamaktadır.

Tablo 4. Yıllık Toplam Resmi Kalkınma Yardımları (2010–2023)

Yıl	Toplam Yardım (Milyon USD)
2010	967
2011	1.273
2012	2.533
2013	3.307
2014	3.591
2015	3.913
2016	6.224
2017	8.142
2018	8.604
2019	7.647
2020	8.017
2021	8.397
2022	7.892
2023	6.800

Veriler Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı tarafından yayımlanan 2023 raporundan alınmıştır.⁵⁷

Birinci bölümde de bahsedildiği üzere Türkiye dünyanın en çok kalkınma yardımı yapan 10 ülkesinden biri konumundadır. Türkiye, gelişen demokrasisi, büyüyen ekonomisi ve etkin dış politikasıyla küresel düzeyde öne çıkan bir aktör haline gelmiştir. Artık uluslararası gelişmeleri etkileyen ve söz sahibi ülkeler arasındadır.⁵⁸ Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınmayı, yoksulluktan kurtulmayı ve az gelişmiş ülkelerdeki yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan Türkiye'nin dış politikasında kalkınma yardımı önemli

⁵⁷ TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu – 2023.)

⁵⁸T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Beşinci Büyükelçiler Konferansı Sonuç Bildirisi,” Erişim: 26-05-2025, <https://www.mfa.gov.tr/besinci-buyukelciler-konferansi-sonuc-bildirisi.tr.mfa>.

bir araç olarak kendini göstermektedir. Türkiye, sağladığı kalkınma yardımları ile küresel büyümeyi teşvik ederek diplomatik ilişkilerini ve uluslararası konumunu güçlendirmektedir.

2.2.3 Barışın İnşası

Barış inşası, Türkiye'nin dış politikasında önemli bir yer tutmakta; çatışmaları önlemeyi, uzlaşmayı desteklemeyi ve savaş sonrası kalıcı barışı sağlamayı hedeflemektedir. Temelde, çatışmanın nedenlerine odaklanan çok yönlü bir çözüm sürecidir.⁵⁹ Uluslararası Barış Enstitüsü kurucusu Johan Galtung'a göre barış inşası, şiddetin kökenine inerek kalıcı barışı sağlayacak yapılar kurmayı hedefler. Bu yaklaşım, barışı koruma, yapma ve inşa etme yöntemlerini birleştirerek kapsamlı bir barış süreci sunar.⁶⁰

Türkiye, dış politikasını yalnızca ulusal çıkarlar doğrultusunda değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel barış, kalkınma ve istikrarı destekleyecek şekilde yürütmektedir. Sürdürülebilir barış ve çevresinde istikrar kuşağı oluşturmak temel hedeflerindedir.⁶¹ Türkiye'nin barış geliştirme çabaları, öncelikle çatışmaların temel nedenlerini ele almak, siyasi istikrarı teşvik etmek ve etkilenen bölgelerdeki sosyal ve ekonomik büyümeyi desteklemeyi amaçlamaktadır. Eylemler tarafsızlık, kapsayıcılık, uluslararası hukuk ve insan haklarına uygunluk değerleri etrafında şekillenmektedir. Türkiye'nin barış inşasına katkı sağlama amacı hem bölgesel hem de küresel ölçekte, refah ve büyümeyi teşvik eden istikrarlı ve güvenli bir ortam yaratmaktır denilebilir.

Türkiye, savaştan taraflar ile müzakere ve barış inşası süreçlerine aktif olarak katılarak, diplomatik çaba göstermektedir. Türk diplomatlar çatışmaların barışçıl bir şekilde çözülmesi için güven kurmaya, konuşmayı teşvik etmeye ve müzakereleri hızlandırmaya çalışmaktadırlar. Türkiye, BM ve diğer operasyonlara asker, polis kuvvetleri ve nakdi destek sağlarken, uluslararası barış görevlerini desteklemektedir. “*Türkiye günümüzde BM barış operasyonlarından sekizine 24'ü kadın olmak üzere 179 asker ve polis görevlendirerek BM Barış Gücüne en fazla personel desteği sağlayan ülkeler arasında 60'ıncı sırada yer almaktadır. Türkiye aynı zamanda Barış Gücüne 110 personel ile BM'nin Lübnan'daki Geçici Gücü UNIFIL'i desteklemektedir*”⁶². Türkiye, 2011'den bu yana BM ile birlikte

⁵⁹ Dizdaroğlu, *Barış İnşası*.

⁶⁰ Johan Galtung, *Peace, War and Defense: Essays in Peace Research, Volume II* (Copenhagen: Christian Ejlertsen, 1976), 297.

⁶¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı, “*Türkiye Yüzyılı'nda Millî Dış Politika*,” *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, (t.y.), Erişim: 01-03-2025, <https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa>.

⁶² Birleşmiş Milletler Türkiye, “*Birleşmiş Milletler Barışı Korumaya Katkılarından Dolayı Türkiye'ye Teşekkür Ediyor*,” 9 Kasım 2022, Erişim: 01-03-2025, <https://www.un.org.tr/birlesmis-milletler-barisi-korumaya-katkilarindan-dolayi-turkiyeye-tesekkur-ediyor/>

Suriye'ye insani yardım sağlamaktadır ve bu süreçte özellikle UNHCR ve OCHA ile iş birliği içinde hareket etmiştir.⁶³ 2022 yılında Türkiye ile BM'nin yürüttüğü diplomatik çabalar sonucunda, Rusya ile Ukrayna arasında bir uzlaşma sağlanmış ve bu sayede Ukrayna limanlarından tahıl sevkiyatı yeniden başlatılmıştır. Bu gelişme, taraflar arasında doğrudan temas kurulmasına ve küresel gıda güvenliğinin korunmasına katkı sağlamıştır.⁶⁴ Bu ve bu gibi destekler Türkiye'nin küresel barış girişimlerine katılımını geliştirmektedir.

Türkiye'nin barış inşası faaliyetleri, çatışmaların önlenmesi, savaşan taraflar ile müzakere görüşmeleri, kalkınma yardımları, savunuculuk ve arabuluculuk gibi alanlara odaklanır. Çatışma sonrası yeniden inşa çalışmaları, altyapıyı yeniden inşa etme, temel hizmetleri yeniden inşa etme ve savaş bölgelerindeki ekonomik canlanma süreçlerini içerir. Bu süreçlerin içerisinde; eğitim kurumlarının, sağlık tesislerin, mesleki eğitim faaliyetlerinin ve ulusların yeniden inşası ile yaşam kalitelerini iyileştirme adımlarına katılmak da yer almaktadır.

Barış inşası, Türkiye'nin diplomatik ilişkilerini ve uluslararası konumunu güçlendirmektedir. Türkiye'nin barış inşasına güçlü katılımı, dünya barışı ve istikrarını teşvik etmeye olan bağlılığını gösterir ve böylece sorumlu bir uluslararası katılımcı olarak konumunu da güçlendirir. Türkiye'nin barış inşası faaliyetlerine katılımı, küresel barış ve güvenlik politikalarını şekillendirmek ve böylece uluslararası etkisini ve yumuşak gücünü güçlendirmek için fırsatlar sunmaktadır. Türkiye'nin uluslararası barış görevlerine katılımı ve küresel barış girişimlerinin desteklenmesi de uluslararası konumunu güçlendirmekte ve küresel krizlerle başa çıkma yeteneğini göstermektedir.

Türkiye, Balkan bölgelerinde, Libya'da, Suriye'de ve Somali'de barışa katkılarda bulunmuştur. 1990'larda Balkanlar'daki çatışmalarda, Türkiye barış müzakerelerine katılarak ve insani yardım sağlayarak barış inşasına katkıda bulunmuştur. Kosova'nın egemenliğini tanıyarak ve ülkenin yeniden yapılanma çabalarını destekleyerek bölgedeki diplomatik girişimlerini de sürdürmüştür. Türkiye, Balkanlarda barışın yeniden inşa edilmesi için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Türkiye'nin dış politikadaki Afrika açılımı, kamu diplomasisini güçlendirmiş ve bölgeyle ilişkilerini geliştirmiştir. Sahra altı Afrika ile artan iş birliği sayesinde, 2022 itibarıyla Türkiye'nin kıtadaki büyükelçilik sayısı 44'e

⁶³ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Türkiye'deki Suriye Krizi Müdahale Planı 2023* (New York: United Nations, 2023).

⁶⁴ United Nations, "Black Sea Grain Initiative," Temmuz 2022, Erişim: 26-03-2025, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative>.

ulaşmıştır.⁶⁵ Aynı zamanda Sahra altı Afrika'da Türk Hava Yolları, TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumlar ile çeşitli faaliyetler gerçekleştirerek tanınırlığını artırmaya çalışmaktadır.⁶⁶ Türkiye, insani yardım sağlamak, altyapıyı geliştirmek ve siyasi uzlaşma sürecine yardım etmek de dahil olmak üzere Somali'deki kapsamlı barış inşası çabalarını desteklemiştir. Türkiye hastaneler, eğitim kurumları ve ulaşım altyapısı inşa etmiş, eğitim yardımları ve mesleki eğitimi kursları sağlamıştır.

Türkiye, Somali ile Somaliland arasındaki anlaşmazlıkların çözümüne katkı sağlamak amacıyla diplomatik arabuluculuk faaliyetlerinde de rol üstlenmiştir. Nisan 2013'te, iki tarafın en üst düzey liderleri Ankara'da gerçekleştirilen toplantıda doğrudan temas kurma fırsatı bulmuştur. Türkiye, birçok Afrika ülkesiyle savunma sanayisi ve askeri alanda iş birliğine dayalı çeşitli anlaşmalar imzalamış ve bu alanlardaki ilişkilerini kurumsal zemine oturtmuştur.⁶⁷ 2024 yılı başında Etiyopya ile Somaliland arasında imzalanan liman ve askeri üs anlaşması, Somali Federal Cumhuriyeti tarafından ulusal egemenliğin ihlali olarak değerlendirilmiş ve bu durum iki taraf arasında ciddi bir diplomatik kriz yaratmıştır. Söz konusu anlaşma, Somaliland'ın bağımsız bir devlet olarak tanınmaması nedeniyle, Somali tarafından ülkenin toprak bütünlüğüne doğrudan bir müdahale olarak yorumlanmıştır. Bu gerilimin tırmanmasını önlemek amacıyla Türkiye, 2024 yılında arabuluculuk girişiminde bulunmuş ve her iki tarafı Ankara'da bir araya getirerek müzakere süreci başlatmıştır.⁶⁸ Türkiye'nin bu diplomatik çabası, Afrika'da barış inşa etme konusundaki bütünsel yaklaşımının ve yumuşak güç stratejisinin somut bir yansımasıdır.

Temel olarak, barış inşası, çatışmaların önlenmesini, uzlaşmayı teşvik etmeyi ve uzun süreli bir barışın sağlanmasını amaçlayan Türk dış politikasının önemli bir aracı olarak kabul edilmektedir. Türkiye, diplomatik ilişkileri kullanarak, kalkınma yardımları sağlamak ve uluslararası barış çabalarını desteklemekle, sadece küresel barış ve istikrarın korunmasına

⁶⁵ Özge Göksu, "21. Yüzyılda Türkiye'nin Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Gücü: Yapısı, Araçları ve Mesajları," *Erciyes İletişim Dergisi* 10, no. 2 (2023): 855, <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1273435>.

⁶⁶ Elem Eyrice Tepeciklioğlu, Ali Onur Tepeciklioğlu, ve Betül Aydoğan Ünal, "Türkiye'nin Sahra-Altı Afrika'da Yürüttüğü Kamu Diplomasisi Faaliyetleri," *Ege Akademik Bakış* 18, no. 4 (2018): 605, <https://doi.org/10.21121/eab.2018442990>.

⁶⁷ Elem Eyrice Tepeciklioğlu, "Türkiye-Afrika İlişkilerinde Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Unsurları," *Uzmanlar Cevaplıyor: Türkiye-Afrika İlişkilerinde Yükselen Ortaklık*, SETA, Erişim: 16-07-2025, <https://www.setav.org/uzmanlar-cevapliyor/uzmanlar-cevapliyor-turkiye-afrika-iliskilerinde-yukselen-ortaklik>.

⁶⁸ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti ve Somali Federal Cumhuriyeti'nin Ankara Bildirisi," Aralık 2024, Erişim: 11-08-2025, <https://www.mfa.gov.tr/etiopya-federal-demokratik-cumhuriyeti-ve-somali-federal-cumhuriyeti-nin-ankara-bildirisi.tr.mfa>.

katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda diplomatik bağlantılarını ve uluslararası konumunu da güçlendirir.

2.3 Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Aktörleri

2.3.1 Hükümet

Türk Devleti, dünyanın her yerinde ihtiyaç duyan kişilere yardım ve destek sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler ile diplomasi alanında kendini göstermektedir. Türkiye'nin insani krizlerle başa çıkma, küresel birliği teşvik ve diplomatik ilişkilerini güçlendirme yönündeki adımları da bu konuda önem taşımaktadır. Türkiye, kaynaklarını ve stratejik coğrafi konumunu kullanarak insani çabalarıyla farklı bölgeleri birbirine bağlamaya ve barışı teşvik etmeye çalışmaktadır. Anadolu, tarih boyunca baskı, savaş ve zulümden kaçan birçok topluluk için güvenli bir sığınak olmuştur. Moğol istilası, İspanya'dan sürgünler ve Kırım göçleri gibi olaylarla gelen gruplar bu topraklarda barınmıştır. Türkiye, Osmanlı'dan miras kalan bu insani yaklaşımı sürdürmekte; savaş, afet ve salgın gibi durumlarda mağdurlara yardım etmeyi hem sorumluluk hem de insanlık onuruna katkı olarak görmektedir.⁶⁹ Bu yaklaşım, Türkiye'nin uluslararası sistemde barış ve istikrarın sürdürülmesine verdiği önemin de bir yansımasıdır.

Türk Devletinin, kurum ve kuruluşları da insani diplomaside rol oynamaktadır. T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin insani çabalarını yönetmek ve denetlemekle yükümlüdür ve aynı zamanda bu faaliyetlerin ülkenin dış politika hedefleri ile uyumlu olmasını da sağlamaktadır. Dışişleri Bakanlığı diplomatik ilişkileri kurar, müzakereler yürütür ve insani yardımın verimli bir şekilde sağlanmasında önemli olan küresel iş birliklerini teşvik eder.

Türkiye'nin insani diplomasi adımları kapsamında gerçekleştirdiği insani yardımlar, kalkınma yardımları ve barış inşası çabalarında çeşitli kurumlar çeşitli roller üstlenmektedir. TİKA, eğitimden sağlığa, altyapıdan kurumsal kapasiteye kadar birçok alanda kalkınma yardımları sağlamaktadır. TİKA'nın yürüttüğü projeler, yalnızca kısa vadeli yardım sağlamayı değil, aynı zamanda ülkelerin kendi kapasitelerini geliştirerek sürdürülebilir kalkınmalarına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. AFAD ise hem yurt içinde hem de uluslararası düzeyde, doğal afetler ve insani krizlerin ardından acil müdahale süreçlerini

⁶⁹ Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, *Türkiye'nin Dost Eli: İnsani Diplomasi* (2022), Erişim: 21-08-2024, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/TurkiyeninDostEliInsaniDiplomasi.pdf>.

organize etmek ve yönetmekle görevli kuruluştur. Öte yandan, Türk Kızılay da IFRC ve ICRC gibi uluslararası insani yardım aktörleriyle birlikte çalışarak kan temini, acil insani yardım, sağlık hizmetleri gibi temel alanlarda etkin müdahalelerde bulunmaktadır. Bu kurumlar, Türkiye'nin insani yardım kapasitesinin sahadaki yansımalarını oluşturarak hem kriz bölgelerinde hem de kalkınma süreçlerinde önemli katkılar sunmaktadır.

Türkiye'nin insani diplomasi kullanımı, diplomatik ilişkilerini ve küresel itibarını büyük ölçüde güçlendirmektedir. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinden hareketle Türkiye, girişimci ve insani dış politikasıyla hem ulusal çıkarlarını korumayı hem de dünya barışı ve refahına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, dış politikayı aynı zamanda etik bir sorumluluk olarak değerlendirmektedir. Türkiye, desteğe ihtiyaç duyan ülkelere derhal ve önemli bir yardım sağlamakla, olumlu duygular ve karşılıklı faydalı ilişkiler geliştirmektedir. Türkiye'nin uluslararası insani forumlara katılımı ve BM, AB ve OIC gibi küresel kuruluşlarla yaptığı ortaklıklar, dünya çapındaki insani sorunlara müdahalesini de arttırmaktadır. Ayrıca, Türkiye, insani diplomasiyi kullanarak, çevre ülkelerdeki istikrarı teşvik ederek ve sınırlarına olumsuz etkileri olabilecek çatışmaların riskini azaltarak bölgesel güvenlik sorunlarını da ele almaktadır.

2.3.2 Türk Kızılay

Türk Kızılay bir insani yardım kuruluşudur ve hem Türkiye'de hem de dünya çapında ihtiyaç sahiplerine yardım ve destek sağlamakta rol oynamaktadır. Türk Kızılay, Uluslararası Kızılay ve Kızılay Hareketi'nin üç temel bileşeninden biri olan ulusal dernekler arasında yer almaktadır. Bu hareketteki diğer iki yapı, ICRC ve IFRC'dir. Türk Kızılay, IFRC'nin bir üyesidir insani faaliyetlerde ortak çalışmalar yaparlar. Silahlı çatışmalar gibi olağanüstü durumlarda da ICRC ile operasyonel iş birlikleri gerçekleştirir. ICRC, ulusal dernekleri tanıyan kuruluştur ve Türk Kızılay, bu bağlamda tarihi olarak tanınan ve en eski Kızılay derneklerinden biri olma özelliğine sahiptir. Hem IFRC hem de ICRC ile güçlü ilişkiler sürdüren Türk Kızılay, Uluslararası Hareket'in daha önceki bölümlerde belirtilen yedi temel ilkesine bağlı olarak çalışmalarını sürdürmekte ve hem ulusal hem de uluslararası düzeyde insani yardım faaliyetlerine önemli katkılar sunmaktadır.

2.3.2.1 Türk Kızılay'ın Tarihçesi

Türk Kızılay, 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulmuş, zamanla farklı isimler alarak kurumsal kimliğini geliştirmiştir. 1877 yılında "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923'te "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve son olarak 1947 yılında "Türkiye Kızılay Derneği" adını alarak bugünkü ismine kavuşmuştur.⁷⁰ Türk Kızılay'ın kurulmasına 1863 yılında Henry Dunant tarafından kurulan ICRC ilham kaynağı olmuştur.

Türk Kızılay'ının kurumsal çerçevesi, ICRC'ye göre şekillendirilmiştir. Kuruluşun başlıca amacı, din, dil, ırk veya siyasi görüşe bakılmaksızın, çatışmalardan etkilenen herkese insani yardım sağlamaktır. İnsani değerlere uymak hem Osmanlı makamları hem de uluslararası dünyada güven kurmada ve desteği kazanmada rol oynamıştır. Kızılay, 1876 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan 1974 Kıbrıs Barış Harekati'na kadar Türkiye'nin katıldığı tüm savaşlarda önemli insani roller üstlenmiştir. Cephe gerisinde kurduğu sağlık birimleri ve gönüllü desteğiyle on binlerce yaralının bakımını sağlamış, tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak hem kendi askerlerine hem de düşman unsurlara yardım etmiştir. Savaş esirleri ve siviller için insani koşulların sağlanmasına yönelik çabaları, Kızılay'ın kriz anlarında da kapsayıcı ve tarafsız yardım anlayışını yansıtmaktadır.⁷¹

Kızılhaç Hareketi'nin din üstü yapısı vurgulansa da kırmızı haç sembolü Hristiyanlıkla ilişkilendirilmiş ve bazı Müslüman toplumlarda rahatsızlık yaratmıştır. Tarafsızlığı zedelediği gerekçesiyle eleştirilen bu ambleme karşı, özellikle İslam ülkelerinde alternatif sembol talepleri ortaya çıkmıştır.⁷² Bunun üzerine kırmızı ay sembolü resmi olarak Türk Kızılay'ın sembolü kabul edilmiştir. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile kuruluşun adı değiştirilmiş ve ilk olarak Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti olarak adlandırılmış ve daha sonra Türk Kızılay olarak değiştirilmiştir. Hem yurt içinde hem de uluslararası alanda yürüttüğü çalışmalarla öne çıkan Türk Kızılay, günümüzde en saygın insani yardım kuruluşlarından biri olmuştur. Osmanlı'dan beri süregelen yardımseverlik

⁷⁰ Türk Kızılay, "Tarihçemiz," Türk Kızılay Kurumsal Sitesi, (t.y.), Erişim: 25-07-2024, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>.

⁷¹ Kenan Akkaya, "Tarihçe," *Kızılay Tarih – Belge ve Arşiv Yönetimi Müdürlüğü*, (t.y.), Erişim: 25-07-2024, <https://kizilaytarih.org/tarihce.html>.

⁷² Kenan Akkaya, "Dünya'nın İlk Kızılay'ı, Dünyaya Hilali Armağan Eden Kızılay," *Kızılay Tarih – Belge ve Arşiv Yönetimi Müdürlüğü*, (t.y.), Erişim: 25-07-2024, <https://kizilaytarih.org/dosya001.html>.

anlayışıyla kurulan Kızılay, ihtiyaç sahiplerine uzun yıllardır destek sunmakta ve Türk toplumunun insani değerlere bağlılığını yansıtmaktadır.⁷³

2.3.2.2 Türk Kızılay'ın Vizyonu ve Misyonu

Türk Kızılay, ihtiyaç sahiplerine insani yardım sağlayan ve gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren bir insani kuruluş olmayı hedeflemektedir. Türk Kızılay'ın temel amacı, bireylerin hayatlarını ve onurunu korumak, insani sorunları gidermeye çalışmak ve ihtiyaç duyan ulus ve toplulukların refahını ve sürdürülebilirliğini artırmaktır.

Türk Kızılay, insanlık, tarafsızlık, dürüstlük, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik dahil olmak üzere Kızıl Hareketi'nin temel ilkelerine uygun olarak din, dil, ırk veya siyasi görüşe bakılmaksızın insani yardım sağlamaktadır. Bu değerler, geçmişine ve koşullarına bakılmaksızın dezavantajlı toplumlara yardım etme çabalarının bir bileşeni olarak hizmet vermektedir.

2.3.2.3 Türk Kızılay'ın Yerel ve Uluslararası Operasyonları

Türk Kızılay hem Türkiye'de hem de yurt dışında birçok alanda faaliyet göstermektedir. Türk Kızılay; acil müdahale, kan bağıışı, sağlık hizmetleri, gönüllülük, kalkınma projeleri ve mülteci yardımları gibi birçok alanda faaliyet göstermektedir. Son 10 yılda 138 ülkede afetlere müdahale etmiş, toplamda 147 ülkeye insani yardım ulaştırmıştır.⁷⁴ Bu yardımlar ve faaliyetler, Türk Kızılay'ın geniş çaplı yardım kapasitesini ve uluslararası arenadaki önemini göstermektedir.

Türk Kızılay deprem, sel ve orman yangınları gibi doğal felaketlerde acil yardım hizmetleri sağlamaktadır. Bu hizmetler geçici barınaklar sağlama, yiyecek ve temiz su temini ile tıbbi yardımlar bulunmaktadır. Türk Kızılay, tıbbi acil durumlar ve düzenli sağlık hizmetleri için güvenli kan temini sağlamak amacıyla, 18 bölge kan merkezi, 68 kan bağıış merkezi ve mobil araçlarla Türkiye genelinde 300'den fazla noktada hizmet vermektedir.⁷⁵ Türk Kızılay, mobil sağlık birimleri, aşı kampanyaları ve halk sağlığını teşvik etmek ve

⁷³ Türk Kızılay, *Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı* (Ankara: Türk Kızılay Akademi, 2020), Erişim: 14-04-2025, https://yillik.kizilayakademi.org.tr/wp-content/uploads/2021/12/turkiye_insani_calismalar_yilligi_2020.pdf.

⁷⁴ Türk Kızılay, "Uluslararası Yardımlar," Türk Kızılay Kurumsal Sitesi, (t.y.), Erişim: 04-06-2025, <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/uluslararasi-yardimlar>.

⁷⁵ Türk Kızılay, "Kan Hizmetleri," *Türk Kızılay Resmî Web Sitesi*, Erişim 01-06-2025, <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/kan-hizmetleri>.

hastalıkları önlemek amacıyla sağlık eğitim programları dahil olmak üzere çeşitli sağlık hizmetleri sunmaktadır. Aynı zamanda, gençlik ve gönüllülük programları aracılığıyla, insani faaliyetlere ve toplumsal hizmetlere aktif katılımı teşvik ederek gönüllülük kültürünü de yaymaya çalışmaktadır.

Yurtiçinde gerçekleştirdiği faaliyetler dışında Türk Kızılay, çatışma, savaş, doğal veya beşerî afet, açlık, göç gibi zorluklardan etkilenen bölgelerde insani faaliyetler yürütmekte ve gıda, su, çadır ve tıbbi bakım gibi yardımlar sağlamaktadır. Kriz bölgelerinde sahra hastaneleri ve klinikler kurarak etkilenen nüfuslara temel sağlık hizmetleri sağlamaktadır. Afet ve savaşlardan etkilenen bölgelerde de kalkınma projeleri ve yardımları yürütmektedir. Bunlar ile birlikte, özellikle Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve diğer göçmen nüfusları desteklemede önemli bir rol oynamaktadır. Bunlar arasında mülteci kamplarını yürütmek, psikolojik destek sağlamak ve yerel topluluklara entegre olmayı kolaylaştırmak için yürütülen projeler yer almaktadır.

2.3.2.4 Türk Kızılay'ın Ofisleri ve Görevlileri

Türk Kızılay'ın hem Türkiye'de hem de farklı ülkelerde bölge temsilcilikleri ve delegasyonları bulunmaktadır. Türk Kızılay'ın Türkiye'de çok sayıda bölgesel ve yerel şubesi bulunmaktadır. Bu şubeler organizasyonun acil durumlara tepki vermesini kolaylaştırmaktadır. Şubeler yereldeki gönüllü mekanizmasını kontrol ve organize ederler aynı zamanda kan bağış noktaları ile düzenli kan bağış aktivitelerini destekler ve kriz dönemlerinde insani acil yardım sağlarlar. Acil durum operasyon merkezleri sayesinde doğal afetler ve acil durumlara derhal müdahale edebilir ve insani yardımı en hızlı şekilde gerekli bölgelere ulaştırabilirler.

Türk Kızılay, insani yardım ve projeler gerçekleştirdiği bölgelerdeki delegasyonlar ve ekip başkanlıkları ile yardımlarını koordine etmekte ve yürütmektedir. Bu ofisler, yerel ortaklar, hükümetler ve topluluklarla iş birliği yaparak yardımları ve projeleri verimli bir şekilde yürütmeye çalışmaktadır. Kızılay, Somali'den Bosna Hersek'e uzanan geniş bir coğrafyada 13 ülkede delegasyonları aracılığıyla faaliyet göstermektedir. Türk Kızılay, Kurban ve Ramazan gibi özel dönemlerde ve acil durumlarda düzenli insani yardım kampanyaları yürütmektedir. Afrika'daki kuraklık, Ukrayna ve Suriye'deki savaş, iklim krizinin etkilediği bölgeler gibi birçok alanda ihtiyaç sahiplerine destek sağlamakta; böylece

küresel ölçekte sürekli bir insani yardım ağı kurmuştur.⁷⁶ Türk Kızılay aynı zamanda küresel insani yardım organizasyonları ile etkileşimde bulunmak ve uluslararası konferanslara katılmak amacıyla, Cenevre ve New York gibi uluslararası merkezlerde daimi misyonları da yürütmektedir. Bu ofislerin ve delegasyonların varlığı, Türk Kızılay'ın insani yardım faaliyetlerini yürütme yeteneğini güçlendirmekte ve ihtiyacı olanlara insani yardım ulaştırma konusunda kolaylık sağlamaktadır.

2.3.2.5 Türk Kızılay'ın İnsani Diplomasi Faaliyetleri

Türk Kızılay, Türkiye'nin insani diplomasi çabalarında önemli bir rol oynamaktadır ve Türk Dış Politikasında Türkiye'nin insani diplomasi aktörlerinden biri olarak görev almaktadır. Türk Kızılay, çatışmaların yaşandığı coğrafyalarda sivillerin korunmasını, uluslararası insani hukukun uygulanmasını savunarak ve insani yardımın devamlılığının sağlanabilmesi için savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

Türk Kızılay, Türkiye'yi uluslararası alanda temsil eden önde gelen insani yardım kuruluşlarından biri olarak, küresel insani politikaların şekillenmesine katkı sunmaktadır. Hedefi, insani diplomasi ve yardımlar yoluyla afetlere karşı kırılganlığı azaltmak ve mağduriyetleri önlemektir. Bu kapsamda, Kızıllaç/Kızılay Hareketi içinde daha etkin bir rol üstlenme çabalarını sürdürmektedir.⁷⁷ Türk Kızılay aynı zamanda IFRC, BM ve diğer hükümet dışı kuruluşlar da dahil olmak üzere çeşitli uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır. Bu ortaklıklar, insani krizlere aynı zamanda ve verimli tepkiler vermeyi sağlamaktadır. Türk Kızılay sadece anında yardım sağlamakla kalmaz, aynı zamanda arabuluculuk ve barış inşası çabalarına da katılmaktadır. Amacı, anlaşmazlıkların temel nedenlerini ele almak ve uzun süreli bir barış sağlanmasına katkı sağlamaktır.

Türk Kızılay, insani yardımları ve savunuculuk faaliyetleri ile yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla diplomatik ilişkilerin kurulmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin küresel toplumda yardımsever ve aktif bir katılımcı olarak tanınmasına da katkı sağlamaktadır. Türk Kızılay'ın tüm bu çalışmaları ve faaliyetleri,

⁷⁶ Türk Kızılay, "Türkiye'nin Dayanışma Sembolü Kızılay – 2.8.2022," *Türk Kızılay Kurumsal Sitesi*, (t.y.), Erişim: 28-06-2024, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6973>.

⁷⁷Türk Kızılay, *Türk Kızılayı 2016–2020 Stratejik Planı*, Erişim: 29-06-2024, [https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/Türk%20Kızılayı%20Stratejik%20Planı%20\(2016-2020\)%20TUR.pdf](https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/Türk%20Kızılayı%20Stratejik%20Planı%20(2016-2020)%20TUR.pdf)

Türkiye'nin küresel düzeyde barış, istikrar ve iş birliğini ilerletme yönündeki genel dış politika hedefleri ile uyumlu olarak yol almaktadır.

2.3.3 IFRC

2.3.3.1 IFRC'nin Tarihçesi

IFRC, 1919'da Paris'te beş ülkenin ulusal dernekleri tarafından, savaş sonrası insani krizlere ortak çözüm üretmek ve iş birliğini artırmak amacıyla kurulmuştur. İlk adı "Kızıl Haç Dernekleri Ligi" olan kuruluş, 1991'den beri IFRC adını kullanmaktadır.⁷⁸ Bu isim değişikliği, üye artışını ve Kızılay sembolünü kullanan derneklerin katılımını yansıtmak için yapılmıştır. Bugün IFRC, 191 ulusal derneğiyle dünyanın en büyük gönüllü temelli insani yardım ağı olarak, yılda yaklaşık 160 milyon kişiye ulaşmaktadır⁷⁹

2.3.3.2 IFRC'nin Vizyonu ve Misyonu

IFRC'nin vizyonu, insan acısını önlemek ve azaltmak ve böylece dünya çapında insan onurunu korumak ve barışı desteklemek amacıyla Ulusal Dernekler tarafından yürütülen her türlü insani çabayı teşvik etmek ve kolaylaştırmaktır. IFRC'nin temel amacı, insanlığın kolektif gücünü ve merhametini kullanarak ihtiyaç sahiplerinin refahını artırmaktır.

2.3.3.3 IFRC'nin Türkiye ve diğer ülkelerdeki faaliyetleri

IFRC hem Türkiye'de hem de dünya çapında çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Bu girişimler öncelikle felaketlerle başa çıkma, sağlık ve insani yardım, topluluk direnci ve diğer ilgili alanlar etrafında oluşmaktadır.

Türkiye, deprem, sel ve orman yangınları gibi doğal afetlerin yaşandığı bir coğrafyadır. Bu yüzden da afet öncesi hazırlıklara son derece önem vermesi gerekmektedir. IFRC, hızlı yardım ve uzun vadeli iyileşme yardımı sunmak için Türkiye'de Türk Kızılay ile iş birliği yapmaktadır. İş birlikleri arasında acil durum ekiplerinin harekete geçirilmesi, beslenme, temiz içme suyu ve tıbbi ekipman gibi önemli kaynakların sağlanması ve

⁷⁸ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), "Our History and Archives," Erişim: 21-06-2024, <https://www.ifrc.org/who-we-are/about-ifrc/our-history-and-archives>.

⁷⁹ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), "The International Red Cross and Red Crescent," Erişim: 21-06-2024, <https://www.ifrc.org/who-we-are/international-red-cross-and-red-crescent-movement>.

etkilenen nüfusa geçici barınma sağlamak için çadırkentlerin kurulması bulunmaktadır. IFRC afetlere hazırlık kapsamında Türk Kızılay çalışanlarına farklı eğitimler sağlar, erken uyarı sistemlerinin kurulması, risklerin belirlenmesi ve afet kapasite geliştirme programları ile toplulukların afetlere karşı dayanıklılıklarını arttırmayı ve afet sonrası iyileşme süreçlerinin hızlandırılmasını amaçlar.

Türkiye, Suriye’de yaşanan çatışmalar sonucu küresel olarak en büyük mülteci nüfusundan birine ev sahipliği yapmaktadır. IFRC, Türk Kızılay ile iş birliği içinde mültecilere beslenme, konaklama, tıbbi tedavi, psikolojik destek, eğitim ve sürdürülebilir yaşam fırsatları sağlamak üzere yardımlar sunmaktadır. Ayrıca, IFRC, mültecilerin ve haklarının koruması uyum süreçlerini kolaylaştırıcı projeler de yürütmektedir.

IFRC, doğal ve beşerî afetlere karşı küresel tepkiyi düzenleme ve yönetme sorumluluğundadır. Bu, derhal yardım sağlamak, lojistik desteği sağlamak ve yardımın hızlı ve verimli bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak amacıyla ulusal kuruluşlar arasındaki iş birliğini kolaylaştırmayı da içerir. *“Günümüzde lojistik ağını güçlendirmek için çalışan IFRC, Türk Kızılay ile güç birliği içerisinde İstanbul havalimanı içerisine bir lojistik merkezi kurarak; Avrupa, Afrika, Asya ve Kafkasya bölgelerinde meydana gelebilecek herhangi bir afete hızlı müdahale imkânı sağlamayı hedeflemektedir”*⁸⁰. Bunlar ile birlikte IFRC’nin Acil Durum Destek Fonu, acil durumlara hızlı yanıt sağlamak amacıyla acil krizler için nakdi yardım sağlamaktadır.

IFRC, herkesin sağlık yardımlarına ulaşabilmesini sağlamak ve bulaşıcı hastalıkların önüne geçebilmesi adına; aşı kampanyaları ve sağlık eğitimleri gibi sağlık yardımları ve projeleri de düzenlemektedir. IFRC aynı zamanda, ayırım gözetmeden göçmenlere ve mültecilere yardım etmektedir. Haklarını korumak için hukuki destek, sağlık ve barınma gibi destekler vermektedirler. IFRC, göçmenlerin onurunu ve haklarını korumaya ve topluma uyumlarını teşvik etmeye çalışmaktadır.

2.3.3.4 IFRC'nin Ofisleri ve Delegasyonları

IFRC, faaliyetlerini birinci elden yönetmek ve ulusal derneklere yardım sağlamak için dünya çapında geniş bir ofis ve delegasyon yapılanmasına sahiptir. IFRC’nin merkezi

⁸⁰Türk Kızılay, “IFRC ve Kızılay’dan Güç Birliği,” 1 Mart 2024, Erişim: 17-06-2025, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/7628>.

İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunmaktadır. Bu merkez dünya çapında faaliyetlerini koordine etmek için kullanılmaktadır.

IFRC'nin bölge ofisleri, farklı kıtalarda stratejik konumlara yerleştirilmiştir: Afrika ofisi Nairobi (Kenya), Amerika ofisi Panama City (Panama), Asya-Pasifik ofisi Kuala Lumpur (Malezya), Avrupa ofisi Budapeşte (Macaristan) ve Orta Doğu-Kuzey Afrika ofisi Beyrut'tadır (Lübnan). Cenevre'deki merkez ofise bağlı olarak çalışan bu ofisler, bölgesel düzeyde planlama ve operasyonların uyumunu sağlarken, ulusal derneklere ihtiyaç duydukları desteği ulaştırmakla da görevlidir.⁸¹

Kenya'nın Nairobi kentinde bulunan bölgesel ofis, Afrika kıtasındaki faaliyetleri denetlemektedir. Panama Şehri'nde yer alan bölgesel ofis, Kuzey, Orta ve Güney Amerika ve Karayipler'deki ulusal toplumlara destek sağlamaktadır. Asya Pasifik bölgesi, Malezya'nın Kuala Lumpur kentinde yer alan bölgesel ofis tarafından yönetilmektedir. Avrupa Bölgesi, Macaristan'daki Budapeşte ofisi, Avrupa bölgesindeki faaliyetlerin koordinasyonu için bir merkez olarak hizmet vermektedir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi ise bölgedeki ulusal toplumlara yardım sağlayan, Lübnan'ın Beyrut kentinde yer alan bölgesel ofis tarafından desteklenmektedir.

IFRC'nin Ankara'da da bir ülke delegasyonu bulunmaktadır ve Türk Kızılay ile projeler yürütmek ve acil durumlarla başa çıkmak için iş birliği yapmaktadır. Göçmenlik, afetlerle başa çıkma, sağlık girişimleri ve mültecileri destekleme amaçlı programları desteklemektedir. İnsani girişimleri etkili bir şekilde organize etmek ve toplumsal direnci artırmak için yerel partnerler ile de iş birliği yapmaktadır.

2.3.3.5 IFRC'nin İnsani Diplomasi Faaliyetleri

IFRC, küresel insani yardım çalışmalarında katılmak, kendini savunamayan insanları savunmak savunuculuk faaliyetler, gerçekleştirmek ve ihtiyaç sahiplerine insani yardım sağlayabilmek için insani diplomasi faaliyetlerine aktif olarak katılmaktadır. IFRC, ihtiyaç sahibi toplulukları koruma ve yardım sağlayan politikalar ile uygulamaların uygulanmasını ve devamlılığını teşvik etmek için savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Bu adımlar da uluslararası insani hukukun ilkelerine uymayı, afet risklerini hafifletmeyi, mültecilerin

⁸¹ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), *2024 Global Plan* (2023), Erişim: 26 Haziran 2024, <https://www.ifrc.org/document/ifrc-global-plan-2024>.

haklarını ve onurlarını korumak için uluslar, uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütleriyle aktif bir şekilde iletişim kurmayı kapsamaktadır. IFRC aynı zamanda eğitim teknik destek ve fon sağlamayı içeren toplumların acil durumlarla başa çıkma yeteneklerini geliştirmek ve toplumları olası risklere hazırlayabilmek için kapasite geliştirme programları uygulamaktadır.

IFRC, BM, WHO ve diğer uluslararası insani yardım aktörleri ile ortak çalışmalar yürüterek toplumların ve ihtiyaç sahiplerinin haklarını ve çıkarlarını savunmaktadır. IFRC, insani eylemlere destek sağlamak, finansmanı organize etmek ve zarar görmüş nüfuslara ulaşmak için diplomatik çabalarda da yer almaktadır. Daha önce birinci bölümde de bahsedildiği üzere dünya çapında insani diplomasinin tanımı IFRC'nin yaptığı *“İnsani diplomasi, karar vericileri ve kanaat önderlerini her zaman, savunmasız insanların çıkarları doğrultusunda ve temel insani ilkelere tam saygı göstererek hareket etmeye ikna etmektir.”* olarak kabul edilmektedir. İnsani diplomasi politikası, Ulusal Dernekler ile Uluslararası Federasyonun hedeflerine daha etkili ulaşabilmeleri için rehberlik eden ve destekleyici bir yapı olarak oluşturulmuştur. Bu politika, kurumların insani yardım etkisini artırmayı, karar vericilere daha güçlü erişim sağlamayı ve insani değerlerin savunulmasını amaçlamaktadır.⁸² IFRC'nin amacı, karar vericileri etkilemek, kaynakları harekete geçirmek ve insani diplomasi çabaları aracılığıyla başarılı bir insani müdahale için uygun bir ortam yaratmaktır.

2.3.4 ICRC

2.3.4.1 ICRC'nin Tarihçesi

ICRC, silahlı çatışmalar ve savaşlardan zarar gören nüfuslara insani yardım ve koruma sağlamak amacıyla kurulmuştur. Amacı insan acısını hafifletmek, çatışan tarafları uluslararası insani hukuka saygı göstermeye ve iletişim kurmaya teşvik etmektir.

1859 yılında, Fransa ve Sardinya Krallığı ile Avusturya İmparatorluğu arasında gerçekleşen Solferino Savaşı'nda çok sayıda yaralının uygun tıbbi müdahaleye erişememesi ve yardım hizmetlerinin yetersizliğini gören Henry Dunant, organize bir yardım sistemine ihtiyaç duyulduğunu savunmuş ve bu fikirle 1863'te ICRC'yi kurmuştur. Dunant'ın yaklaşımı, savaşta yaralananlara tarafsız yardım sağlanmasını ve bunu destekleyecek ulusal

⁸² IFRC, *Humanitarian Diplomacy Policy*.

derneklerin oluşturulmasını hedeflemiştir.⁸³ ICRC'nin kuruluşunun ana odak noktası, çatışma döneminde yaralananlara yardım etmek için gönüllü olarak çalışan bir tıbbi personel grubunun kurulması olmuştur. 1864'teki Cenevre Sözleşmesi tarafından resmi olarak tanınmıştır. Bu sözleşme, silahlı çatışmalar sırasında yaralananlara tıbbi yardım sağlamayı gerektirirken, uluslararası hukukta insani açıdan yeni bir dönemin başlangıcıdır demek mümkün olacaktır.

ICRC'nin temel amacı silahlı çatışmalar ve şiddet olaylarından etkilenen kişileri korumak ve onlara yardım etmektir. Bağımsız ve tarafsız bir kurum olarak, organizasyon bir dizi temel hedefe göre çalışmaktadır. ICRC, 1863'ten bu yana silahlı çatışma ve krizlerden etkilenen bireyleri korumayı ve desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu misyonunu hem sahada doğrudan yardım sağlayarak hem de insancıl hukukun güçlendirilmesi ve tarafların bu kurallara uymasını teşvik ederek yürütmektedir.⁸⁴ Aynı zamanda savaş esirlerini ziyaret etmek ve çatışmaların etkilediği bölgelerde yaşayan sivillerin gerekli tıbbi yardım ve insani yardıma ulaşmasını sağlamak gibi çeşitli faaliyetleri de vardır.

ICRC, savaş kuralları olarak da adlandırılan uluslararası insani hukukun (IHR) uygulanmasında, savunulmasında ve korunmasında da rol oynamaktadır. Uluslararası insani hukuka uymayı teşvik etmek, çatışmalardan etkilenenlerin hayatlarını ve insan onurunu korumak amacıyla hükümetler ve silahlı gruplarla iletişim kurmak ana hedeflerinin arasındadır.

Türk Kızılay ve IFRC gibi acil durumlarda ICRC, etkilenen nüfuslara yardım sağlamak amacıyla harekete geçmektedir. Bu yardım acil durum ekiplerinin harekete geçirilmesi, gıda ve su kaynaklarına erişimin sağlanması ve sağlık yardımlarının sağlanmasını içermektedir. Aynı zamanda, ICRC, Ulusal Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri gibi yerel kurumların daha verimli ve uzun süreli bir insani yardım sağlayabilmesi için ulusal derneklerin kapasitelerini arttırmayı amaçlamaktadır.

⁸³ International Committee of the Red Cross (ICRC), "Founding and Early Years of the ICRC: 1863–1914," Erişim: 07.08.2025, <https://www.icrc.org/en/document/founding-and-early-years-icrc-1863-1914>.

⁸⁴ Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), "Our History," Erişim: 22 Mayıs 2025, <https://www.icrc.org/en/our-history>.

ICRC, hassas durumdaki bireylerin yaşamını iyileştirmek için Ulusal Derneklerin yürüttüğü insani yardım çalışmalarını desteklemeyi, yönlendirmeyi ve teşvik etmeyi hedeflemektedir.⁸⁵ ICRC dünya çapında insani yardım girişimlerini teşvik etmek için Kırmızı Haç Hareketi'nin diğer bileşenleriyle iş birliği yapmaktadır. ICRC, insanlık, tarafsızlık, ayırım gözetmemek, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik olmak üzere yedi temel ilkeye dayanmaktadır. Bu yedi temel ilke Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Organizasyonlarında da yol gösterici ilkeler olarak kabul edilmektedir. “*Uluslararası Kırmızı Haç olarak da ifade edilen Uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Hareketi içerisinde; Uluslararası Kırmızı Haç Komitesi, Uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Dernekleri Federasyonu ve Ulusal Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Dernekleri yer almaktadır*”⁸⁶. ICRC'nin üye ülkeleri olmasa da dünya çapında Ulusal Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Dernekleriyle yakın iş birliği yapmaktadır. Bu topluluklar, IFRC ve 191 ulusal derneği içeren daha geniş uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Hareketi'nin bir parçasıdır.

2.3.4.2 Uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Hareketi'nin Temel İlkeleri.⁸⁷

İnsanlık: Uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Hareketi, savaşlarda yaralanan bireylere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etme ilkesinden doğmuş olup hem uluslararası hem de ulusal kapasitesiyle insan ıstırabını her koşulda önlemeyi ve hafifletmeyi amaçlamaktadır. Hareketin temel hedefi, insan yaşamını ve sağlığını korumak, bireylere onurlu bir şekilde yaklaşmak ve bu doğrultuda halklar arasında karşılıklı anlayış, dostane ilişkiler, iş birliği ve kalıcı barışı teşvik etmektir.

Dürüstlük: Uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Hareketi, ulusal köken, etnik kimlik, inanç, sosyal statü veya siyasi görüş ayırımı yapmaksızın hareket eder. Yardımlar yalnızca bireylerin insani ihtiyaçlarına dayanarak sunulur ve en acil ihtiyaçlara öncelik verilmesi esastır.

⁸⁵ International Committee of the Red Cross (ICRC), *International Red Cross and Red Crescent Movement in the Pacific: Rising to the Challenge*, Erişim: 24-05-2025, <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0068-rising-to-the-challenge.pdf>.

⁸⁶ Fulya Köksoy, “Uluslararası Kırmızı Haç Komitesi'nin Faaliyetleri Ekseninde İnsani Diplomasi,” *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 7, no. 1/1 (2017): 7.

⁸⁷ (2008). Handbook of the International Red Cross and Red Crescent Movement. Erişim: 16-06-2024, <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0962.pdf>

Temel İlkeler, Viyana'da düzenlenen 20. Uluslararası Kırmızı Haç Konferansı'nda ilan edildi. Bu, Uluslararası Kırmızı Haç ve Kırmızı Haç Hareketi'nin 25. Uluslararası Kırmızı Haç Konferansı, Cenevre, 1986'da kabul edilen kuralları içeren revize edilmiş metindir.

Tarafsızlık: Herkesin güvenini sürdürülebilir biçimde kazanabilmek adına Hareket, silahlı çatışmalarda herhangi bir tarafı desteklememekte ve siyasi, etnik, dini ya da ideolojik tartışmalarda tarafsız kalmaktadır.

Bağımsızlık: Hareket, ilke olarak bağımsızdır. Ulusal dernekler, kendi hükümetlerine insani konularda destek sunarken ve yerel yasalara uygun hareket ederken dahi, her durumda bağımsızlıklarını koruyarak Hareket'in temel ilkeleri doğrultusunda faaliyet göstermelidir.

Gönüllü Hizmet: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi, herhangi bir maddi kazanç beklentisine dayanmaksızın, gönüllülük esasıyla yürütülen bir insani yardım yapılanmasıdır.

Birlik: Her bir ülkede yalnızca tek bir Kızılhaç ya da Kızılay bulunabilir. Bu ulusal dernek, herkese açık olmalı ve ülkenin tamamında insani yardım faaliyetlerini yürütmelidir.

Evrensellik: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi, tüm toplulukların eşit statüye sahip olduğu ve dayanışma içerisinde birbirlerine yardım etme konusunda eşit sorumluluklar taşıdığı küresel bir yapılanmadır.

2.3.4.3 ICRC'nin Misyon ve Vizyonu

ICRC'nin misyonu "*Cenevre Sözleşmeleri kapsamında, silahlı çatışmalardan ve diğer şiddet olaylarından etkilenen insanlara insani yardım sağlamak ve savaş mağdurlarını koruyan yasaları teşvik etmektir.*⁸⁸" Yani temel amacı savaş ve şiddet mağdurlarının hayatlarını ve onurunu korumaya yöneliktir. Ayrıca, insani hukuk ve evrensel insani ilkeleri teşvik ederek ve güçlendirerek insani acıları önlemeye çalışmaktadır.

ICRC, vizyon olarak uluslararası insani hukuk uyarınca çatışmalar ve şiddetten etkilenen tüm insanların hayatlarının ve onurunun saygıdeğer olduğu ve korunduğu bir dünya için çalışmaktadır yorumu yapılabilir. Organizasyonun amacı, insani değerlerin etkin, tarafsız ve bağımsız bir teşvikçisi olmak ve acil durumlara hızlı bir şekilde yanıt vermektir.

⁸⁸ Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), "Our Mandate and Mission," Erişim: 22-05-2025, <https://www.icrc.org/en/our-mandate-and-mission>.

2.3.4.4 Aile Bağlarının Yeniden Tesisi Programı (Restoring Family Links) – RFL

ICRC, “Aile Bağlarının Yeniden Kurulması” programıyla çatışma, afet veya göç nedeniyle ayrılan aile bireylerinin izini sürmek, iletişim kurmalarını sağlamak ve yeniden buluşmalarına yardımcı olmak için çalışmaktadır. Program ayrıca kayıplar konusunda bilgi alamayan ailelere uzun süreli ve bütüncül destek sunmayı amaçlamaktadır⁸⁹. Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri de ailenin, çatışmalar vb. sebepler ile hapse atılan, kayıp veya başka şekilde ayrı düşen yakınları ile iletişim kurma ve bilgi almayı sağlamaktadır.

RFL programının ana amacı, aile üyelerinin ayrılmasından kaynaklanan sıkıntı ve belirsizlikleri çözmeye çalışmaktır. RFL programı kapsamında ICRC ve Ulusal Kızılhaç/Kızılây Dernekleri, kaybolan kişilerin izini sürmek ve aileleriyle yeniden bir araya gelmelerini sağlamak için ortak çalışmalar yürütmektedir. Bu süreçte, kayıp bireylerin bulunması, yakınlarıyla iletişime geçmeleri ve bu bağın devam ettirilmesi amaçlanmakta; ayrıca kayıpların durumu ve yerlerine dair belirsizliklerin giderilmesine yönelik adımlar atılmaktadır.⁹⁰ Çatışma veya afet sebebiyle iletişim kanallarına ulaşamayan kişiler ile de Kızıl Haç mesajları aracılığıyla aileler arasındaki iletişimi devam ettirmeyi amaçlar.

ICRC, birbirinden ayrılmış aile bireylerini yeniden bir araya getirmeye ve fiziksel olarak kavuşmalarını kolaylaştırır. RFL programının önemli bir bileşeni de çatışmalar veya afetler sırasında kayıp olarak bildirilen kişilerin durumlarını öğrenme yani hayatta olup olmadıklarını tespit etme çabasıdır. Bu prosedürü, tanıklar, yetkililer ve çatışma durumlarında yer alan diğer kuruluşlar gibi çeşitli kaynaklardan veri toplama ile gerçekleştirmeye çalışır. RFL programının, çatışma bölgelerinde yaşanan lojistik karmaşıklık ve devletler arası diplomatik çatışmalardan etkilendiğini söylemek de mümkündür. Çatışmalar ve göçün artan karmaşıklığı, bilgileri izleme ve edinme prosedürlerinde de zorluk yaşatabilmektedir.

Sonuç olarak, ICRC'nin RFL programı, uluslararası insani hukuk ilkelerine dayanan önemli bir insani diplomasi aracı olarak çalışmaktadır. Bu program, çatışma ve felaketin ciddi sonuçlarını hafifletmek amacıyla ayrılmış ailelerin acil ihtiyacını karşılamayı amaçlar. ICRC'nin bu program ile göstermiş olduğu çabalar sadece ailelerin fiziksel birleştirilmesini

⁸⁹ International Committee of the Red Cross (ICRC), “Restoring Family Links,” Erişim: 24-12-2024, <https://www.icrc.org/en/what-we-do/restoring-family-links%C2%A0>.

⁹⁰ Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), “Restoring Family Links: The Agony of Separation and the Joy of Reunification,” 27 Eylül 2023, Erişim: 24-12-2024, <https://www.icrc.org/en/document/restoring-family-links-agony-separation-and-joy-reunification>.

kolaylaştırmaz, aynı zamanda toplumlara umut vererek güçlenmelerini ve barışın inşa edilmesine katkıda bulunur.

2.3.4.5 ICRC'nin Türkiye'deki Faaliyetleri

ICRC ve Türk Kızılay çatışmaların yaşandığı 16 farklı ülkede ortak çalışmalar yapmaktadır.⁹¹ ICRC, geçmiş yıllarda özellikle göç, doğal afet ve Türkiye'ye komşu ülkelerde devam eden çatışmalar nedeniyle Türkiye'deki insani çabaya aktif olarak katılmıştır. Türkiye'nin, iki kıtayı kapsayan coğrafi konumu ve Orta Doğu ile olan sınır komşuluğu Türkiye'yi ICRC için stratejik bir operasyon merkezi haline getirmektedir. ICRC tarafından Türkiye'de yürütülen başlıca faaliyetlerine sığınmacılar ve göç edenlere yardım, doğal ve beşerî afetlerde yardım, tutuklular ile görüşmeler ve uluslararası hukukun savunuculuğu örnekleri verilebilir.

Türkiye, ülkelerinde devam eden savaştan ve iç karışıklıktan kaçan milyonlarca Suriyeliye özellikle de yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. ICRC, bu popülasyonlara yardım sağlamak için Türk Kızılay ile iş birliği yapmaktadır. Bu yardımlar genellikle içme suyu ve sanitasyon paketleri gibi acil yardım malzemelerinin dağıtılması, mültecilerin aile bağlarının yeniden tesis edilmesi, psikolojik yardımları, mültecilere için sosyal uyum programları gibi faaliyetleri içermektedir.

Türkiye, doğal afetlerim yaşandığı bir coğrafyadır. ICRC, Türk Kızılay ile iş birliği içerisinde doğal afetlere karşı yardım ve hazırlık tedbirleri ile destek olmaktadır. Bu yardımlar ve tedbirler herhangi bir kriz meydana gelmeden önce yerel topluluklara ve insani yardım çalışanlarına eğitimler vermek, afet bölgelerine nakdi, ayni ve personel yardımı sağlamak, çadırkentlerin kurulmasını sağlamak gibi adımları içermektedir. Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası Türkiye'ye yönelik uluslararası yardımlar çerçevesinde, ICRC yaklaşık 6 milyon dolar değerinde çadır, battaniye ve uyku tulumu sağlayarak katkıda bulunmuştur. Aynı süreçte IFRC, yaklaşık 12,5 milyon dolarlık destekle çadırlar, mutfak ekipmanları, temel yaşam ürünleri, hijyen kitleri, kamp yatakları, yakıt kapları, kışa uygun malzemeler ve çeşitli yardım ürünlerini afet bölgesine sevk etmiştir. Buna ek olarak, 65

⁹¹ *Türkiye Today*, "Red Cross President Highlights Collaboration with Turkish Red Crescent in Syria," 9 Ocak 2025, Erişim: 22-05-2025 <https://www.turkiyetoday.com/region/red-cross-president-highlights-collaboration-with-turkish-red-crescent-in-syria-103133>.

ulusal Kızıllaç ve Kızılay derneği kendi ÷lkelerinde yardım kampanyaları düzenleyerek dayanışmaya katılmıştır.⁹²

Çatışma bölgelerine yakınlığı sayesinde Türkiye, ICRC'nin uluslararası insancıl hukuk çalışmalarında kilit bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede ICRC, Türk Kızılay personeli ve öğrencilere yönelik eğitimler ve seminerler düzenleyerek farkındalık ve kapasite gelişimine destek vermektedir.⁹³ ICRC aynı zamanda Türk yasalarına hâkim kişiler ve hükümet temsilcileri ile iş birliği yapmak, uluslararası insani hukukun önemini kamu kampanyaları ve yerel kurumlar ile teşvik etmeye çalışmaktadır.

ICRC, mahkumların yaşam standartlarını durumlarını ve denetlemek ve uluslararası standartlara uyum içerisinde olup olmadıklarını görmek adına Türkiye'deki ceza evlerini düzenli olarak denetlemektedir.

2.3.4.6 ICRC Ofisleri

ICRC ofisleri özellikle silahlı çatışmalar, iç savaşlar ve diğer şiddet olaylarından etkilenen bölgelerde, sivil nüfus üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğu alanlarda yer almaktadır. ICRC, yoğun çatışma yaşanan bölgelerde aktif olarak çalışmakta ve 90'dan fazla ÷lkedeki ofisleriyle insani yardımı doğrudan sahada gerçekleştirmektedir.⁹⁴ Yani öncelikle çatışma veya iç savaş olan bölgeye yardım etmektedir. Sonrasında kriz bölgesinde ofis açmakta ve çalışmalarını buradan yürütmeye devam etmektedir.

ICRC, uluslararası insani hukuk kurallarına uymaktadır ve özellikle tarafsızlık ilkesine bağlı kalarak faaliyet göstermektedir. ICRC ofis açtığı herhangi bir bölgede, bağlı bulunduğu devlet ile resmi anlaşmalar yaparak var olmaktadır

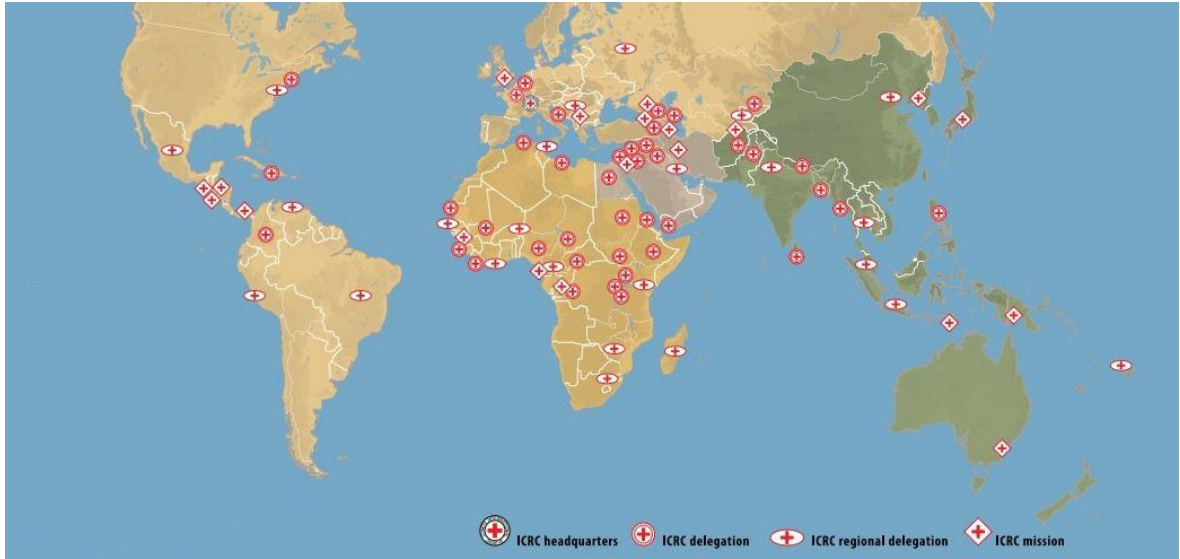
ICRC'nin geniş ağı sayesinde meydana gelen acil durumlara ve dünya çapında devam eden insani krizlere hızlı ve sürdürülebilir bir şekilde müdahale edebilmektedir. Her ofis, ICRC'nin görevi doğrultusunda insani ihtiyaçları karşılama, yardım ve koruma sağlama değerlendirilmesinden sonra stratejik olarak konumlandırılmıştır. ICRC'nin küresel olarak faaliyet gösterme ve çatışma bölgelerinde varlığını sürdürme yeteneği, silahlı çatışmalardan

⁹² Türk Kızılay, "Kızılay ve Kızıllaçlar Türkiye'deki Afetzedeler İçin Seferber Oldu," 8 Mayıs 2023, Erişim: 12-08-2024, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/7320>.

⁹³ Türk Kızılay, "Kızılay'dan Uluslararası İnsancıl Hukuk Alanına Katkı," 20 Eylül 2024, Erişim: 11-08-2024 <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/7851>.

⁹⁴ Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC), "Where We Work," Erişim: 27-05-2025, <https://www.icrc.org/en/where-we-work>.

ve diğ er ş iddet olaylarından etkilenen kiş i leri korumak ve yardım etmek amacıyla hayati önem taş ımaktadır.

Ş ekil 1: ICRC'nin Dünya Genelindeki Ofis, Delegasyon ve Misyonları

Ş ekil, ICRC'nin dünya genelindeki ofislerinin dağılımı, kurumun küresel ölçekteki faaliyet alanlarını ortaya koymaktadır.⁹⁵

⁹⁵ International Committee of the Red Cross (ICRC), *Map of ICRC Delegations and Missions*, Eriş im: 13-08-2025, <https://www.icrc.org/en/document/icrc-worldwide>.

3 RUSYA UKRAYNA ANLAŞMAZLIĞI

3.1 Savaşa Giden Süreç

3.1.1 Jeopolitik Nedenler

2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşının Soğuk Savaş sonrası düşmanlıkların belirgin bir şekilde artması, Kırımın ilhak edilmesi, Turuncu Devrimin yaşanması, Euromaidan protestoları, Donbas Savaşı ve Minsk Anlaşmaları gibi olaylar sonucu ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum tarihi miraslardan, stratejik jeopolitik hedeflerden ve karmaşık uluslararası ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Bu bölümde, Rusya ve Ukrayna arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açan temel unsurlar analiz edilecek ve bunun sonucunda ortaya çıkmış olan savaşın nedenleri ele alınacaktır. Bu bölümde, NATO'nun doğuya doğru genişlemesinin sonuçları, Sovyetler Birliği'nin kalıcı etkileri, Ukrayna'nın Batı ittifaklarına yönelişi konuları incelenecektir.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Şubat 2022'de başlaması, Sovyetlerin dağılmasının ardından Doğu Avrupa'daki istikrarsızlığı gözler önüne sermiştir. Savaş birden meydana gelmemiştir. Uzun süreli jeopolitik hedeflerin, tarihsel düşmanlıkların ve çelişen ulusal çıkarların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu bölümde, savaşa yol açan ana sebepler incelenecektir.

Ukrayna'nın tarihi, Sovyetler Birliği ile iç içe geçmiş durumdadır. SSCB'nin dağılmasının ardından Ukrayna kurulmuştur ve Ukrayna bu iç içe geçmiş tarihi dolayısıyla doğu bölgelerinde ve Kırım'da, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli bir Rus etkisiyle ve sempatanlığı ile karşılaşmıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Rusya'nın Ukrayna gibi eski Sovyet devletleri üzerindeki kontrolünü koruma çabasının zeminini hazırlamış ve bu durum gelecekteki çatışmalara zemin oluşturmuştur.

Soğuk Savaş'tan sonra NATO'nun batıya doğru genişlemesi de Rusya ve Ukrayna arasındaki ilişkilerin kötüleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Soğuk Savaş'tan sonra Polonya, Çekya ve Macaristan Rusya tehdidinden korunmak için NATO'ya üye olmak istemiştir. Rusya da NATO'nun bu genişleme adımlarını kendisi için bir tehdit olarak algılamıştır.

Ukrayna-Rusya gerilimi, 2013'te Devlet Başkanı Yanukoviç'in AB ile anlaşmayı reddetmesiyle tırmanmış; bu karar Euromaidan protestolarını tetiklemiş ve gösteriler sırasında yaklaşık 100 kişi hayatını kaybetmiştir. 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle kriz derinleşmiş, bölgedeki jeopolitik dengeler sarsılmıştır.⁹⁶ Yanukoviç'in Rusya yanlısı politikalarına karşı başlayan Euromaidan protestoları, görevden alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durumun ardından, doğudaki Rusça konuşan bölgelerin liderleri Yanukoviç'i desteklemeye devam edeceklerini açıklamış ve bu, bölgede Rusya yanlısı huzursuzlukları tetiklemiştir. Mart 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle kriz derinleşmiş, Donetsk ve Luhansk'ta Rusya destekli ayrılıkçı yapılar ortaya çıkmış ve Donbass'ta silahlı çatışmalar başlamıştır.⁹⁷ Bu anlaşmazlık o zaman için küçük şiddette kalmış fakat 2022'de tekrar gündeme gelmiştir.

Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin ardından, Ukrayna Batı ile ilişkilerinin üzerine düşmüştür. NATO üyeliği başlangıçta düşünülme dahi Rusya Batı'nın Ukrayna'ya artan desteğini kendi etki alanına yönelik kademeli bir müdahale olarak görmüştür. Rusya, Ukrayna'nın NATO'ya üye olmasını kabul edilemez bulmaktadır ve Ukrayna'nın tarafsız bir ülke statüsünü koruyacağına dair güvence talep etmiştir. Putin St. Petersburg'da gerçekleştirilen Rusya-Afrika Zirvesi'nde Ukrayna'nın NATO'ya üye olma çalışmalarının kabul edilemez olduğunu vurgulayarak "*Kanaatimizce, güvenliğimiz için temel bir tehdit oluşturan da tam olarak budur, çünkü aslında bize düşman olan askeri blokun altyapısının sınırlarımıza kadar ilerlemesi kabul edilemez*"⁹⁸ ifadelerini kullanmıştır.

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı bu duruşun bir sebebi de jeopolitik konumundan ve güvenlik kaygılarından kaynaklanmaktadır. Rusya, Ukrayna'yı ayrı bir devlet olarak kendi devletinin bir parçası olarak görmektedir. Rusya'nın önde gelen siyasi figürlerinden Vladislav Surkov, Ukrayna'nın bağımsız bir devlet statüsünü hak etmediğini dile getirmiştir. Bu görüş, yalnızca bireysel bir söylem değil, aynı zamanda Ukrayna'yı tarihsel olarak Rusya'nın doğal uzantısı olarak gören Lenin ve Stalin gibi birçok Rus liderin ortak

⁹⁶ Seval Sezer, "Rusya-Ukrayna Savaşının Jeopolitik Sonuçları," *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 17, no. 1 (2024): 158–180, <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.1331462>.

⁹⁷ Ertuğrul Orhan, "The Effects of the Russia-Ukraine War on Global Trade," *Journal of International Trade, Logistics and Law* 8, no. 1 (2022): 142.

⁹⁸ Anadolu Ajansı, "Putin, Ukrayna'nın NATO'ya Çekilmesinin Rusya İçin Temel Tehdit Oluşturduğunu Bildirdi," Erişim: 26-04-2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/putin-ukrayna-nin-nato-ya-cekilmesinin-rusya-icin-temel-tehdit-olusturdugunu-bildirdi/2957094>.

düşüncesini yansıtmaktadır.⁹⁹ Rusya, Ukrayna'nın egemenliğini ve sınırlarını tanınamakta, bağımsızlığını ise meşru görmemektedir. Bu tutum, "Ukrayna" adının sınır bölgesi anlamına geldiği düşüncesiyle, ülkeyi Rusya'nın tarihi ve kültürel bir uzantısı olarak kabul eden yaklaşımla da beslenmektedir.¹⁰⁰ Bu sebeple Rusya, Ukrayna'nın Batı ile yakın bağlar kurmasını özellikle de NATO üyesi olmasını batı sınırları için bir tehdit olarak görmektedir.

2022'nin başlarında gösterilen diplomatik çabalara rağmen Rusya, ABD, NATO ve Ukrayna arasındaki müzakereler ile bir çözüm elde edememiştir. 21 Şubat 2022'de Rusya, Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyeti'nin egemenliğini resmen tanımıştır ve 24 Şubat 2022'de Rusya, Ukrayna'ya saldırı başlatmış ve bu saldırı İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa'daki en büyük askeri müdahale olarak değerlendirilmiştir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Rusya, Ukrayna ve Batılı ülkeler arasındaki köklü jeopolitik gerginliklerin, tarihi mirasların ve stratejik çıkar çatışmalarının nihai sonucu olduğunu söylenebilir. Devam eden çatışmanın uluslararası ilişkiler ve güvenlik üzerinde önemli ve öngörülemez sonuçları olduğunu ve olacağını söylemek de mümkündür.

3.1.2 Ukrayna'nın Bağımsızlığı

Ukrayna'nın 1991'de bağımsızlığını ilan etmesi Doğu Avrupa tarihindeki önemli bir olaydır. Ukrayna'nın bağımsızlık ilanı Sovyetler Birliği'nin dağılmasını ve özerk bir Ukrayna ulusunun kurulmasını simgelemiştir. Bu bölümde Sovyetler Birliği'nin dağılmasından önce Ukrayna'nın bağımsızlık arayışı, Ukrayna milliyetçiliğinin yeniden canlanması ve Ukrayna'nın SSCB'den ayrılması konuları ele alınacaktır.

Ukrayna ulusal kimliği kavramı, derin tarihi kökenlere sahiptir. 19. yüzyılda, daha geniş Avrupa milliyetçi hareketlerinden ve Ukrayna dilinin, edebiyatının ve kültürel geleneklerinin yeniden canlanmasından etkilenen Ukrayna ulusal bilincinin yükselişi yaşanmıştır.

17. yüzyıl ortalarından itibaren Ukrayna toprakları büyük ölçüde Rus İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. 20. yüzyıl başında imparatorluğun dağılması, Ukraynalı milliyetçilere bağımsızlık çağrısı yapma fırsatı vermiş; 1917'de kurulan Ukrayna

⁹⁹ Maksymilian Czuperski, "There Is No Ukraine': Fact-Checking the Kremlin's Version of Ukrainian History," *LSE Blogs*, 11 Mart 2022, Erişim: 27-04-2024, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/03/11/there-is-no-ukraine-fact-checking-the-kremlins-version-of-ukrainian-history/>.

¹⁰⁰ Samet Yerköy, "Putin'in Rusya-Ukrayna Tarihsel Birliği Üzerine Makalesi: Velikorus Şovenizminin Manifestosu," *Mülkiye Dergisi* 48, sy. 4 (Aralık 2024): 1062–98.

Halk Cumhuriyeti, Ekim Devrimi sonrası kısa sürede sona ermiş ve Ukrayna Sovyetler Birliği'ne katılmıştır.¹⁰¹ Ukrayna, Sovyetler Birliği döneminde özellikle Stalin yönetimi altında ağır insani krizler yaşamıştır. 1932'deki kıtlık, sadece doğal nedenlerden değil; kuraklık, zararlı istilaları, bitki hastalıkları ve aşırı yağışlar gibi birçok olağan dışı etkenin birleşiminden kaynaklanmıştır. Bu koşullar ürün verimini ciddi şekilde düşürmüş, milyonlarca kişiyi etkileyen bir açlık krizine yol açmıştır. Stalin ise durumu yeterince değerlendiremeyerek geç müdahale etmiştir.¹⁰² 1930'larda Ukrayna'da yaşanan Holodomor, milyonlarca kişinin hayatını kaybettiği büyük bir insani felakettir. Sovyetlerin zorla kolektifleştirme politikaları bu kıtlığın başlıca nedeni olmuş; olay, sadece açlık değil, planlı bir yok etme olarak da değerlendirilmiş ve "Ukrayna Soykırımı" olarak anılmıştır. Tahminlere göre 4 ila 10 milyon arasında insan bu süreçte yaşamını yitirmiştir.¹⁰³ Bu kıtlık, Ukrayna toplumunda kalıcı bir etki yaratmış ve Sovyet yönetimine karşı derin bir düşmanlığı körüklemiştir.

1980'lerin ortasında Mikhail Gorbaçov'un başlattığı Perestroyka (yeniden yapılanma) ve Glasnost (açıklık) politikaları, Sovyetler Birliği'nde reform amacıyla uygulanmış, ulusal kimliklerin ve muhalefetin yeniden güç kazanmasına yol açmıştır. Sistemi iyileştirme hedefiyle başlatılan bu reformlar, beklenenden farklı olarak cumhuriyetlerde bağımsızlık taleplerini artırmış ve Sovyetler'in dağılmasına zemin hazırlamıştır.¹⁰⁴ Ukrayna'daki bu reformlar, ifade özgürlüğünün artmasına yol açmış ve bu da milliyetçi duyguların canlanmasını sağlamıştır. 1986'da Çernobil'de meydana gelen nükleer patlamanın da Sovyet düşmanlığını arttırdığını söylemek de yanlış olmayacaktır. 1980'lerin sonlarında Ukrayna'da bağımsızlık talebi güç kazanmıştır. 16 Temmuz 1990'da kabul edilen Devlet Egemenliği Bildirgesi, Sovyet yasaları karşısında Ukrayna yasalarının üstün olduğunu vurgulayarak bağımsızlık yolunda önemli bir adım olmuştur. Ardından 24 Ağustos 1991'de bağımsızlık ilan edilmiş ve bu karar, 1 Aralık 1991'de halkın %90,3'ü tarafından referandumla onaylanmıştır.¹⁰⁵ Ukrayna'nın 1991'deki bağımsızlığını kazanması sonrasında Ukrayna'nın Sovyetler Birliği'nden tamamen ayrılması Sovyetlerin sonuna

¹⁰¹ Nurgül Özkural Köroğlu ve Saltanat Satymova, "Ukrayna Ulus İnşasının Yapıtaşları ve Bugüne Yansımaları," *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10, no. 1 (2021): 529.

¹⁰² R. W. Davies ve S. G. Wheatcroft, *The Years of Hunger: Soviet Agriculture, 1931–1933* (London: Palgrave Macmillan, 2003).

¹⁰³ L. W. Reed ve E. Turku, "Her Zaman Hatırlanacak Fakat Asla Kutlanmayacak Bir Devrim," *Liberal Düşünce Dergisi*, no. 88 (2017): 161.

¹⁰⁴ Hakan Kurt, "The Times Gazetesinde Gorbaçov'un Glasnost ile Perestroyka Politikalarını Uygulaması," *Akademicheskaya Istoriya i Mysl* 8, no. 3 (2021): 1353.

¹⁰⁵ Tolga Bilener, "Ukrayna Dış Politikasını Etkileyen Unsurlar," *Karadeniz Araştırmaları*, no. 13 (2007): 118.

gelindiğinin bir başka göstergesi olmuş ve Post-Sovyet döneminde Ukrayna ile Rusya arasındaki karmaşık ilişkinin temellerini atmıştır.

3.1.3 Sovyetler Birliğinin Dağılması

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması, dünya tarihinde önem taşımaktadır. Sovyetler Birliğinin dağılması Soğuk Savaş'ın sona erdiğini ve önceki Sovyet topraklarından on beş egemen ulusun oluşumunu simgelemektedir. Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Doğu Avrupa'daki ve dünya genelindeki dengeleri etkilemiş ve ulusal kimlik, egemenlik ve güvenlik ile ilgili önemli sorunlara yol açmıştır. Bu bölümde Sovyetler Birliği'nin dağılmasını, ardından yaşanan sonuçları ve post-Sovyet dönemindeki jeopolitik değişimlerin 2022'deki Rusya-Ukrayna Savaşı için nasıl bir temel oluşturduğu incelenecektir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının birçok sebebi vardır. Bu sebeplere, ekonomik durgunluk, ayrılıkçı hareketler ve ideolojik çöküş gibi örnekler verilebilir. Mikhail Gorbachev'in 1980'lerin ortasında Perestroika ve Glasnost politikaları aracılığıyla sistemi yeniden yapılandırma çabaları, Sovyetler Birliğini canlandırma amacı taşısa da Sovyet otoritesinin parçalanmasını hızlandırmıştır. Bu uygulamalar istemeden de olsa uzun zamandır bastırılmış duyguları ve Ukrayna da dahil olmak üzere farklı Sovyet cumhuriyetlerinde milliyetçilik akımlarına sebep olmuştur.

Milliyetçilik, tarihin birçok noktasında etkili olduğu gibi Sovyetler Birliği'nin dağılmasında da etkili olmuştur. Ukrayna'da da diğer Sovyet cumhuriyetlerinde yaşandığı gibi ulusal kimlik konusunda canlanma yaşamıştır. Daha önce bahsedilmiş olan Holodomor'un da milliyetçi duyguların canlanmasında rolü bulunmaktadır. 1980'lerin sonlarına doğru güç kazanan milliyetçi hareketler, Ukrayna'da Rusya'dan ayrılma isteğine dönüşmüştür. Temmuz 1990'da kabul edilen Devlet Egemenliği Bildirgesi ile Ukrayna yasalarının kendi topraklarında geçerli olduğu ve Sovyet hukukundan üstün olduğu ilan edilmiştir. Bu belge, ülkenin siyasi bağımsızlık sürecini başlatan önemli bir adım olarak kabul edilmiştir.¹⁰⁶ Diğer cumhuriyetlerde benzer hareketler görülmüştür. Litvanya, Estonya ve Letonya da bağımsızlıklarını ilan eden ülkeler arasında yer almıştır. Ukrayna'nın bağımsızlık ilanından sonra 1991'de Sovyetler Birliği de dağılmış ve Sovyetlerden kopan yeni bağımsız cumhuriyetler için Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) kurulmuştur.

¹⁰⁶ “Bağımsızlıktan Bu Yana Ukrayna'nın Kısa Tarihi,” (t.y.), Erişim: 17-05-2024, <https://www.contactukraine.com/about/ukraine-since-independence>.

Sovyetlerden dağılarak bağımsızlığını ilan eden devletler için geçiş sürecinin zorlayıcı olduğu söylenebilir. Sovyetler Birliği'nin ani kş Ukrayna da dahil olmak üzere zor birçok devleti ekonomik olarak zor bir duruma sokmuştur. Ekonomik yapıların merkezsizleşmesi, ekonomik sıkıntılar, yüksek enflasyon ve yoksulluk yeni bağımsız devletleri zorlamıştır.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın temelleri Sovyetler Birliği'nin kşn takip eden döneme kadar uzanmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte eski Sovyet lkeleri bağımsızlıklarını kazanmıştır ancak bu ülkelerin çoğu ekonomik olarak Rusya'nın etkisinde kalmaya devam etmişlerdir. Gürcistan'da 2003 Gl Devrimi, Ukrayna'da 2004 Turuncu Devrim ve Kırgızistan'da 2005 Lale Devrimi gibi protestolar, Rusya yanlısı hkmetlere karşı başlamış devrimlerdir. 2014'te Kırım'ın ilhakı ve Donbas'ta gerçekleşen çatışmalar, Rusya'nın Ukrayna'nın AB ve NATO gibi Batı kurumlarıyla ortaklığının önüne geçmek için yaşanmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Ukrayna'daki Rusça konuşan toplulukların varlığı ve Sovyet döneminde belirlenen sınırların tartışmalı niteliği gibi çözülmemiş meseleler doğurmuştur. Bu sorunların birleşimi, Ukrayna'nın bağımsızlığını sağlamaya ve Batılı ülkelerle ittifaklar kurmaya yönelik çabalarıyla birlikte, istikrarsız bir senaryo ortaya çıkarılmış ve bu durum nihayetinde 2022'de Rusya Ukrayna Savaşı ile sonuçlanmıştır.

3.1.4 Rusya'nın Gürcistan'a Müdahalesi

Rusya'nın 2008'de Gürcistan'a müdahalesi, Sovyet sonrası bir dönüm noktası olarak görülmekteydi. Bu olay Rusya'nın eski Sovyet lkeleri üzerindeki hakimiyetini sağlamak için askeri gücünü kullanmaya hazır olduğunu göstermiştir. Bu bölümde, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra izlediği dış politikası çerçevesinde Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesi ve Gürcistan'da yaşanmış olan olayların 2022'deki meydana gelen Rusya-Ukrayna Savaşı'na giden yoldaki rolünü nasıl etkilediği incelenecektir.

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlık kazanan yeni devletler, siyasi ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Rusya, "yakın evre" politikası doğrultusunda eski Sovyet cumhuriyetleri üzerindeki nüfuzunu sürdürmeyi hedeflemiş; Azerbaycan ve Gürcistan gibi BDT'ye katılmak istemeyen ülkelere dolaylı baskılar

uygulayarak bu etkiyi pekiştirmeye çalışmıştır.¹⁰⁷ Bağımsızlık kazandıktan sonra daha öncesinde Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti içinde özerk statü verilen Abhazya ve Güney Osetya bölgeleri Rus yanlısı bir tutum sergileyerek ayrılıkçı hareketler gösterdiği için çatışmaların yaşandığı bölgeler haline gelmiştir.

Soğuk Savaş sonrası birçok eski Sovyet ve Varşova Paktı ülkesi NATO'ya katılmış, bu durum Doğu Avrupa'daki güvenlik dengelerini değiştirmiştir. Bu sürecin bir parçası olarak, 2008 Bükreş Zirvesi'nde Gürcistan'a kriterleri karşılması hâlinde NATO üyeliği yolu açık bırakılmıştır.¹⁰⁸ Bu durum Rusya ile Gürcistan arasındaki gerginlikleri artırmış ve daha sonra patlak veren çatışmanın zeminini hazırlamıştır.

3.1.4.1 2008 Rusya- Gürcistan Savaşı

Beş Gün Savaşı olarak anılan Rusya-Gürcistan çatışması, Güney Kafkasya'da süregelen gerginliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Sovyetler'in dağılmasından sonra Abhazya ve Güney Osetya bağımsızlıklarını ilan etmiş, ancak Gürcistan bu bölgeleri tanımayıp kendi egemenliğini sürdürme yönünde ısrar etmiştir. Bu belirsiz durum, iki taraf arasında kronik bir anlaşmazlık halini almıştır.¹⁰⁹ Bu durum daha sonrasında Gürcistan'ın Güney Osetya üzerindeki otoritesini yeniden tesis etmek için bir askeri güç kullanması ile devam etmiştir. Rusya askeri karşılık vermiş ve bunu Güney Osetya'daki Rus vatandaşlarını koruma gerekliliğini vurgulayarak haklı çıkarmaya çalışmıştır. Yaşanan çatışmalar Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'yı egemen uluslar olarak tanımaya yol açmıştır ve bu durum sonrasında Rusya'nın bölgede kontrolünü güçlenmiştir.

Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesi, stratejik, politik ve ideolojik unsurların bir araya gelmesiyle şekillenmiştir. Rusya, NATO'nun doğuya doğru genişlemesini engellemeyi stratejik olarak hedef haline getirmiştir ve bu genişlemeyi güvenliği ve bölgesel üstünlüğü için doğrudan bir tehdit olarak görmüştür. 2008'de meydana gelen Rusya-Gürcistan Savaşı 2014'te Ukrayna'da başlayan ve nihayetinde 2022'de savaşa dönüşen çatışmaların habercisi olarak görülebilir. Rusya Gürcistan Savaşı da Ukrayna'da başlayan ayaklanmalar da

¹⁰⁷ Ali Sait Sönmez, "Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Yeltsin Dönemi Rusya Federasyonu'nun Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleriyle İlişkileri," *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 45 (2015): 277-290.

¹⁰⁸ Gürcistan ile İlişkiler," 6 Mart 2024, Erişim: 21-05-2025, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_38988.htm.

¹⁰⁹ Gültekin Alptekin, "2008 Rusya-Gürcistan Savaşı ve Savaş Sonrası Büyük ve Bölgesel Güçlerin Tepki ve Politikaları," 2021, s. 118.

Rusya'nın NATO'nun ve Batının kendisine yaklaşmasını istememesinden kaynaklanmıştır. Bu gerginlikler, Rusya'nın eski Sovyet ülkeleri üzerinde egemenliğini kaybetmek istememesi ve NATO'nun genişlemesinin önüne geçmek için sert güç kullanabileceğini göstermiştir. Gürcistan'da yaşanan çatışmaların Rusya Ukrayna savaşı için bir emsal oluşturduğu söylenebilir.

3.1.5 Kırım'ın İlhakı ve Euromaidan Devrimi

2014'te Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi post-Sovyet coğrafyasında önemli bir olay olarak kabul edilmektedir ve Rusya'nın Ukrayna ile olan çatışmasının belirgin ateşleyicisi olmuştur. Kırım'ın ilhakı, Donbas'taki çatışmanın zeminini hazırlamış ve nihayetinde 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı'na giden yolda rol oynamıştır. Bu bölümde, Kırım'ın ilhakının nedenleri, Kırım'ın ilhakında etkisi olan Euromaidan Devrimi, ilhakın süreçleri ve sonuçları incelenirken, Rus dış politikasına ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra dinamiklerdeki değişikliklere odaklanılacaktır.

3.1.5.1 Kırım'ın Stratejik Önemi ve Tarihsel Arka Planı

Kırım, Karadeniz'in kuzey kıyısında yer alan bir yarımadadır ve coğrafi konumu sebebiyle stratejik bir noktadır. Kırım'ın güneybatı kıyısında yer alan Sivastopol, Rusya'nın Karadeniz Filosunun üssü olarak hizmet vermekte ve uzun zamandır Rusya'nın deniz hakimiyetinde rol oynamaktadır.

1954'te Sovyet yönetiminin kararıyla Kırım, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanmış; 1991'de Sovyetler dağılınca Ukrayna sınırları içinde kalmış ve bu statü bağımsız Ukrayna tarafından da sürdürülmüştür.¹¹⁰ Çarlık döneminden beri Karadeniz stratejisinde kilit rol oynayan Sivastopol, Sovyetler'in dağılmasıyla Ukrayna sınırlarında kalmıştır. Başta sembolik görülen bu durum, Karadeniz'deki Rus etkisini zayıflatmış ve Sivastopol'ün filo üssü olması Moskova açısından stratejik bir kaygı yaratmıştır¹¹¹ Bu durum da Rusya ve Ukrayna arasında temel bir gerilim kaynağı haline gelmiştir.

¹¹⁰ Orhan Ercan ve Hüseyin Kolçak, "Rus İlhakı Sonrasında Kırım Tatarlarına Yönelik İnsan Hakları İhlalleri: Toplanma ve Örgütlenme Hakları Üzerine Kapsamlı Bir Analiz," *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, no. 22 (2023): 1484.

¹¹¹ Fethi Kurtiy Şahin, "2014 Sonrasında Kırım Tatarları ve Ukrayna: Ortak Bir Düşman Karşısında Yeniden Kurulan İlişkiler," *Uluslararası Suçlar ve Tarih / International Crimes and History* 19 (2018): 147.

3.1.5.2 Euromaidan Devrimi

Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin bir nedeninin de 2013 sonu ve 2014 başlarında Ukrayna'da yaşanan siyasi kargaşalar olduğu söylenebilir. Bu kargaşalar olarak yapılan eylemler Euromaidan Devrimi olarak adlandırılmaktadır. Ukrayna'nın AB ile Ortaklık Anlaşması'nı reddetmesi üzerine başlayan protestolarda gençler ve öğrenciler ön planda yer almıştır. Güvenlik güçlerinin sert müdahalesi, hareketin büyümesine yol açmış ve süreç "Onurluluk Devrimi" olarak anılmıştır.¹¹² Protestolar, Kiev merkezli olmasına rağmen ülke genelinde yayılmıştır ve dönemin başkanı Yanukoviç'in görevden alınması ve Batı yanlısı eğilimlere sahip bir geçici yönetimin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Rusya, Euromaidan devrimini ve sonrasında ülkede yaşanan siyasi dönüşümleri Ukrayna'nın stratejik çıkarlarına doğrudan bir tehdit olarak algılamıştır. Rusya, Ukrayna'nın NATO ile bağ kurmasını kabul edilemez bulmuş ve devrim Ukrayna'daki etnik Rusların, özellikle Kırım ve doğu Ukrayna'daki hakları ve güvenliği için bir tehdit oluşturmuştur.

3.1.5.3 Kırım'ın İlhakı

*"Yarımada'da askeri üniformalı üzerlerinde hiçbir sembol ya da simge bulunmayan silahlı kişiler, 27 Şubat 2014'ten itibaren kamu binalarında kontrolü ele geçirdi. "Yeşil adamlar" olarak adlandırılan Rus yanlısı milis güçleri, kısa sürede hükümet binalarının yanı sıra Kırım Özerk Cumhuriyeti Parlamentosunu da kontrol altına aldı"*¹¹³. 2014'te Rusya'nın kontrolündeki Kırım'da bölgenin statüsünü belirlemek için bir referandum yapılmıştır. Sandık çıkış anketlerine göre, oy kullananların %93'ü Rusya'ya bağlanma lehine tercih belirtmiştir.¹¹⁴ Ancak, referandumun güvenilirliği geniş çapta tartışılmıştır. Tüm bu endişelere rağmen, Vladimir Putin, Kırım'ı Rusya Federasyonu'na resmi olarak bağlayan eden bir anlaşmayı onaylamıştır. Rusya, referandumun Kırım nüfusunun isteklerini doğru bir şekilde yansıttığını, Kırım nüfusun Rusya ile bir kimlik bağı olduğunu ve kendi topraklarına geri alındıklarını savunmuştur.¹¹⁵

¹¹²Yuriy Shveda and Joung Ho Park, "Ukraine's Revolution of Dignity: The Dynamics of Euromaidan," *Journal of Eurasian Studies* 7, no. 1 (2016): 85–91, <https://doi.org/10.1016/j.euras.2015.10.007>.

¹¹³ Anadolu Ajansı, "Kırım'ın Yasa Dışı İlhakının Üzerinden 10 Yıl Geçti," 16 Mart 2024, Erişim: 15-05-2025, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirim-in-yasa-disi-ilhakinin-uzerinden-10-yil-gecti/3166356>.

¹¹⁴ Anadolu Ajansı, "Kırım'da Referandum Yapıldı," 16 Mart 2014, Erişim: 15-05-2025 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirimda-referandum-yapildi/174260>.

¹¹⁵ Vasile Rotaru and Miruna Troncotă, "Continuity and Change in Instrumentalizing 'The Precedent': How Russia Uses Kosovo to Legitimize the Annexation of Crimea," *Southeast European and Black Sea Studies* 16, no. 3 (2016): 377–395, <https://doi.org/10.1080/14683857.2016.1242895>.

Uluslararası toplum, Kırım'ın ilhakını BM Antlaşması'ndaki egemenlik ve toprak bütünlüğü ilkelerine aykırı bulmuştur. BM Genel Kurulu referandumu geçersiz sayan ve Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü destekleyen bir karar almış; benzer bir tasarı ise Güvenlik Konseyi'nde Rusya'nın vetosuyla reddedilmiştir. Çin çekimser kalırken, çoğu üye destek vermiştir.¹¹⁶ Amerika Birleşik Devletleri ve AB üyeleri gibi Batılı ülkeler, ilhakın bir tepkisi olarak Rusya'ya yaptırımlar uygulamışlardır. Kırım'ın ilhakı, Ukrayna için de önemli sonuçlar doğurmuştur. Kırımın ilhakı Ukrayna'nın hem coğrafi bütünlüğünü hem de ulusal kimliğini etkilemiştir. Ukrayna'nın Karadeniz'deki stratejik konumu, Kırımı kaybetmesi ile zor durumda kalmıştır. Yaşanan tüm bu olayların Ukrayna'da bölgesel ve dilsel ayrışmaların yaşanmasına sebep olmuştur denilebilir.

Kırım'ın ilhakı, doğu Ukrayna'daki çatışmaların şiddetlenmesine de zemin hazırlamıştır. Bu gelişmenin ardından Donetsk ve Luhansk bölgelerinde Rusya yanlısı gruplar bağımsızlıklarını ilan etmiştir. 2014'ten bu yana, ayrılıkçılar ile Ukrayna hükümeti arasında Donbas bölgesinde aralıklarla çatışmalar yaşanmaktadır. Söz konusu çatışmalarda yaklaşık 13.000 kişi hayatını yitirmiştir.¹¹⁷ Bu durumun Ukrayna ile Rusya arasındaki sorunları artırmış ve Ukrayna'nın NATO ve AB gibi Batı organizasyonlarıyla yakınlaşmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, Kırım'ın ilhakının Rusya-Ukrayna Savaşı'na yol açan olaylar biri olduğu ve Kırım'ın ilhakının Avrupa'nın genel güvenlik yapısı üzerinde önemli sonuçlar doğurduğu söylenebilir.

3.1.6 Ukrayna'da Ayrılıkçı Hareketler

Ukrayna'daki ayrılıkçı hareketler, özellikle Donetsk ve Luhansk'ın doğu bölgelerinde, Ukrayna-Rusya çatışmasında belirleyici bir rol oynamış ve nihayetinde 2022'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nın patlak vermesine yol açmıştır. Bu hareketler, 2014 Euromaidan devrimi ve Kırım'ın ilhakı sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu bölümde, Ukrayna'daki ayrılıkçı hareketlerin tarihsel köklerini, temel nedenlerini ve sonuçları incelenecektir.

¹¹⁶BBC Türkçe, "Kırım'da Rusya'ya Bağlanma Referandumu," 16 Mart 2014, Erişim: 22-05-2024 https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140316_kirim_referandum.

¹¹⁷Euronews Türkçe, "Ukrayna Donbas'taki Savaşı Bitirmek İçin NATO'yu Yardıma Çağırıyor, Rusya'dan Tepki Gecikmedi," 6 Nisan 2021, Erişim: 25-05-2024, <https://tr.euronews.com/2021/04/06/ukrayna-donbas-taki-savas-bitirmek-icin-nato-yu-yard-ma-cag-rd-rusya-dan-tepki-gecikmedi>.

Ukrayna'daki ayrılıkçı hareketler, ülkedeki coğrafi, dilsel ve kültürel farklılıklara dayanmaktadır. Bu farklılıklar, Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasının ardından daha da belirgin hale gelmiştir. Ukrayna'nın doğu bölgeleri, özellikle Donbas'taki Donetsk ve Luhansk bölgeleri Rusya ile ortak özellikler taşımaktaydı. Sovyet döneminde, yaşanan sanayileşme süreci de halkın önemli bir kısmının Rus etnik kökenli olmasına veya Rusça konuşmasına sebep olmuştur. Donbas'taki çatışmalar, Nisan 2014'te Rusya yanlısı ayrılıkçıların Donetsk ve Luhansk'ta kendi yönetimlerini ilan etmesiyle patlak vermiştir. Öncesinde Mart 2014'te Rusya Kırım'ı topraklarına katmıştır. Ayrılıkçı yapıların ortaya çıkışında ve güçlenmesinde Moskova'nın etkisi belirleyici olmuştur.¹¹⁸ Bu hareketler yerel Rusya tarafından desteklenip teşvik edilmiştir.

2014'te Donetsk ve Luhansk'taki ayrılıkçı hareketler kısa sürede silahlı çatışmaya dönüşmüştür. Yapılan referandumlar sonrası Donetsk ve Luhansk Halk Cumhuriyetleri ilan edilmiş; başlarına Zakharçenko ve Plotnitsky getirilmiştir. Ukrayna referandumları geçersiz sayarken, Rusya bunu halkın iradesi olarak yorumlamıştır.¹¹⁹ Daha önce de bahsedildiği gibi Donbas'taki çatışma, devam eden düşmanlıklar nedeniyle 13.000'den fazla can kaybı ve milyonlarca insanın yerinden edilmesi gibi ciddi bir insani felakete yol açmıştır. Donetsk ve Luhansk bölgelerinde yaşanan kriz Minsk Anlaşmalarının imzalanmalarına sebep olmuştur. Eylül 2014'te imzalanan ilk anlaşma (Minsk I) ve Şubat 2015'te imzalanan ikinci anlaşma (Minsk II), ateşkesi sağlamayı amaçlamıştır.

Şubat 2015'te Almanya ve Fransa'nın arabuluculuğunda, Ukrayna, Rusya ve ayrılıkçı temsilciler arasında Belarus'un başkenti Minsk'te bir anlaşma imzalanmıştır. Minsk Anlaşması, çatışmaların durdurulması, ağır silahların çekilmesi, askerden arındırılmış bir bölge oluşturulması ve ayrılıkçı bölgelere özel statü tanınmasını öngören anayasal düzenlemeleri içermektedir.¹²⁰ Fakat Minsk Anlaşmalara rağmen, ateşkesler ihlal edilmiştir. Putin bir basın toplantısında "*Minsk Anlaşması, dün Donbas'taki halk cumhuriyetlerinin tanınmasından çok öncesinde öldürüldü*"¹²¹ ifadelerini kullanarak bu anlaşmayı

¹¹⁸ Anna Vlasova, "Armed Pro-Russian Insurgents in Luhansk Say They Are Ready for Police Raid," *Kyiv Post*, 12 Nisan 2014, Erişim: 28-05-2024, <https://www.kyivpost.com/content/ukraine/armed-pro-russianinsurgents-in-luhansk-say-they-are-ready-for-police-raid-343167.html>.

¹¹⁹ Şükrü Özdemir ve Ahmet Eminoğlu, "Yeni Nesil Savaş: Rusya'nın Donbas'ta Uyguladığı Hibrit Savaş Yöntemi," *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi* 15, no. 1 (2022): 73, <https://doi.org/10.17218/hititsbd.1066684>.

¹²⁰ Semih Çelik, "2022 Rusya'nın Ukrayna'yı İşgali: AB Entegrasyonu İçin Yeni Dönem," *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 16 (2022): 527.

¹²¹ "Minsk Anlaşması Nedir, Neleri Kapsıyor ve Tarafları Kimler?" *BBC Türkçe*, 23 Şubat 2022, Erişim: 02-06-2024, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60488784>.

tanımadığını dile getirmiştir. Anlaşmaların barış süresinde ilerleme kaydedememesi nihayetinde düşmanlıkların artmasına ve 2022'de büyük ölçekli bir silahlı çatışmanın başlamasına yol açmıştır.

Savaşın öncesinde Rusya, Ukrayna'yı aşırılık ve Nazizim ile bağdaştırılmış ve milliyetçi kesimlerde güçlü bir karşılık bulmuştur. Yapılan propagandalar hem iç kamuoyunda hem de bölgedeki destekçiler arasında etkili olmuştur.¹²² Donetsk ve Luhansk'ta yaşanan ayrılıkçı hareketler Rusya-Ukrayna Savaşının ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Diplomatik çabaların ve anlaşmaların Donbas'taki çatışmayı çözmeye etkisiz kalması, Rusya'nın Ukrayna üzerindeki etkisini korumasına ve Batı ile yakınlaşmasının önüne geçme isteğiyle birleşince 2022'de Rusya Ukrayna Savaşının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

3.1.7 Ukrayna NATO İlişkileri

Ukrayna ile NATO arasındaki bağlantı, Rusya ile yaşanan anlaşmazlıklarda etkili olmuştur ve Rusya-Ukrayna Savaşına giden yolda rol oynamıştır. Ukrayna'nın NATO'ya katılma arzusu, özellikle 2014'teki Euromaidan devriminden sonra Rusya tarafından bir tehdit olarak görülmüş ve Kırım'ın ilhakı ile Donbas'taki çatışmalar gibi sonuçlara sebep olmuştur. Bu bölümde 2022'de başlayan çatışma çerçevesinde Ukrayna-NATO ilişkilerinin gelişimi, Rusya'nın tepkileri ve bu etkileşimlerin önemi üzerinde durulacaktır.

Ukrayna'nın NATO ile ilişkileri, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, 1990'ların başında başlamıştır. *“1991'de Ukrayna, Kuzey Atlantik İş Birliği Konseyi'nin bir üyesi olmuş ve bu konsey daha sonra Euro-Atlantik Ortaklık Konseyi'ne (EAPC) dönüşmüştür. Ukrayna'nın NATO ile ilk görüşmeleri, 1993 yılında başlamıştır. 1994 yılında Ukrayna, “Barış İçin Ortaklık” programına katılan ilk BDT üyesi olmuştur”*¹²³. Ukrayna'nın batı kesimi NATO ile iyi ilişkiler kurmayı doğru bulurken doğu yani ayrılıkçı kesimler bu ilişkileri desteklememiştir.

¹²² Thomas G. Weiss, “Putin's Abuse of History: Ukrainian 'Nazis', 'Genocide', and a Fake Narrative,” *Global Responsibility to Protect* 14, no. 3 (2022): 251–263, Erişim: 24-06-2025, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1163/1875984X-bja10036>.

¹²³ *Ortaklık Yoluyla Güvenlik* (Brüksel: NATO, 2005), Erişim: 24-06-2025, <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>.

Ukrayna ile NATO arasındaki ilişki 2004'teki Turuncu Devrim'in ardından önemli bir dönüşüm geçirmiştir denilebilir. Bu devrim, Batı yanlısı lider Viktor Yuşçenko'nun iktidara gelmesiyle sonuçlanmıştır. Reform yanlısı Yuşçenko, Ukrayna'nın NATO ile ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflemiştir. 2008'de Obama ve McCain üyeliği desteklediklerini açıklamış, aynı yıl Bükreş Zirvesi'nde Ukrayna ve Gürcistan'ın süreci ele alınmış ancak davet yapılmamış, gelecekte katılım ihtimali açık bırakılmıştır.¹²⁴ Rusya, NATO üyeliğine yönelik her türlü ilerlemeyi bir tehdit olarak algıladığı için bu durum da iki ülke arasındaki ilişkileri gerginleştirmiştir. Tarihsel olarak büyük güçler, sınırlarında yükselen diğer etkili aktörleri tehdit olarak algılamıştır. Bu bağlamda, Ukrayna'nın NATO'ya yaklaşması Rusya için ABD'nin doğrudan sınırına yerleşmesi anlamına gelmiş ve Moskova'nın güvenlik kaygılarını ciddi şekilde artırmıştır.¹²⁵

Daha önce bahsedildiği gibi Euromaidan devrimi, Ukrayna'nın NATO ile olan ilişkisi açısından önem arz etmektedir. Devrim, Yanukoviç'in AB ile bir ortaklık anlaşmasının imzalanmasını durdurma kararına karşı bir protesto olarak başlamış ve bunun yerine Rusya ile yakınlaşmıştır. Protestolar Şubat 2014'te Yanukoviç'in görevden alınması ve Kiev'de Batı yanlısı bir geçici yönetimin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Rusya'nın da Euromaidan Devrimine hızlı tepki vermiştir ve Kırım'ı ilhak etmiştir. Bunun ardından, Rusya doğu Ukrayna'daki ayrılıkçı gruplara yardım etmeye başlamış ve bu durum Donbas'taki çatışmaların başlamasına sebep olmuştur. Yaşanan tüm bu olaylar Ukrayna'nın NATO üyeliği konusunu yeniden gündeme getirmesine sebep olmuştur.

Ukrayna'nın NATO üyeliği için yoğunlaşan çabalarına rağmen, günümüzde hala üye olamamıştır. NATO, Ukrayna'nın savunma kapasitesini artırmak için siyasi ve askeri destek sağlamış; eğitim, tatbikat, danışmanlık ve ekipman yardımıyla güvenlik altyapısını güçlendirmiştir.¹²⁶ Ukrayna'nın NATO'ya üye olma ihtimali, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırgan tavrını artırma kararını önemli ölçüde etkilemiştir ve bu durumun Şubat 2022'de Rusya Ukrayna savaşına dönüştüğü yorumu yapılabilir. Ukrayna'nın NATO'ya katılımı,

¹²⁴ Nurlan Samedov, *Rusya-Ukrayna İlişkileri: 1991–2021* (2022), 66.

¹²⁵ Barry R. Posen, "Putin's Preventive War: The 2022 Invasion of Ukraine," *International Security* 49, no. 3 (Kış 2024): 9, Erişim: 14-07-2024, <https://direct.mit.edu/isec/article/49/3/7/128033/Putin-s-Preventive-War-The-2022-Invasion-of>.

¹²⁶ North Atlantic Treaty Organization, "Topics – NATO and Ukraine," 3 Ekim 2024, Erişim: 28-05-2025, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm#cap.

Rusya tarafından sadece stratejik bir kayıp değil, aynı zamanda ideolojik ve siyasal bir meydan okuma olarak görülmüştür. Devlet Başkanı Vladimir Putin, NATO'nun doğuya doğru yayılmasını Rusya'nın ulusal güvenliğine yönelik ciddi bir risk olarak tanımlamıştır.¹²⁷

NATO Ukrayna ilişkisi Rusya-Ukrayna arasındaki anlaşmazlıkların çatışmaya dönmesinde rol oynamış olan bir unsurdur. Ukrayna'nın NATO'ya üye olma isteği, Euromaidan Devrimi ve Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ile artmış ve bu durum Rusya tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Ukrayna'nın NATO'ya üyelik çabalarının sonuçsuz kalması da Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ortaya çıkmasında önemli bir faktör olmuştur. Rusya, Ukrayna üzerindeki etkisini yeniden sağlamayı ve NATO'nun Doğu Avrupa'daki genişlemesini engellemeyi hedeflemiştir.

3.1.8 Rusya NATO İlişkileri

Rusya ile NATO arasındaki ilişki Sovyetlerin dağılması ve Sovyetlerden dağılan devletlerin NATO üyesi olmaları sebebiyle mesafeli olmuştur. Ukrayna'nın NATO'ya üye olma ihtimali sonrasında bu ilişkilerin daha da gerildiğini söylemek mümkündür. Bu bölümde Sovyetlerin dağılmasından sonra Rusya- NATO ilişkileri, Rusya'nın Ukrayna'nın NATO üyesi olmasına karşı gösterdiği sert tutum ve zaman içerisinde gelişen olaylar üzerinde durulacaktır.

Soğuk Savaş'ta NATO, Sovyet yayılcılığına karşı bir güvenlik ittifakı olarak kurulmuş; Sovyetler de buna karşı kendi bloğunu oluşturmuştur. 1990'lardan sonra NATO, sadece askeri bir yapı olmaktan çıkarak siyasi ve güvenlik alanında daha geniş sorumluluklar üstlenmiştir. Bu süreçte uluslararası sistem yeniden şekillenmiş, ABD ise müttefiklerle ilişkileri sürdürme, tarafsız ülkeleri etki alanına çekme ve rakiplere karşı hem baskı hem iş birliği içeren stratejiler geliştirme yönünde adımlar atmıştır. Bu dönüşümde NATO kilit bir rol oynamıştır.¹²⁸

1999'daki Kosova müdahalesi, Rusya-NATO ilişkilerinde kritik bir kırılma noktası olmuştur. NATO'nun askeri operasyonuna tepki olarak Moskova, iş birliğini askıya almış ve Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmıştır. Ancak süreç, bölgenin bağımsızlığıyla

¹²⁷ BBC Türkçe, "Rusya NATO'yu Tehdit Olarak Görüyor," 1 Ocak 2016, Erişim: 07-07-2024, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160101_rusya_nato_tehdit.

¹²⁸ Tarık Oğuzlu, "NATO ve Yeni Dünya Düzeni," *Güvenlik Yazıları* (2019): 1–7, Erişim: 08-07-2024, <https://doi.org/10.13140/rg.2.2.35714.43207>.

sonuçlanmış ve bu durum Rusya'nın NATO'ya olan güvenini ciddi ölçüde sarsmıştır.¹²⁹ NATO, genişleme sürecini Kosova ile bırakmamıştır. Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'nın Batı bloğuna katılması, Rusya'nın bölgesel etkisinin azalmasına neden olmuştur. *“Rusya iki Almanya'nın birleşmesine ve birleşik Almanya'nın NATO üyeliğine onay verirken, Batılılar da NATO'yu eski komünist ülkelere doğru genişletmeyecekleri sözünü vermişlerdi. Her ne kadar Batılı müttefiklerin bu yönde bir söz verip vermedikleri tartışmalı olsa da, Rus yöneticilerde bu yönde güçlü bir kanaat oluşmuştu”*¹³⁰. Rusya, NATO'nun doğuya doğru bir genişlememe sözünü tutmadığını bundan dolayı Ukrayna'yı işgal etmesinde bir sakınca veya yanlışlık olmadığını dile getirmiştir.¹³¹ Günümüzde gelene kadar da Arnavutluk Hırvatistan'ın, Karadağ ve Kuzey Makedonya da NATO üyesi olmuştur.

3.1.9 Rusya Ukrayna Savaşı

Ukrayna ile Rusya arasında aynı ırktan gelmeleri, çok yakın coğrafyalarda yer almaları, çok benzer kültürlere ve dillere sahip olmalarına rağmen uzun yıllardır süregelen gerilimler iki ülke arasında sorun yaratmıştır. Bu bölümde Rusya Ukrayna savaşının ortaya çıkışı ve 2022 Şubat'tan günümüze kadar iki ülke arasında yaşanan olaylar incelenecektir.

Ukrayna'nın coğrafi konumu gereği Rusya ve Avrupa arasında bir tampon ülke görevi gördüğünü söylemek mümkündür. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi Rusya, ülke sınırında NATO'nun varlığını tehlikeli bularak bu varlığın hayata geçmesini istememiş ve 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya savaş açmıştır. Bu savaş ile uzun yıllar sonra Avrupa coğrafyasında bir savaş meydana gelmiştir demek doğru olacaktır. *“Rusya'nın Ukrayna sınırına askeri yığınak yapmasına rağmen, zamanın ruhu gereği, bu kadar kapsamlı bir askeri operasyon yapmayacağı düşünülüyordu. Ne de olsa, savaşın sıcaklığı devletler arasında uzunca bir süredir yaşanmıyordu”*¹³². Üç yıldan daha uzun bir süredir devam etmekte olan savaş binlerce Rus ve Ukraynalı askerin ve sivilin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Ayrıca, milyonlarca Ukrayna vatandaşı Polonya, Moldova, Macaristan, Çekya,

¹²⁹ Aylin Ünver Noi, “NATO ve Rusya İlişkileri: Nereden Nereye?,” *Anadolu Ajansı Analiz*, 4 Mart 2022, Erişim: 16-05-2024, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/nato-ve-rusya-iliskileri-nereden-nereye/2523737>.

¹³⁰ Tarık Oğuzlu, “NATO–Rusya İlişkileri,” *Güvenlik Yazıları Serisi*, no. 27 (Ekim 2019), 3, PDF, Erişim: 18-05-2024, https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/NATORusyalliskileri_TarikOguzlu_v.1.pdf

¹³¹ “Russian Disinformation on NATO Expansion and the War in Ukraine,” *Russian Law Journal* 11, no. 1 (2023): 25–48, Erişim: 18-05-2024, <https://www.jstor.org/stable/48617232>.

¹³² Ender Önder, “Ukrayna–Rusya Savaşının Politik Yansımaları,” *Avrasya Dosyası* 13, no. 2 (2022): 38–59, PDF, Erişim: 21-05-2024, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2760935>

Slovakya, Romanya, Litvanya, Estonya, Bulgaristan, Letonya, Belarus ve Rusya Federasyonu ve Türkiye gibi Avrupa ülkelerine zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmıştır.

Ukrayna uzun yıllar Avrupa ile Rusya arasında tampon bölge işlevi görmüştür. Rusya, Ukrayna'nın NATO üyeliğini sınırında bir tehdit olarak algılamış ve bu nedenle savaşı başlatmıştır. Moskova, Ukrayna'nın Batı'ya yakınlaşmasını çıkarlarına aykırı bulmakta, NATO'nun Gürcistan ve Ukrayna'yı kabul etmeyeceğine dair güvence istemekte ve bölgeye askeri yığıntan kaçınılmasını talep etmektedir.¹³³

21 Şubat 2022'de Putin, Luhansk ve Donetsk'i bağımsız olarak tanıdığını açıklamış ve "barışı koruma" gerekçesiyle bölgeye asker gönderileceğini duyurmuştur. Aynı gün, yurt dışında askeri güç kullanma yetkisi almıştır.¹³⁴ Rusya, Ukrayna'nın Batı'nın etkisi altına girmesini engellemek ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesine karşı koymak amacıyla 24 Şubat 2022'de askeri operasyon başlatmıştır. Bu karar, Putin'in ülkesini Batı tehditlerine karşı savunma arayışının bir sonucu olarak kayıtlara geçmiştir.¹³⁵

3.1.10 Savaş Sonrası Ortam

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin (OHCHR) 2025 Şubat ayında yayınlamış olduğu verilerine göre; 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan ve hala devam etmekte olan savaşın ilk gününden bu yana 12.654 kişi hayatını kaybetmiş, 29.392 kişi yaralanmıştır.¹³⁶ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) 2025 Şubat ayında yayınlamış olduğu verilerine göre ise 6.9 milyon Ukraynalı mülteci Avrupa Ülkelerine göç etmek durumunda kalmış, 3.7 milyon kişi ülke içerisinde zorunlu olarak yer değiştirmek durumunda kalmış ve 2 milyonu çocuk 12.7 milyon Ukraynalı yardıma ihtiyaç duymaktadır.¹³⁷ Bu göç dalgası Avrupa'daki birçok ülkeyi yakından ilgilendirmek ile birlikte ekonomik alanda ve kültürel alanda birçok yönden etkilemiştir.

¹³³ Nuriye Tavukcu, *Avrupa Birliği'nin Sınırlarının ve NATO'nun Genişleme Politikalarının Rusya'nın Güvenlik Alguları Üzerindeki Etki* (2023), 102.

¹³⁴ NPR, "Why Luhansk and Donetsk Are Key to Understanding the Latest Escalation in Ukraine," 22 Şubat 2022, Erişim: 06-08-2024, <https://www.npr.org/2022/02/22/1082345068/why-luhansk-and-donetsk-are-key-to-understanding-the-latest-escalation-in-ukrain>.

¹³⁵ Mustafa Yıldız, "Rusya-Ukrayna Savaşında Rusya'yı Anlamak: Tek Sorumlu Putin mi?", *Akademik Hassasiyetler* 9, no. 19 (Ağustos 2022): 162

¹³⁶ Office of the UN High Commissioner for Human Rights, "Human Rights 3 Years into Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine," *United Nations in Ukraine*, 21 Şubat 2025, Erişim: 03-03-2025, <https://ukraine.un.org/en/289668-human-rights-3-years-russias-full-scale-invasion-ukraine>.

¹³⁷ UNHCR, "Ukraine Emergency," (Şubat 2025), Erişim: 03-03-2025, <https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/#:~:text=There%20are%203.7%20million.>

BM, AB Komisyonu ve birçok ülke, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırısını kınamıştır. BM Genel Kurulu'nda, Rusya'nın askeri müdahalesini eleştiren karar 141 ülkenin oyuyla kabul edilirken, 35 ülke çekimser kalmış, 5 ülke ise karşı çıkmıştır.¹³⁸ AB Konsey başkanı işe "*Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e bu savaşı derhal durdurma çağrısında bulunuyorum*"¹³⁹ ifadelerini kullanmıştır.

Yaşanan savaş, başta Baltık ülkeleri ve Polonya'da güvenlik kaygılarını artırmış ve bu kaygılar da İsveç ve Finlandiya'nın NATO başvuruları ile sonuçlanmıştır.¹⁴⁰ Rusya'nın saldırıları, Avrupa'da uzun süredir ihmal edilen güvenlik endişelerini yeniden öne çıkarmıştır. Başta Ukrayna ile sınırlı kalacağı düşünülen çatışmanın yayılma riski, Avrupa'nın Rusya'ya karşı daha sert bir tutum benimsemesinde etkili olmuştur.¹⁴¹ Rusya'nın oluşturduğu tehdit algısı, Avrupa devletleri arasındaki birlik duygusunu pekiştirmiştir. NATO üyeleri ise Soğuk Savaş'tan bu yana ilk kez bu ölçüde güçlü bir ortak güvenlik anlayışında birleşmiştir.¹⁴²

¹³⁸Anadolu Ajansı, "BM Genel Kurulu Rusya'ya Yönelik Kınama Karar Tasarısını Kabul Etti," *Anadolu Ajansı*, 2 Mart 2022, Erişim: 14-08-2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-genel-kurulu-rusyaya-yonelik-kinama-karar-tasarisini-kabul-etti/2521442>.

¹³⁹ Anadolu Ajansı, "Dünyadan Rusya'ya Kınama," *Anadolu Ajansı*, 24 Şubat 2022, Erişim: 14-08-2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunyadan-rusyaya-kinama/2512036>.

¹⁴⁰ Mehmet Nur Çelikaslan, *Ukrayna-Rusya Savaşı: Avrupalı Bir Millet'in Yıkımı* (2022), 54

¹⁴¹ Ibid., 55.

¹⁴² Emre Ozan, *Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Transatlantik Güvenliği* (2022).

4 TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA İNSANİ DİPLOMASİ VE RUSYA-UKRAYNA ÖRNEĞİ

4.1 Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetleri Yürüttüğü Ülkeler

Türkiye'nin insani diplomasi girişimleri, yumuşak güç, kültürel bağlantılar ve bölgesel istikrarı gibi dış politika hedefleriyle uyumludur. Geleneksel olarak, Türk diplomasisi insani yardımlar ile yararlanıcı ülkelerde kalıcı bir etki bırakmayı amaçlamaktadır. Bu strateji Türkiye'nin uluslararası arenada ihtiyacı olanlara yardım ve fayda sağlayan bir aktör olarak var olma amacından kaynaklanmaktadır. Türkiye birçok ülkede insani diplomasi çalışmaları yürütmektedir. Bu bölümde Türkiye'nin diğer ülkeler gerçekleştirdiği insani diplomasi çalışmaları incelenecektir.

Türkiye, Suriye, Gazze ve Ukrayna gibi çatışmaların ve insani ihtiyacın yaşanmış olduğu ve devam eden bölgelerde insani diplomasi adımları atmaktadır. Türkiye, Somali, Sudan ve Güney Sudan gibi Afrika ülkelerinde de insani diplomasi faaliyetlerini sürdürmektedir. 2011'deki ağır açlık krizi sırasında Somali, Türkiye'den önemli insani yardım almıştır. Kamu kurumları ve STK'lar aracılığıyla ulaştırılan yardımlar, sağlık, altyapı ve kapasite geliştirme alanlarında Türkiye'nin etkinliğini artırmış; bu iş birliği, iki ülke ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmış ve insani diplomasi yaklaşımının temelini oluşturmuştur.¹⁴³ Acil müdahalenin ardından Türkiye, Somali'de büyük ölçekli altyapı projeleriyle kalıcı kalkınmaya katkıda bulunmuştur. Türk şirketlerinin inşa ettiği yollar, hastaneler ve limanlar bu sürecin önemli örneklerindedir. 2011'den bu yana Türkiye'nin Somali'ye sağladığı yardım yaklaşık 1 milyar dolara ulaşmış; bu destek hem insani yardım hem de yeniden yapılandırma açısından görev almıştır.¹⁴⁴ Somali'de yaşanan açlığa Türkiye'nin sağlamış olduğu destek, insani yardımı sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle birleştiren Türkiye'nin insani diplomasiye özel yaklaşımını göstermektedir.

Türkiye, Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Azerbaycan, Bulgaristan, Bosna-Hersek de dahil olmak üzere Asya ve Balkanlardaki ülkelerde de kendini göstermektedir. Türkiye, bu ülkelerde sağlık ve eğitim hizmetleri sunmakta ve yeniden inşa çalışmalarını

¹⁴³ Mehmet Yalçın, "Türkiye-Somali İlişkilerinde El-Şebab Örgütünün Etkisi," *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi* 4, no. 2 (2017): 24.

¹⁴⁴ Jamal Osman, "How Turkey is Winning Hearts and Minds in Somalia," *New Internationalist*, 1 Nisan 2018, 18-13-2024, <https://newint.org/features/2018/04/01/turkey-somalia-humanitarian-aid>.

desteklemektedir. Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan gibi ülkeler, ortak etnik, dilsel ve kültürel bağları nedeniyle Türkiye'nin insani diplomasinde önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin insani diplomasisi, birçok kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşu tarafından da desteklenmektedir. Bunlara daha önceki bölümlerde de detaylıca bahsedildiği gibi TİKA, AFAD, Türk Kızılay, IFRC ve ICRC örnekleri verilebilir.

Türkiye'nin insani diplomasisi, uluslararası arenada yardımsever ve aktif bir ülke profili oluşturmayı amaçlamaktadır. Türkiye, insani diplomasi yoluyla krizleri büyümeden önce hafifletmeyi amaçlamaktadır. Komşu bölgelere uygulanan insani yardımlar ve atılan insani diplomasi adımları Türkiye'yi etkileyebilecek mülteci akını, güvenlik riskleri ve ekonomik dalgalanmaların önüne geçmekte de rol oynamaktadır. Türkiye'nin insani diplomasisi, ağırlıklı olarak barış inşası, kalkınma yardımları ve insani yardım faaliyetleri ekseninde şekillenmektedir. Bununla birlikte, bazı akademik çalışmalarda Türkiye'nin insani diplomasi uygulamalarına terörle mücadele perspektifinden de yaklaşıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin sınır ötesi insani faaliyetleri ve güvenlik temelli müdahaleleri, bazı yazarlar tarafından insani diplomasi çerçevesinde değerlendirilmekte ve bu faaliyetlerin, istikrarı sağlama ve sivil halkı koruma amacı taşıdığı savunulmaktadır.¹⁴⁵

4.2 Türkiye'nin Rusya-Ukrayna Savaşı Sürecindeki İnsani Diplomasi Aktörleri

Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında Türkiye, hızlı ve sürekli yardımı diplomatik girişimlerle birleştiren çok yönlü bir strateji kullanarak uluslararası insani yardım kuruluşları arasında iş birliğini teşvik etmiştir. İnsani yardım faaliyetleri, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve IFRC ile ICRC gibi yabancı ortaklar tarafından desteklenmiştir. Bu bölümde, Türkiye'nin insani diplomasisindeki aktörleri ve müdahale dönemleri incelenecektir.

¹⁴⁵ Türk dış politikasında terörle mücadele; ulusal güvenliği korumak, bölgedeki barışı desteklemek ve küresel terörle mücadele çabalarına katkıda bulunmak için önemli bir araç olarak görülmektedir. Türkiye, terör tehditlerine karşı geniş ve çok yönlü taktikler kullanırken, aynı zamanda diplomatik ilişkilerini ve uluslararası konumunu da güçlendirmektedir.

4.2.1 Akut Dönem Uygulamaları

Rusya-Ukrayna arasından başlayan savaşın başında Türkiye birçok insani diplomasi adımı atmış ve bu adımlarda birçok kurum ve kuruluş aktif olarak yer almış ve zaman zaman ortak faaliyetler ve projeler yürütmüştür.

Tablo 5. İnsani Diplomasi Aktörlerinin Yürüttüğü Faaliyetler

Kurum/Kuruluş	Ortak Kurum	Ortak Faaliyet Türü	Açıklama
AFAD	Türk Kızılay	İnsani yardım koordinasyonu	Yardım konvoylarının hazırlanması ve sınır geçişlerinin yönetimi ¹⁴⁶
AFAD	Dışişleri Bakanlığı	Diplomatik koordinasyon	Tahliyeler ve yardım güvenliği için diplomatik destek ¹⁴⁷
Türk Kızılay	STK'lar	Saha uygulamaları, malzeme temini	STK'lar sahada dağıtım yaparken Kızılay lojistik ve koordinasyon sağlamıştır ¹⁴⁸
Dışişleri Bakanlığı	AFAD & Kızılay	Tahıl Koridoru, barış görüşmeleri	Diplomatik süreçler ile insani yardım koordinasyonu birlikte yürütülmüştür ¹⁴⁹
Türk Kızılay	IFRC & ICRC	Uluslararası koordinasyon	Ukrayna Kızılhaçı, IFRC ve ICRC ile ortak yardım operasyonları düzenlenmiştir ¹⁵⁰

AFAD, Türkiye'nin afetlere müdahale konusunda görevli ana kuruluşudur. Savaş bölgeleri ile sınır bölgelerinde gıda, tıbbi malzeme ve acil barınma sağlama konularında görevlidir.

Türk Kızılay, savaş süresince gıda paketleri, hijyen kitleri, tıbbi yardım ve barınma malzemeleri gibi temel malzemeleri Ukraynalılara ulaştırmıştır. Türk Kızılay'ın yardımları, komşu ülkelerdeki ve Ukrayna'daki Ukraynalı mültecilere yönelik psikolojik destek ve aile

¹⁴⁶ AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), "AFAD'dan Ukrayna'ya İnsani Yardım Faaliyetleri," 5 Mart 2022, Erişim: 21-03-2025, <https://www.afad.gov.tr/turkiyeden-ukrayna-halkina-yardim-eli>

¹⁴⁷ T.C. Dışişleri Bakanlığı, *Tahıl Koridoru Anlaşması ve Barış Girişimleri Hakkında Basın Açıklamaları* (Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022), PDF, Erişim: 21-03-2025, <https://www.mfa.gov.tr/tah%C4%B1l-koridoru-anlasmasi-ve-baris-girisimleri-basin-aciklamalari.pdf>

¹⁴⁸ Türk Kızılay, *Ukrayna İnsani Yardım Operasyonu Raporu* (Ankara: Türk Kızılay, 2022), PDF, Erişim: 24-03-2025, <https://www.kizilay.org.tr/ukrayna-insani-yardim-operasyonu-raporu.pdf>

¹⁴⁹ TRT Haber, "Tahıl Koridorunda Türkiye'nin Rolü," 10 Nisan 2022, Erişim: 24-03-2025, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/tahil-koridorunda-turkiyenin-rolu-678123.html>

¹⁵⁰ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), *Ukraine Crisis: IFRC Operations Update*, 15 Mart 2022, Erişim: 24-03-2025, <https://www.ifrc.org/ukraine-crisis-operations-update.pdf>

bağlarının yeniden tesisi girişimlerini de kapsamaktadır. Türk Kızılay'ın sağlamış olduğu insani yardım malzemeleri diğer ulusal derneklerin organizasyonlarıyla ve iş birlikleri aracılığıyla dağıtılmıştır.

IFRC ve ICRC, Türkiye'nin ulusal kurum ve kuruluşları iş birliği yaparak, lojistik koordinasyon, tıbbi ekipman desteği ve çatışma bölgelerinde insani erişimin kolaylaştırılması gibi yardımlar sağlamıştır. IFRC, insani yardım malzemelerinin ulaştırılmasını kolaylaştırmada rol oynarken, ICRC uluslararası insani hukuk kapsamında hakları korumaya ve aktif çatışma bölgelerinde sıkışmış nüfusları desteklemeye odaklanmıştır. Bu akut dönem uygulamaları, Türkiye'nin dünya üzerinde yaşanan herhangi bir savaş, afet veya kriz sırasında birçok aktörü hızlı bir şekilde devreye sokma yeteneğini göstermektedir.

4.2.2 İyileştirme Uygulamaları

Yaşanan savaşın akut döneminden sonra, insani diplomasi aktörleri, çatışmadan etkilenen toplulukları eski hayatlarına kavuşturmaya ve hem yurtiçinde hem de yurtdışında yerinden edilmiş bireyleri desteklemeye odaklanarak yardım ve iyileştirme çalışmaları düzenlemiştir.

Türk Kızılay, IFRC'nin de desteğiyle, gıda güvenliği ve sağlık hizmetlerini sağlayarak insani yardımı sürdürmüş, kıyafet ve barınma malzemeleri gibi insani yardım malzemeleri dağıtmıştır. Türk Kızılay, Ukraynalı mültecilerin durumlarını kolaylaştırmak için eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerini sağlamış aynı zamanda mültecilere sosyal destek sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmuştur.

ICRC, RFL, Ukrayna'daki tıbbi kuruluşlara yardım sağlama, barış için taraflar arasındaki ilişkiyi sağlama, insani koridorlar oluşturma gibi konularda görev almıştır. Türk insani diplomasisi, yardım ve iyileştirme çalışmaları yapmak, yerinden edilmiş nüfuslara yardım sunmak ve ev sahibi topluluklar ile çatışmadan etkilenen bölgelerde dayanıklılığı artırmak amacıyla katkıda bulunmaktadır.

4.2.3 Uluslararası İşbirliğini Arttırmaya Yönelik Uygulamalar

Türkiye, insani koridorları teşvik etmek ve çatışmalardan etkilenenler ve insani yardım personelinin güvenli geçişini sağlamak için diplomatik çabalar göstermiştir.

Türkiye, insani yardım ulaştırmayı ve yardımların koordinasyonunu geliştirmek için IFRC ve ICRC ile iş birliği halinde çalışmalar yürütmüştür. İnsani yardım, tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerine uyulmasını teşvik etmiştir. Türkiye, Türk Kızılay aracılığıyla IFRC ve ICRC ile iş birliği yaparak savaşın her iki tarafındaki sivillere yardım ulaştırmış, Ukrayna'dan sivillerin güvenli tahliyesi konusunda bilgi paylaşımında bulunmuş ve gönderilen yardımların bölgeye ulaşmasında sınır geçişleri ile lojistik destek sağlamıştır. Bu çabalar, Türkiye'nin insan haklarına dayalı küresel iş birliğine verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Türkiye aynı zamanda savaşa daha fazla yardımda bulunabilmek için bağış toplayabilmek amacıyla uluslararası forumlar ve diplomatik toplantılar düzenlemiştir. İnsani yardım operasyonlarının kapsamını ve etkinliğini artırmak için Türkiye'nin BM, IFRC ve ICRC ile iş birliği içerisinde faaliyetler yürütmüştür.

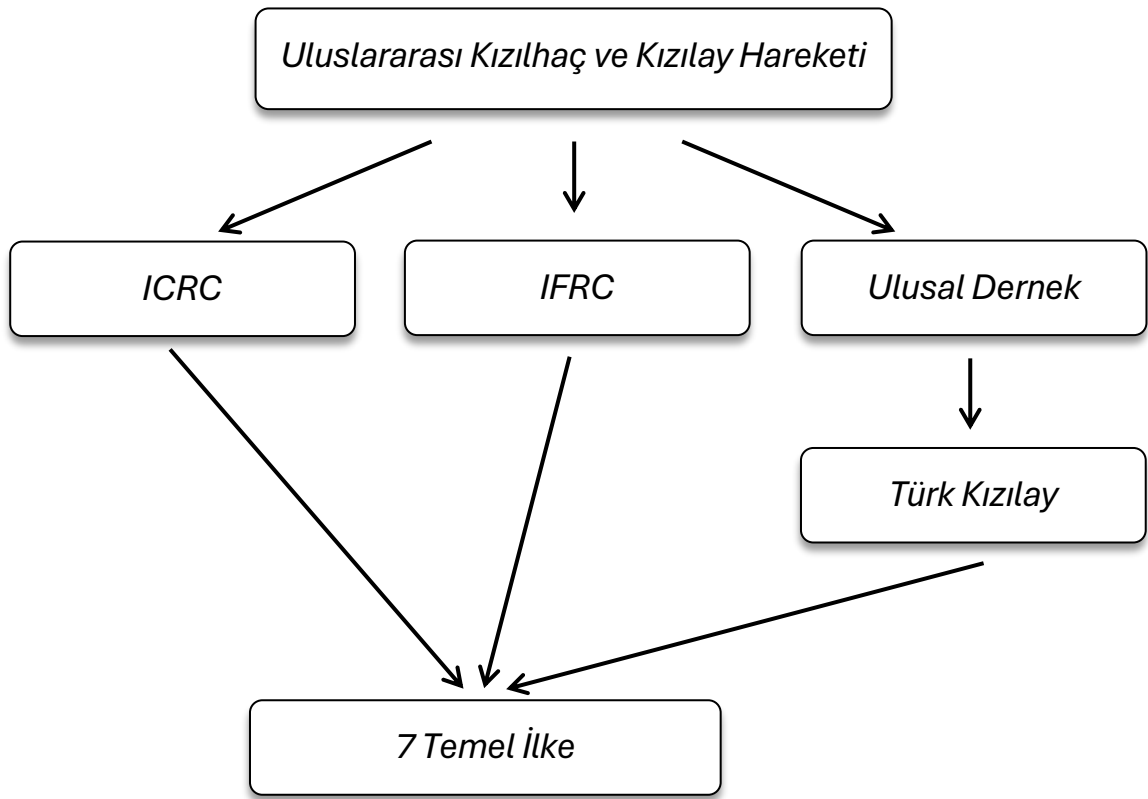
Türkiye'nin Rusya-Ukrayna savaşında atmış olduğu insani diplomasi adımları, insani yardımlarını ve uluslararası iş birliğini teşvik etme çabalarını kapsamaktadır. AFAD, TİKA ve Türk Kızılay gibi Türk kuruluşlarının IFRC ve ICRC ile katılımı, Türkiye'nin savaşın insani ihtiyaçlarına yanıt verirken hem yerli hem de yabancı kuruluşları dahil ettiğini göstermektedir.

4.3 Rusya Ukrayna Örneği

Rusya Ukrayna savaş süresinde Türk Kızılay, IFRC ve ICRC çeşitli adımlarla insani diplomasi faaliyetleri yürütmüştür. Bu bölümde sırasıyla bu üç kurumun yürüttüğü insani diplomasi faaliyetleri incelenecektir.

Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Hareketi, üç temel bileşenden oluşan küresel bir insani yardım ağıdır: ICRC, IFRC ve her ülkenin kendi iç hukukuna göre kurulan ulusal dernekler. Bu yapılar birbirlerine doğrudan hiyerarşik olarak bağlı olmamakla birlikte, daha önceki bölümlerde bahsedilen ortak yedi temel ilke çerçevesinde hareket ederler. ICRC, uluslararası silahlı çatışmalarda tarafsız bir aktör olarak görev yapar ve esas olarak savaş hukuku alanında faaliyet gösterir. IFRC ise afet ve acil durumlara müdahalede koordinasyon sağlayan bir yapıdır; doğal afetler veya sağlık krizleri gibi durumlarda ulusal dernekler

arasında iş birliğini yönetir. Türk Kızılay, bu hareketin bir parçası olan bağımsız bir ulusal dernek olarak faaliyet gösterir ve IFRC'ye bağlı 191 ulusal dernekten biridir. Ancak hem IFRC hem de ICRC, Türkiye'ye bağlı kurumlar değildir; kendi bağımsız yapılarıyla hareket ederler. Buna karşın, her iki kuruluş da Türkiye'nin yararına olacak şekilde gerek afet müdahale süreçlerinde gerekse uluslararası insani yardım operasyonlarında Türk Kızılay ile yakın iş birliği içinde çalışır. Dolayısıyla, bu üç yapı arasında karşılıklı saygıya dayalı, görev ve yetki ayırımına önem veren, ancak koordinasyon ve iş birliğiyle ilerleyen bir ilişki bulunmaktadır. Aşağıda yer alan şekilde de Türk Kızılay, IFRC ve ICRC arasındaki bağ gösterilmiştir.

Şekil 2: Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Hareketi Organizasyon Şeması

4.3.1 Rusya-Ukrayna Savaşında Türk Kızılay'ın İnsani Diplomasi Faaliyetleri

Türk Kızılay, Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında Türk insani diplomasinin önde gelen katılımcılarından biri haline gelmiştir ve savaş bölgesine insani yardımda bulunmuştur. IFRC'nin temel ilkeleri olan insanlık, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik ilkelerini benimseyerek, çatışmadan etkilenenlerin ihtiyaçlarına yanıt vermeye

çalışmıştır. Bu bölümde Türk Kızılay'ın Rusya-Ukrayna savaşı süresince atmış olduğu insani diplomasi adımları incelenecektir.

4.3.1.1 İnsani Yardım

Şubat 2022'deki Rusya ve Ukrayna arasındaki çatışmaların başlamasıyla birlikte, Türk Kızılay insani yardım çalışmalarına başlamıştır. Savaş 24 Şubat 2022'de başlamıştır ve Türk Kızılay 25 Şubat'ta Ukrayna'ya yardım ulaştırmak üzere 5 tırlık ilk insani yardım konvoyunu bölgeye sevk etmişti.¹⁵¹ Sevkiyatlar, genel olarak gıda malzemeleri, hijyen kitleri, bebek bakım ürünleri, sıcak battaniyeler, tıbbi cihazlar ve çadırları içermiştir. Bu hızlı müdahale, Türkiye'nin kriz anlarında gösterdiği acil insani yardımın bir örneğidir.

Türk Kızılay, IFRC ile iş birliği içinde, yardımların devamlılığını sağlamak adına acil durum çağrılarına çıkmıştır. İnsani yardımlar, Ukrayna Kızılhaç'ı da dahil olmak üzere farklı ulusal dernekler ve STK'lar iş birliğinde dağıtılmış ve etkilenen bölgelere dahi hızlı dağıtım gerçekleştirilmiştir. Bu iş birliği, Türk Kızılay'ın uluslararası insani yardım ağının bir bileşeni olarak faaliyet gösterme kapasitesini göstermektedir.

4.3.1.2 İnsani Koridorların Oluşturulması ve Diplomatik İlişkiler

Savaş sırasında dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan biri de sivilin ve insani yardım çalışanlarının güvenliklerinin sağlanmasıdır. Türk Kızılay, IFRC, ICRC, Rusya Kızılhaç'ı ve Ukrayna Kızılhaç'ı ile iş birliği yaparak insani yardım koridorlarının oluşturulmasında rol oynamıştır. Türk Kızılay, Rus ve Ukraynalı yetkililerle gerçekleştirdikleri görüşmeler ile tarafsızlığın korunması gerektiğini vurgulamıştır.

Türk Kızılay, Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna arasında arabuluculuk yapma çabalarında önemli bir rol oynamıştır. Türk Kızılay, Rusya Kızılhaç'ı ve Ukrayna Kızılhaç'ı Genel Başkanları ve Genel Sekreterleri ile yapılan görüşmeler aracılığıyla insani müdahalelerin sağlanması için çaba göstermiştir.¹⁵² Türk Kızılay aynı zamanda, uluslararası toplantılara, konferanslara ve panellere de katılmıştır. Bu katılımlar, Türk Kızılay'ın saha operasyonlarından elde ettiği bulguları yaymasını ve insani yardım erişimini ve finansmanını artırmada rol oynamıştır.

¹⁵¹ "Kızılay'ın Ukrayna'ya İlk Yardım Konvoyu Yola Çıktı," *Türk Kızılay*, 25 Şubat 2022, Erişim: 24-03-2025, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6676>.

¹⁵² "Genel Başkan Kınık Ukrayna ve Rusya Kızılhaç Başkanlarıyla Görüştü," *Türk Kızılay*, 25 Şubat 2022, Erişim: 24-03-2025, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6674>.

4.3.1.3 Türk Kızılay'ın Ukrayna'ya Sağlamış Olduğu İnsani ve Mülteci Yardımları

Rusya Ukrayna savaşı, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa'da yaşanan en büyük savaş ve en büyük yerinden edilme krizlerinden birini başlatmıştır demek yanlış olmayacaktır. UNHCR tarafından yayınlanmış olan rapora göre savaş, 2024 yılı itibarıyla 6,7 milyondan fazla mülteci ve 3,7 milyon yerinden edilmiş kişiyi beraberinde getirmiştir.¹⁵³ Türk Kızılay, Ukrayna'dan gelen insanlara yardım etmek amacıyla Polonya, Romanya ve Moldova gibi komşu ülkelere de insani yardım malzemeleri sevk ederek yardımlarını arttırmıştır. Bahse konu sevkiyatlar, mültecilere sıcak yemek, giysi ve hijyen malzemeleri sağlanan geçici barınma merkezlerine yapılmıştır.

Türkiye, birçok Ukraynalı vatandaşı savaş süresince ülkesine kabul etmiştir. UNHCR verilerine göre 2024 yılı itibarı ile Türkiye'de 36.235 Ukraynalı mülteci bulunmaktadır.¹⁵⁴ Türk Kızılay, göçmenleri Türkiye'ye entegre etmek için toplum merkezleri ağını kullanmaktadır. Toplum Merkezlerinde dil kursları, mesleki eğitim ve hukuki destek, mültecilere hayatlarını yeniden inşa etmeleri için çeşitli eğitimler ve yardımlar sağlanmaktadır.

Savaş sürecinde çatışan tarafların Ukrayna ve Rusya Kızılhaç ile gerçekleştirilen görüşmelerle, güncel durum Türk Kızılay tarafından düzeli olarak takip edilmiştir. Silahlı çatışmaların başladığı gün Ukrayna Kızılhaç'ının talebi doğrultusunda Ukrayna İnsani Yardım Operasyonu başlatılmıştır. 61 TIR insani yardım malzemesi sevkiyatı gerçekleştirilmiştir. Sağlanan yardımlar ile Ukrayna ve Moldova'da yaklaşık olarak 228.349 kişiye ulaşıldığı öngörülmektedir.¹⁵⁵

4.3.2 IFRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri

IFRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı boyunca insani diplomasi alanında etkin bir strateji benimsemiştir. IFRC'ye üye 191 Ulusal Dernek bulunmaktadır ve çatışmadan kaynaklanan sorunların çözümü için savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmektedir. IFRC'nin, insani yardımları koordine ederek, savaş ve çatışma zamanlarında özellikle sivillerin korunması ve

¹⁵³ UNHCR, "Ukraine Situation," 2024, Erişim: 24-03-2025,

<https://reporting.unhcr.org/operational/situations/ukraine-situation>.

¹⁵⁴ UNHCR, "Ukraine Refugee Situation," 2024, Erişim: 24-03-2025,

<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

¹⁵⁵ Turkish Red Crescent, *Ukraine Crisis*, 15 Haziran 2022, ReliefWeb, Erişim: 24-03-2025,

<https://reliefweb.int/report/ukraine/turkish-red-crescent-ukraine-crisis-15-jun-2022>.

savaş kurallarının ihlal edilmemesi için uluslararası insancıl hukuka uyumu teşvik ederek devlet toplumları arasında iş birliğini kolaylaştırarak savaşın siviller üzerindeki etkisini azaltmaya çalıştığı söylenebilir. Bu bölümde IFRC'nin Rusya-Ukrayna savaşı süresince atmış olduğu insani diplomasi adımları incelenecektir.

4.3.2.1 İnsani Yardım

Savaşın başlaması ile birlikte IFRC de Türk Kızılay gibi kapsamlı bir insani yardım operasyonu başlatmıştır. Mart 2022'de IFRC, Ukrayna'daki savaşın hızla büyüyen insani etkilerine karşı, Polonya, Moldova, Romanya ve Macaristan dahil olmak üzere bölge ülkelerinde yürütülen yardım çalışmalarını güçlendirmek amacıyla 1.2 milyar İsviçre frangını aşan bir fon talebinde bulunmuştur. Bu girişim, bölgesel düzeyde koordineli ve etkili müdahaleyi sağlamak üzere başlatılmıştır.¹⁵⁶ Acil durum çağrısına yerinden edilmiş bireyler ve çatışmadan etkilenenler için gıda, su, tıbbi yardım, psikolojik destek ve barınma sağlanması amacıyla çıkılmıştır.

IFRC, Ukrayna Kızılhaç'ı ve komşu ülkelerin ulusal dernekleri aracılığıyla insani yardımları etkilenen nüfusa ulaştırmıştır. IFRC'nin yayınlamış olduğu genel durum raporuna göre; IFRC Rusya-Ukrayna Savaşı süresince yaklaşık 3 milyon kişiye insani yardım sağlamıştır. 671,523 kişiye 84 milyon CHF nakdi yardım, 380,806 kişiye sağlık hizmetleri, 540,000'den fazla kişiye ruh sağlığı ve psikososyal destek, 557,482 kişiye gıda desteği, 142,000 kişiye barınma ve kış desteği, 280,000 kişiye temiz su ve hijyen malzemeleri desteği sağlamıştır.¹⁵⁷ IFRC, bölgesel müdahale merkezleri kurarak personel ve insani yardım malzemeleri sağlamıştır. Bu merkezler, mülteci nüfusu yoğun olan bölgelere yardım malzemelerinin dağıtımını ve koordinesi için kullanılmıştır.

4.3.2.2 Ulusal Derneklerin Desteklenmesi

IFRC'nin çatışma sırasında sağlamış olduğu başlıca yardımlardan birinin de bölgelerdeki ulusal derneklerin ve şubelerin kapasitelerini geliştirebilmek için fon sağlamak ve projeler gerçekleştirmek olduğunu söylenebilir. Ukrayna Kızılhaç'ı, IFRC'den yardım almıştır ve 2024 yılında 9 nakit yardım programıyla 6.000'den fazla kişiye yaklaşık 11

¹⁵⁶IFRC, *Emergency Appeal Europe Ukraine and Impacted Countries Crisis* (2022), Erişim: 26-03-2025, https://www.ifrc.org/sites/default/files/media/appeal/file/2022-04/MGR65002ea1_0.pdf.

¹⁵⁷ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, *Operation Update #11: Russia-Ukraine International Armed Conflict* (Nisan 2024), Erişim: 26-03-2025, https://prddsgofilestorage.blob.core.windows.net/api/sitreprs/5854/7e670cb0eae9480783e704052169ef47/MGR65002_Operation_Update_11_2.pdf.

milyon dolar yardım sağlanmıştır.¹⁵⁸ Rusya-Ukrayna savaşının ardından yayımlanan acil durum çağrısı kapsamında, 58 ulusal dernek IFRC ile iş birliği içinde nakdi ve aynı yardımda bulunmuştur. IFRC, bu süreçte yalnızca Ukrayna'ya değil, mülteci akınlarıyla karşı karşıya kalan komşu ülkelerdeki ulusal derneklere de destek vermiştir. Söz konusu destek, bu derneklerin krizle başa çıkma kapasitesini artırmada önemli bir rol oynamıştır.¹⁵⁹ Tüm bunlar ile birlikte gönüllülerin kendi personelinin ve ulusal derneklerin personelinin ilk yardım, psikososyal destek ve kriz yönetimi gibi alanlarda eğitim vermiştir. IFRC, ulusal dernekleri güçlendirerek bölgede uzun vadeli bir varlık göstermesini sağlamıştır ve uluslararası insani hukuka uyulması için çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar kapsamında da ICRC ile iş birliği yapmıştır.

4.3.2.3 Savunuculuk Faaliyetleri

IFRC, insani yardımın yanı sıra savaştan etkilenenler için savunuculuk girişimlerinde bulunmuştur. IFRC, hükümetler, BM ve diğer uluslararası kurumlarla iş birliği yaparak mültecilerin haklarına ve onuruna saygı gösteren politikaların savunulması için çalışmaktadır.

IFRC, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sonuçlarını ve nüfusun durumunu tüm dünyaya gösterebilmek için sosyal medyayı kullanmıştır. Ukraynalıların hem kendi ülkelerinde hem de sığındıkları diğer ülkelerde yaşadığı zor koşullar karşısında, IFRC devletlere, bağışçılara ve insani yardım ortaklarına desteği artırma çağrısında bulunmuştur. Kamuoyunun ilgisini canlı tutmak ve insani yardımların devamını sağlamak amacıyla, IFRC çeşitli basın bültenleri ve sosyal medya kampanyaları yoluyla savunuculuk faaliyetleri yürütmüştür. Bu çabalar hem farkındalık oluşturmayı hem de insani müdahalelere katkı sağlamayı hedeflemiştir.¹⁶⁰ IFRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'nda atmış olduğu adımlar savaş durumlarında insani diplomasinin önemini göstermektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında IFRC, savunuculuk, işbirlikçi çabalar ve yerel paydaşların güçlendirilmesi yoluyla insan acısını hafifletmeye olan bağlılığını göstermiştir.

¹⁵⁸ Ukrainian Red Cross Society, "The Ukrainian Red Cross Has Provided over UAH 420 Million in Cash Assistance to Vulnerable People," 7 Mart 2025, Erişim: 29-03-2025, <https://redcross.org.ua/en/news/2025/03/107067/>.

¹⁵⁹ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, *The Russia-Ukraine International Armed Conflict: Movement Overview*, Şubat 2023, Erişim: 29-03-2025, https://www.ifrc.org/sites/default/files/2023-02/Movement%20overview_Ukraine%20one%20year%20%281%29.pdf.

¹⁶⁰ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, "At a Tipping Point: Hardship for Ukrainians Abroad," 14 Şubat 2025, Erişim: 30-03-2025, <https://www.ifrc.org/press-release/tipping-point-hardship-ukrainians-abroad>.

4.3.3 ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri

ICRC, Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında birçok insani diplomasi adımı atmıştır. ICRC, Cenevre Sözleşmeleri tarafından yetkilendirilmiş tarafsız ve bağımsız bir kuruluş olarak faaliyet göstermektedir. ICRC, tarafları uluslararası insancıl hukuka uyma konusunda teşvik etmek, esir değişimlerini gerçekleştirmek, insani koridorlar açılmasını sağlamak gibi girişimler yürütmektedir. Bu bölümde ICRC'nin Rusya-Ukrayna savaşı süresince atmış olduğu insani diplomasi adımları incelenecektir.

4.3.3.1 Uluslararası İnsancıl Hukuk Teşviki

ICRC'nin insani diplomasi anlayışı savaşan ülkelerin Uluslararası İnsancıl Hukuka bağlı kalmalarını teşvik etmek yönündedir. ICRC, Mariupol'daki hastane saldırısını ve Kakhovka barajına yönelik yapılan saldırılar kınamış ve kınama mesajları yayınlamıştır.¹⁶¹ ICRC, Ukrayna Savunma Bakanlığı ve Ukrayna Kızılhaç Derneği ile iş birliği içinde IHL'nin uygulanmasına dair gönüllü bir raporun hazırlanmasına katkı sunmuştur. Öte yandan, Ukrayna ve Rusya'daki 1.500'den fazla savaş esirini ziyaret ederek, tutukluluk koşullarını yerinde incelemiş ve bu kişilerin aileleriyle iletişim kurmalarını sağlamıştır. Bu faaliyetler, ICRC'nin tarafsız ve insani yaklaşımını yansıtan önemli adımlar arasında yer almıştır.¹⁶² ICRC aynı zamanda savaş dönemlerinde personelin ve karar vermede rol oynayan liderlerin bilinçlenmesi için de çalışmalar yapmaktadır.

4.3.3.2 İnsani Koridorların Oluşturulması ve Savaş Esirlerinin Korunması

ICRC, savaş bölgesinde insani koridorların açılması ve bu koridorlardan savaş mağdurlarının tahliye edilmesi ve insani yardım sevk edilmesi konusunda aktif görev almaktadır. Rusya ile Ukrayna arasına açılan insani koridorlar ICRC'nin savunuculuk ve insani diplomasi çabalarıyla gerçekleşmiştir. Savaş döneminde Mariupol'deki insanları kurtarma girişimleri, kuşatılmış bölgelere insani yardım sağlama çabaları bunlara örnek verilebilir. 2025 yılının başından beri 140 kişi, insani koridorlar sayesinde Rusya ya da Ukrayna'ya güvenli şekilde geçiş yapmıştır. Savaşın başladığı ilk günden itibaren ise her iki yönde toplamda 500'den fazla kişiye insani yardım sağlanmış, bu sayede sivillerin

¹⁶¹ International Committee of the Red Cross (ICRC), "ICRC President: The Suffering in Mariupol Must Not Become the Future of Ukraine," 17 Mart 2022, Erişim: 02-04-2025 <https://www.icrc.org/en/document/icrc-president-suffering-mariupol-must-not-become-future-ukraine>.

¹⁶² ICRC, "Russia-Ukraine International Armed Conflict."

korunmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır.¹⁶³ Açılan insani koridorlar ile birçok kişi savaş bölgelerinden tahliye edilmiş ve insani yardım malzemeleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

ICRC'nin çatışma ortamlarında hayatını kaybedenlerin cenazelerinin ülkelerine ve ailelerine iadesini sağlamak, kayıpların akıbetini ortaya çıkarmak ve tutukluların korunmasını savunmak gibi görevleri vardır. Bu görevlerin yanı sıra, Cenevre Sözleşmeleri çerçevesinde ICRC'nin temel sorumluluğu, savaş esirlerinin hak ve çıkarlarını korumaktır. Mahkûm ziyaretleri ise, ICRC'nin yetki alanında merkezi bir öneme sahiptir. Bu ziyaretler aracılığıyla, tutukluluk koşulları değerlendirilmektedir; insani muamelenin sağlanması ve esirlerle aileleri arasında iletişim kurulması hedeflenmektedir.¹⁶⁴ Ayrıca, ICRC, kayıplar ve savaş esirleri hakkında ülkelerin iletişimi için bir köprü görevi görmektedir. Savaş zamanında birbirini kaybeden insanlara yardım ederek aile bağlarını yeniden tesis etme konusunda da görev almaktadır.

4.3.3.3 İnsani Yardım

ICRC, savaşın başlaması ile birlikte Ukrayna'ya insani yardım sevkiyatına başlamıştır. Bu malzemeler tıpkı Türk Kızılay ve IFRC gibi, gıda, medikal malzeme, içme suyu ve barınma malzemelerini içermektedir.

ICRC'nin insani yardımları, Ukrayna Kızılhaç'ı ve çeşitli ulusal dernekler iş birliği ile gerçekleştirilmiştir. Ukrayna Kızılhaç Derneği ile iş birliği içinde yürütülen çalışmalar kapsamında, toplam 88.111 kişiye gıda paketleri ulaştırılmıştır. Bu yardımlar, ihtiyaç sahiplerine doğrudan destek sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.¹⁶⁵ 21 Hastaneye tıbbi ekipman ulaştırılmıştır.¹⁶⁶ Üç yerel su arıtma tesisine sağlanan 100 tondan fazla inşaat malzemesi ve operasyonel bakım desteği sayesinde, Luhansk ve Donetsk bölgelerinde yaklaşık 122.000 kişinin suya erişim koşulları iyileştirilmiştir. Bu çalışmalar, bölgedeki

¹⁶³ Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), *Russia-Ukraine International Armed Conflict: Helping Civilians Cross Frontlines and Borders*, 31 Mart 2025, Erişim: 02-04-2025, <https://www.icrc.org/en/article/russia-ukraine-international-armed-conflict-helping-civilians-cross-frontlines-and-borders>.

¹⁶⁴ Ahmad Faris Fauzan, Djayeng Tirta S., Achmed Sukendro, Pujo Widodo ve Herlina Juni Risma Saragih, "The Role of International Committee of the Red Cross on the Russia-Ukraine War," *International Journal of Humanities Education and Social Sciences (IJHESS)* 2, no. 6 (Haziran 2023): 1963–1968, Erişim: 04-04-2025, <https://ijhess.com/index.php/ijhess/article/view/497>.

¹⁶⁵ Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), "Russia-Ukraine International Armed Conflict: The Value of Neutrality for Humanitarian Work," 21 Şubat 2025, Erişim: 04-04-2025, <https://www.icrc.org/en/article/russia-ukraine-international-armed-conflict-value-neutrality-humanitarian-work>.

¹⁶⁶ Ibid.

temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasına önemli katkı sunmuştur¹⁶⁷. ICRC benimsemiş olduğu tarafsızlık ilkesi ile güvenli olmayan bölgelere dahi sevkiyat gerçekleştirmiştir.

4.3.3.4 Aile Bağlarının Yeniden Tesisi

ICRC, savaş sürecinde ailesini kaybetmiş veya kaybolmuş bireylerin ailelerini bulma ve buluşturma görevi yapmaktadır. Bu çalışma savaşta hayatını kaybetmiş kişilerin kimlik tespitlerinin yapılması veya aile bireyleri farklı bir ülkeye göçmüş kişilerin belirlenerek aile bağlarının yeniden tesis edilmesi ile yapılmaktadır.

ICRC'nin yayınlamış olduğu rapora göre; ICRC tarafından Rusya Ukrayna savaşı süresince 3.947 kişiye aile bireylerinin durumları hakkında bilgi verilmiş, 287 kayıp aileye hukuki destek verilmiş, Ukrayna Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı 21 adli tıp kurumuna ve arama ve kurtarma ekiplerine, insan kalıntılarının aranması, kurtarılması, depolanması, incelenmesi ve kimliğinin belirlenmesi ile ilgili eğitimler verilmiş ve 980'den fazla psikoloğa kayıp kişiler ve aileleri ile iletişim kurma konusunda eğitim sağlamıştır¹⁶⁸.

ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı boyunca atmış olduğu insani diplomasi adımlarının savunuculuk faaliyetleri, insani yardım, insani koridorların açılması ve aile bağlarının yeniden tesisi çalışmaları olduğu söylenebilir.

4.4 Barış İnşası Süreci ve İnsani Diplomasi

Barış inşa süreci, çatışmaların başında taraflar arasında bir bağ kurarak onları barışa yönlendirmeyi amaçlayan ve savaş sırasında ya da sonrasında kalıcı barışı tesis etmeye yönelik insani diplomasi adımlarından biridir. Barışın kalıcı hale gelmesi ve toplumsal düzenin yeniden kurulması için çatışma sonrası dönemde çeşitli stratejiler uygulanır. Bu stratejiler arasında silahların toplanıp güvenli şekilde saklanması, yerinden edilmiş kişilerin geri dönüş sürecinin desteklenmesi, güvenlik birimlerine eğitim ve rehberlik sağlanması, seçim süreçlerinin izlenmesi, insan haklarının korunmasına yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi, kamu kurumlarının etkinliğinin artırılması ve halkın siyasi sürece katılımının teşvik edilmesi gibi uygulamalar yer alır.¹⁶⁹ Barış inşası taraflar arasında ve halkta kalıcı barışı inşa etmeyi amaçlamaktadır çünkü barış inşası yalnızca savaş

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ ReliefWeb, "Russia-Ukraine: Overview of the ICRC's Response Two Years After the Escalation of the Armed Conflict," 2024, Erişim: 08-04-2025, <https://reliefweb.int/report/ukraine/russia-ukraine-overview-icrcs-response-two-years-after-escalation-armed-conflict-enru>.

¹⁶⁹ United Nations Digital Library, "An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping," erişim 1 Mart 2024, Erişim: 09-04-2025, <https://digitallibrary.un.org/record/145749>.

yaşanmaması durumu değil, etkilenen nüfusun tekrar canlandırarak ve hayata katılmalarını sağlayacak yapıların inşa edilmesidir.¹⁷⁰ “*Bariş sadece müzakere ve anlaşmadan ibaret değildir; kamu diplomasisi, toplumsal uzlaşma mekanizmaları ve kültürel uzlaşma süreçleri de beraber yürütülmelidir*”¹⁷¹. Bu adım hem ulusal hem de uluslararası düzeylerde faaliyet göstererek, savaş sonrası toplumların yeniden refaha kavuşmaları için çalışmaktadır.

Bariş inşası, anlaşmazlıkları olan uluslar arasında kalıcı barışı sağlamayı amaçlamaktadır. Savaşan ülkelerdeki insanların savaş sonrası mevcut yönetime, işleyiş ve hükümete güvenlerinin zarar görebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu gibi durumlarda, insani diplomasi, düzeni yeniden sağlamak için yapılacak değişikliklerin insan hakları standartlarına uygun olmasını garanti eden bağımsız bir arabulucu olarak hizmet etmektedir.

Günümüzde hem yerel hem de uluslararası düzeyde, sivil toplum kuruluşlarının barış inşasında oynadıkları rol giderek artmaktadır. “*Yerel aktörlerin sürece katılımı olmaksızın barışın sürdürülebilirliği sağlanamaz*”¹⁷². Bu kuruluşlar, özellikle çatışma sonrası barış inşasına çatışmaların çözümüne ulaşmak için farklı alanlarda faaliyet göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları, barış anlaşmalarını takip etmek, insan haklarını savunmak, mültecilere yardım etmek ve toplumsal uzlaşmayı desteklemek gibi birçok alanda faaliyet göstermektedirler.

4.4.1 Çatışmaların Önlenmesi

Savaşların tekrar yaşanmasının önüne geçmenin barış inşasının temelidir. “*Çatışma çözümü ve barış çalışmaları disiplini; bireyler, gruplar, topluluklar ve toplumlar arasındaki olumsuz ilişkilerin, diğer bir deyişle gerginlik, uyuşmazlık, uzlaşmazlık ve çatışma durumlarının; onların yaşamını olumsuz yönde etkilememesi için, bir sisteme oturtulup, çözüme kavuşturulması için araştırmalar yapmakta ve bilgiler üretmektedir*”¹⁷³. Bu durum hem savaşların ortaya çıkış nedenlerini hem de çatışmanın altında yatan yapısal sorunları ele alma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

¹⁷⁰ Özerdem and Roberts, *International Peacebuilding*, 22.

¹⁷¹ Wallensteen, “Bariş Süreçlerinde Aktörlerin Çeşitliliği,” 378–406.

¹⁷² Alpaslan Özerdem ve Çağla Gül Yesevi, *Bariş İnşası: Kuram ve Uygulama* (Ankara: Nobel Yayınları, 2021).

¹⁷³ Ali Çağlar ve Mustafa Uluçakar, eds., *Uluslararası Çatışma Çözümü ve Barişin Tesisi* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022), 4.

Çatışmaların önüne geçilebilmesi için hukuki önlemler alınmaktadır. Barış inşası sürecinde adalet sistemlerinin, tazminat programlarının ve savaş suçlarının cezalarını alması savaştan veya çatışmalardan etkilenen toplumlar için önem taşımaktadır.

4.4.2 Ekonomik İyileşme

Ekonomik iyileşme, barış inşasının temel taşlarından biridir. Savaşlar, taraf ülkelerde yoksulluk, işsizlik ve altyapı çöküşü gibi ciddi ekonomik sorunlara yol açarak krizleri tetikleyebilir. Bu nedenle, savaş sonrası dönemlerde ülkeler kalkınma yardımları gibi insani diplomasi araçlarına ihtiyaç duyar. Ekonomik iyileşme ile barış süreci birbirini karşılıklı olarak besler; ekonomik kalkınma barışın kalıcılığını sağlarken, istikrarlı bir barış ortamı da ekonomik toparlanmayı hızlandırır.¹⁷⁴ Uluslararası arenada insani diplomasi, savaşlarda zarar gören altyapıyı yeniden inşa etmek, kamu hizmetlerini yeniden sağlamak ve ekonomik iyileşmeyi sağlamak için insani yardımı ve ekonomik yatırımı teşvik etmektedir.

Çatışma sonrası toplulukların kalıcı geçim kaynaklarına erişimi büyük önem taşır. ICRC, IFRC ve Türk Kızılay'a bağlı kuruluşlar, mesleki eğitim, tarımın canlandırılması ve gelir getirici projelerle ekonomik iyileşmeyi destekler. Bu çerçevede, uluslararası aktörlerin sürdürülebilir yerel ekonomiler kurmaya odaklanması ve yerel ihtiyaçlara göre hareket etmesi hayati önemdedir.¹⁷⁵ Diplomatlar da yabancı bağışçılar, kalkınma ajansları ve yerel yönetimler arasında kaynakların dengeli ve verimli biçimde dağıtılabilmesi için koordinasyonu üstlenmektedir.

4.4.3 Dezavantajlı Gruplara Destek

Yapılan yardımların yardıma ihtiyaç duyan nüfusun olabildiğinde çoğuna hitap etmesinin barış inşasının temel unsurlarından biri olduğunu söylemek mümkündür. Çatışma sonrası kadınlar, gençler ve azınlıklar en çok etkilenen gruplar olmasına rağmen çoğu zaman geri planda kalmaktadır. Kırsal kalkınma, gençlerin istihdama katılımı ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi hem ekonomik iyileşme hem de kalıcı barış için kritik öneme sahiptir. Bu hedeflere ulaşmak ise eşitlikçi ve uzun vadeli ekonomik yapılarla

¹⁷⁴ Richard Ponzio and Paul M. Hughes, *Economic Recovery and Peacebuilding* (New York: United Nations University Centre for Policy Research, 2015), Erişim: 11-05-2025, <https://i.unu.edu/media/cpr.unu.edu/attachment/1623/ECONOMIC-RECOVERY-AND-PEACEBUILDING-INPUT-PAPER.pdf>

¹⁷⁵ Jolle Demmers and Lauren Gould, "The Economic Local Turn in Peace and Conflict Studies," *Conflict, Security & Development* 22, no. 3 (2022): 223–245, Erişim: 11-05-2025, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13563467.2022.2045925>.

mümkündür.¹⁷⁶ İnsani diplomasi, kadınların, gençlerin ve azınlık durumda olan dezavantajlı grupların da temsilini ve yardımlardan eşit bir şekilde faydalanmalarını savunmaktadır. Çünkü insani yardımın temelinde eşitlik ve ayırım gözetmeme ilkeleri yer almaktadır.

Kadınların, barış inşası süreçlerinde durumlara farklı bakış açıları getirerek farklı çözümler bulduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Kadınlar ile gençleri ekonomiye dahil etmek, daha farklı ve yenilikçi çözümler bulmayı sağlar ve radikalleşme sorunun önüne geçme konusunda yardımcı olur.

4.4.4 İş Birlikleri ve Koordinasyon

Barış inşa süreçlerinde hükümetler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve ulusal halk iş birliği içerisinde çalışmalıdır. Barış inşası süreçlerinde insani diplomasi iş birliğini teşvik eder. Tek bir ülke, tek bir kişi, tek bir STK yalnız başına bütün taraflar için barış inşa edemeyeceği için bu süreçte iş birliklerinin önemli bir rol oynadığını söylemek yerinde olacaktır. “*Gerçek yerel sahiplenme olmadan, barış inşası sürdürülebilir bir barıştan ziyade dayatılan bir düzen biçimi haline gelme riski taşır*”¹⁷⁷. Daha önce de belirtildiği gibi yerel aktörler olmadan kalıcı bir barış sağlanamamaktadır.

4.4.5 Rusya-Ukrayna Savaşında Türk Kızılay, IFRC ve ICRC’nin İnsani Diplomasi Yaklaşımlarının Barış İnşasına Katkısı: Bulgular

Bu bölümde üç farklı başlık altında sırasıyla Türk Kızılay, IFRC ve ICRC’nin günümüzde hala sona erdirilememiş, zaman zaman canlanmaya devam eden Rusya Ukrayna Savaşı süresince atmış olduğu insani diplomasi adımları, sağlamış olduğu insani yardımları ve barış inşa etme faaliyetleri incelenecektir.

4.4.5.1 Türk Kızılay’ın Rusya-Ukrayna Savaş Süresince İnsani Diplomasi

Faaliyetleri ile Barış İnşasını Sağlamaya Yönelik Adımlarının Katkısı

Rusya-Ukrayna savaşı, daha önce de belirtildiği gibi Avrupa tarihinde II. Dünya Savaşından sonra görülmüş en büyük savaş olarak değerlendirilmektedir. Savaş sonrası yaşanan krizlere birçok ülke, kurum ve kuruluş müdahale ederek yardımda bulunmuştur. Savaş sürecinde çatışma bölgelerinde insani yardım kuruluşlarının varlık göstermesinin öneminin bir kez daha anlaşıldığı söylenebilir. Rusya-Ukrayna savaşı boyunca Türk Kızılay,

¹⁷⁶ Demmers and Gould, “The Economic Local Turn,” 230.

¹⁷⁷ Oliver P. Richmond, “The Dilemmas of Peacebuilding: Theories, Practices and Structural Inequalities,” *International Peacekeeping* 12, no. 2 (2006): 305.

insani diplomasi adımları ve barış inşa etme faaliyetleri sayesinde insan acısını hafifletmekte rol oynamıştır. Bu bölümde, Türk Kızılay'ın devam eden çatışma sırasında attığı insani diplomasi adımlarından olan insani yardımları ve barış inşa etme çalışmaları incelenecektir.

İnsani diplomasi, savaşlardan ve afetlerden etkilenen nüfuslarının ihtiyaçlarını giderme ve onurlarını koruma gibi çeşitli faaliyetleri kapsamaktadır. Türk Kızılay Rusya-Ukrayna savaşı süresince farklı insani diplomasi adımları atmıştır. Türk Kızılay bu süreçte tarafsız bir konumda yer almış, birçok bölgeye insani yardım sağlamış, uluslararası hukuka uyma konusunda tarafları ikna etmeye çalışmış ve birçok toplantı ve konferansa katılım sağlamıştır. Diplomatik katılımı, hükümet ve sivil toplum aktörleriyle üst düzey tartışmalara kadar uzanmıştır. Sivil nüfusların korunmasının ve yardım çabalarının sürekliliğinin sağlanmasında katkıda bulunmuştur.

4.4.5.1.1 İnsani Yardım

Türk Kızılay'ın Türkiye'nin en büyük STK'larından biri olarak yurtiçi ve uluslararası afet durumlarına hızlı tepki verme acil insani yardım sağlama kabiliyeti vardır. Bu sebeple savaş sonrası çatışma bölgelerine ilk yardımı sağlayan ulusal dernek olduğunu da söylemek mümkündür.

Türk Kızılay, IFRC ve yerel kuruluşlarla iş birliği yaparak, yerinden edilmiş bireylere yiyecek, tıbbi malzeme ve barınak sağlamak aynı ve maddi destekte bulunmuştur. IFRC'nin yayınladığı Operasyon Güncelleme Raporuna göre; Türk Kızılay, Ukrayna ve Moldova'daki etkilenen nüfusa yardım etmek için 18 sevkiyatla 65 kamyon dolusu yardım malzemesi, bir mobil mutfak ve iki uzman göndermiştir. 886,7 ton/2.011.806 birim çadır ve konteyner, barınma malzemeleri, hijyen ürünleri, gıda ve içme suyu, giysi, ilaç ve ilk yardım kitlerini içeren tıbbi malzemeler sevk edilmiştir. Toplam değeri 1,9 milyon İsviçre frangı olan yardımlarla 228.349 kişiye destek sağlanmıştır.¹⁷⁸ Türk Kızılay'ın hızlı aksiyon alma yeteneğinin diğer insani yardım kuruluşlarının ulaşamadığı bölgelere yardım sağlamasına olanak tanımıştır.

Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 5.116 Ukraynalı mülteci Türkiye'de uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur.¹⁷⁹ Mart 2022'nin başlarından itibaren

¹⁷⁸ IFRC, Operation Update #6 Ukraine and Impacted Countries Crisis (2023), Erişim: 15-05-2025, <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-and-impacted-countries-crisis-emergency-appeal-ndeg-mgr65002-operation-update-report-ndeg-6>.

¹⁷⁹ UNHCR, UNHCR Türkiye Factsheet September 2022- Turkish, 2022, Erişim: 15-05-2025, <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/11/Bi-annual-fact-sheet-2022-09-Turkiye.pdf>.

Ukrayna'dan gelen göçmenler, Edirne ve Kırklareli sınır kapılarından Türkiye'ye giriş yapmaya başlamıştır. Krizin ilk günlerinden itibaren Türk Kızılay, 20 personeli ve 4 mobil ikram aracıyla bu göçmenlere insani yardım sunmaktadır. Türkiye'deki Ukraynalı mültecilere nakit desteği de sağlayan Türk Kızılay, Elâzığ'da yaklaşık 3.000 kişinin barındığı geçici bir konaklama merkezini ziyaret etmiştir. Bu ziyaretin ardından, Kasım 2022'de IFRC fonları kullanılarak kamptaki en acil ihtiyaçları karşılamaya yönelik ilk nakdi yardımlar gerçekleştirilmiştir.¹⁸⁰ Türk Kızılay'ın Türkiye'deki Ukraynalı mültecilere desteği günümüzde de devam etmektedir.

4.4.5.1.2 Barış İnşası

Olabilecek en hızlı şekilde insani yardım sağlamanın dışında Türk Kızılay, çatışan ili ulusal dernek arasındaki iletişimi kolaylaştırarak ve uzlaşmayı teşvik ederek uzun vadeli barış inşa etme girişimlerinde bulunmuştur. Bu girişimler, tarafları uzlaştırmaya çalışmayı ve etkilenen gruplara psikososyal destek vermeyi kapsamaktadır. Ayrıca, diplomatik toplantılarda insani ilkeleri savunarak, kalıcı barışın ancak yardım ve iş birliğiyle mümkün olabileceğini güçlü bir şekilde dile getirmiştir.

Türk Kızılay Rusya-Ukrayna savaşı süresince insani diplomasi alanında hem insani yardım sağlayan hem de barış inşasına katkıda buluna bir uluslararası örgüt olmuştur. Rusya-Ukrayna savaşının sorunlarını ele alma konusundaki stratejileri, insani diplomasiyi operasyonel etkinlikle birleştirmenin önemini vurgulamaktadır. Kuruluşun deneyimi, tarafsız ve önyargısız kurumların yumuşak gücü nasıl kullanarak çatışma dinamiklerini olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Bu tür stratejilerin çatışma bölgelerinde faaliyet gösteren diğer insani yardım örgütleri tarafından uygulanabileceğini, güven inşa etmenin, tarafsızlığın ve kültürel farkındalığın temel önemini vurgulamaktadır. Türk Kızılay'ın Rusya-Ukrayna savaşı sırasında atmış olduğu adımlar, insani diplomasi ve barış inşasının etkinliğini göstermektedir.

¹⁸⁰ Reliefweb, Ukraine and Impacted Countries Crisis - Emergency Appeal, Federation-wide National Society Response Plan- Türkiye (2023), 19-07-2025, <https://reliefweb.int/report/turkiye/ukraine-and-impacted-countries-crisis-emergency-appeal-ndeg-mgr65002-federation-wide-national-society-response-plan-turkiye>.

4.4.5.2 IFRC'nin Rusya-Ukrayna Savaş Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri ile Barış İnşacını Sağlamaya Yönelik Adımlarının Katkısı

Rusya-Ukrayna savaşı insanların ölmesi ve milyonlarca insanın yerinden edilmesine sebep olmuş son zamanların en büyük savaşıdır. Bu dönemde IFRC, barış inşası çalışmalarında aktif bir rol almıştır. Bu çalışmada, IFRC'nin attığı insani diplomasi adımları değerlendirilerek barış inşa etme çabaları incelenecektir.

IFRC insani yardım, savunuculuk, barış inşası, kalkınma yardımları gibi adımlar ile insani diplomasi alanında varlığını göstermektedir. Rusya-Ukrayna savaşı sırasında, IFRC etkilenen nüfusa yardım sağlamak, insani yardım çalışanlarının güvenliğini sağlamak ve tarafları uluslararası insani hukuka uyuma teşvik etmek gibi faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bu adımları atarken savaşan tarafların hükümet kurumları, uluslararası organizasyonlar ve sivil toplum kurumları ile iş birliği içerisinde faaliyetlerini sürdürmüştür.

IFRC, federasyon ilkeleri gereği tarafsızlık ve adaletsizlik üzerine odaklanmaktadır. IFRC savaş süresince Rusya ve Ukrayna arasında arayı bulmaya çalışarak insani koridorların açılmasını kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda savunuculuk faaliyetleri de yürüterek ihtiyaç sahiplerine fon bulunmasını ve refahlarının yükseltilmesi noktalarında da aktif olarak rol almıştır.

İnsani diplomasi aynı zamanda kalkınma yardımlarını içermektedir. Bu kapsamda da IFRC Ukrayna Kızılhaç'ına destek sağlamaya devam etmektedir. IFRC'nin Ulusal Dernek Gelişimi Operasyonel Strateji Raporu'na göre; ulusal derneklerin mevcut kapasitelerini temel alarak eksik yönlerini güçlendirmelerine ve müdahale hazırlıklarını genişletmelerine destek vermeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bu derneklerin kapasite artışı sürecinde olası zararları en aza indirmek ve uluslararası desteklerin ya da sürdürülebilirlik sorunlarının uzun vadede kalkınma çabalarını olumsuz etkilemesinin önüne geçmek hedeflenmektedir. IFRC, ulusal derneklerin kalkınma süreçlerini kendi liderliklerinde yürütmesini ve bu süreçlerin insani müdahalelere sistemli bir biçimde entegre edilmesini teşvik etmektedir. Ayrıca, tüm Kızılhaç ve Kızılay Hareketi ortaklarının sağladığı kapasite geliştirme desteğinin kriz anlarında daha uyumlu ve koordineli biçimde yürütülmesini sağlamak için çeşitli stratejiler uygulamaktadır.¹⁸¹

¹⁸¹ IFRC, *National Society Development Operational Strategy Ukraine and Impacted Countries Emergency Appeal (28/02/2022 - 31/12/2025)*, Erişim: 26-04-2025, https://www.ifrc.org/sites/default/files/2023-06/2023-05-24-IFRC-national_society_development-OS-Marketing-Ukraine.pdf.

4.4.5.2.1 İnsani Yardım

IFRC'nin savaş boyunca iki tarafa da insani yardım sağlamış ve bu yardımları koordine etmiştir. IFRC, Ukrayna Kızılhaç'ı ve Red Movement üyesi diğer ulusal dernekler ile ihtiyaç sahiplerine gıda kolileri, hijyen setleri gibi aynı ve maddi yardım ulaştırmıştır. Bunlar ile etkilenen nüfusa psikososyal destek sağlama üzerine çalışmalar da yürütmüştür. IFRC, yerel Kızılhaç ve Kızılay ekipleriyle iş birliği içinde, Ukrayna ve çatışmadan etkilenen diğer ülkelerde müdahale ve dağıtımları koordine etme konusunda yardımcı olmaktadır. Ukrayna'daki ülke delegasyonu ve Avrupa Bölge Ofisi aracılığıyla, IFRC, aynı zamanda bazı teknik alanlarda acil durum desteği de sağlamaktadır.

IFRC'nin yayınlamış olduğu basın bültenine göre; son iki yılda IFRC, Ukrayna'ya destek sağlamış olan 60'tan fazla Ulusal Kızılhaç ve Kızılay Derneği aracılığıyla 18 milyon insana acil yardım sağlamıştır. 1,1 milyon savaş mağduruna psikososyal destek sağlamış, 2,2 milyon kişiye konaklama desteği, 1,1 milyondan fazla Ukraynalıya, kira, sağlık hizmetleri ve eğitim masraflarına yardımcı olmuştur. Bunlar ile, yerinden edilmiş kişilerin iş bulmalarını, topluluklarla daha iyi bağlantı kurmalarını ve kendi kendine yeterli hale gelmelerini kolaylaştırmak için Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri, dil eğitimleri, topluluk grupları ve mesleki eğitimler sağlamıştır.¹⁸² IFRC birçok ulusal derneğin bağlı olduğu bir federasyon görevi gördüğü için yapılan yardımların koordinasyonunda, devamlılığında ve dağıtımında rol oynamıştır.

4.4.5.2.2 Barış İnşası

IFRC, insani yardımların ulaştırılması ve koordinasyonun sağlanmasının dışında savaş bölgelerinde barış inşası için de adımlar atmıştır. Bu adımlar, farklı geçmişlere sahip kişileri bir araya getirerek güven ve iş birliğini yeniden sağlamak için topluma yönelik projeler aracılığıyla sosyal uyumu teşvik etmeyi içermiştir. Toplum refahını yeniden arttırmak için de çeşitli mesleki eğitim programları ve eğitimler düzenlemiştir. IFRC'nin barış inşasının sağlanabilmesi için aynı zamanda yerel kapasiteleri güçlendirmeye de odaklanmıştır.

IFRC'nin Rusya-Ukrayna çatışması sırasında bağlı olduğu ilkeler gereği tarafsız davranırken diplomatik platformlardaki varlığı, etkilenen nüfusların taleplerini karşılamakta

¹⁸² IFRC, "Ukraine: Two Years On, IFRC Warns of Increasing Debt Creating Unstable Futures for Millions," 16 Şubat 2024, Erişim: 18-04-2025, <https://www.ifrc.org/press-release/ukraine-two-years-ifrc-warns-increasing-debt-creating-unstable-futures-millions>.

önem teşkil etmiştir. IFRC'nin faaliyetleri savaş sırasında insani diplomasinin insani yardım ve barış inşası adımlarının ikisini de kullandığını göstermiştir. IFRC'nin Rusya-Ukrayna savaşı süresindeki destekleri, insani diplomasi ve barış inşasının önemini vurgulamaktadır. Yardım çabalarının aciliyeti ile çatışma dinamiklerinin karmaşıklıklarını uzlaştırarak, organizasyon hem etkilenenlere yardım sağlamış hem de barış ve istikrarı teşvik etme amacını ilerletmiştir.

4.4.5.3 ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaş Süresince İnsani Diplomasi Faaliyetleri ile Barış İnşasını Sağlamaya Yönelik Adımlarının Katkısı

Rusya-Ukrayna savaşı, büyük bir güvensizlik ortamı yaratılması, ekonomik sıkıntıların yaşanması ve yerinden edilmiş nüfusun oluşması gibi birçok olumsuz sonuca yol açmıştır. ICRC'nin, uluslararası arenada silahlı çatışmalardan dolayı oluşan mağdurları koruma ve destekleme görevi olduğu için insani yardım sağlama ve barış inşasını çalışmalarında rol oynamıştır. Bu bölümde, ICRC'nin Rusya-Ukrayna çatışması sırasında attığı insani diplomasi adımları ve barış inşası çabaları incelenecektir.

ICRC'nin yürüttüğü çalışmaların temelinde insani diplomasi yer almaktadır. ICRC'nin Rusya-Ukrayna savaşı boyunca attığı insani diplomasi adımlarının, etkilenen nüfusa yardım edebilmek için çalışması, uluslararası insancıl hukuka uyulması ve sivillerin ve savaş esirlerinin korunmasının teşvik edilmesi üzerine yoğunlaştığı söylenebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi ICRC, Cenevre Sözleşmelerini benimsemiş bir uluslararası örgüttür ve savaş süresinde tarafların Cenevre Sözleşmelerine uymaları için savaştan taraflar ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler, sivil halkın tahliyesi için güvenli bölgeler ve insani koridorlar oluşturmak, insani yardım sağlamak ve savaş esirlerinin güvenli bir şekilde geri gönderilmesi için hayati bir rol oynamaktadır.

İnsani yardımların etkili ulaştırılması, çatışma taraflarıyla kurulan sürekli ve yapıcı iletişime bağlıdır. Bu iletişim hem mağdurlara ulaşımı kolaylaştırır hem de ICRC'nin uluslararası hukuk doğrultusunda korunan kişilere insani ziyaretlerde bulunmasına olanak tanır.¹⁸³ Rusya-Ukrayna savaşı süresince, ICRC bünyesindeki Merkezi Takip Ajansı, kayıpların belirlenmesi, ailelere bilgi sağlanması ve akıbeti meçhul kişilerin durumunun

¹⁸³ ICRC, "Ukraine: Addressing Misinformation about ICRC's Activities," 26 Mart 2018, Erişim: 24-04-2025, <https://www.icrc.org/en/document/ukraine-addressing-misinformation-about-icrcs-activities>.

aydınlatılması gibi görevler üstlenmiştir.¹⁸⁴ ICRC tarafsızlık ilkesi doğrultusunda savaş süreci boyunca sahada aktif olarak rol almıştır.

4.4.5.3.1 İnsani Yardım

ICRC Rusya-Ukrayna savaşı süresince sahada milyonlarca insana gıda kolileri, hijyen setleri, tıbbi malzemeler ve su gibi insani acil yardım ulaştırmıştır. ICRC, temel ihtiyaçların (gıda, su, barınma ve sağlık) karşılanmasını sağlayarak insani yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlar. Ayrıca çatışmalarda kaybolan kişilerin bulunması ve ayrılan ailelerin yeniden birleşmesinde önemli rol oynar.¹⁸⁵ Bu rolün ICRC'nin başlıca girişimlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. ICRC, kayıp kişiler ve tutuklularla ilgili bilgilerin sağlanmasında görev almıştır.

ICRC'nin sahada aktif ve hızlı çalışabilmesinin bir nedeni de ulusal dernekler ile ortak çalışmalar yürütmesidir. Ulusal dernekler ve ICRC arasındaki iş birliği, yardımların her kesime eşit bir şekilde dağılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, ICRC'nin lojistik altyapısına yaptığı yatırım ve karmaşık savaş bölgelerini aşma konusundaki becerisi, büyük operasyonel zorlukların aşılması konusunda etkili olmuştur.

ICRC'nin 2023 yılında yayınlanan yıllık raporuna göre; ICRC, Rusya ile Ukrayna arasında süregelen uluslararası silahlı çatışmaya müdahalesini sürdürmektedir. Kurum, ulusal topluma operasyonel kapasite geliştirme ve güvenlik yönetimi konularında destek sunmayı amaçlamaktadır. ICRC'nin temel hedeflerinden biri, Uluslararası İnsancıl Hukuk tarafından koruma altına alınan siviller, yaralılar, hastalar ve savaş esirlerinin doğru biçimde kayda geçirilmesini sağlamaktır.¹⁸⁶ ICRC savaş süresince Ukrayna'ya bu konuda destek sağlamıştır.

ICRC, çatışma sonrası oluşan patlayıcı kalıntıların risklerini azaltmak için yerel mayın temizleme ekiplerine maddi destek ve eğitim vermiştir. Ayrıca siviller, risk bilinçlendirme programlarıyla, mayın ve diğer savaş kalıntılarına karşı güvenli davranış

¹⁸⁴ Rémy Ourdan, "The Intricate Search for Ukraine and Russia's Missing," *Le Monde*, 25 Mayıs 2024, Erişim: 24-04-2025, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/05/25/the-intricate-search-for-ukraine-and-russia-s-missing_6672654_4.html.

¹⁸⁵ Nurul Uswatul Hasanah Siregar ve Putri Safinatun Najjah, "Analysis of the ICRC's Role in the Ukraine-Russia Conflict: Humanitarian Aid and Civilian Security in the Midst of War," *Proceedings of IROFONIC 2024*, Erişim: 26-04-2025, <https://proirofonic.upnjatim.ac.id/index.php/proirofonic/article/view/118>.

¹⁸⁶ International Committee of the Red Cross (ICRC), *ICRC Annual Report 2023* (2019), Erişim: 26-04-2025, <https://library.icrc.org/library/docs/DOC/icrc-annual-report-2023-2.pdf>.

konusunda bilgilendirilmiştir.¹⁸⁷ ICRC, savaş nedeniyle esir tutulan kişilerin yaşam ve tutukluluk şartlarını da incelemektedir. Çatışmadan etkilenen bölgelere, gıda, yakıt ve barınma malzemeleri gibi aynı yardımlarda ve nakdi yardımlarda bulunmuştur. Bunlar ile hastanelere ve geçici barınma merkezlerine de nakdi destek sağlamıştır.

4.4.5.3.2 Barış İnşası

ICRC'nin afet ve savaş durumlarında asıl amacı barış inşası olmasa dahi Rusya-Ukrayna savaşı süresince göstermiş olduğu faaliyetler çeşitli açılardan barışın temellerini atmıştır. İnsani yardım sağlayarak gıda ve sağlık sorunlarının önüne geçmeye çalışmıştır. Rusya ve Ukrayna'da hayata geçirmiş olduğu faaliyetlerin barış inşası için elverişli bir ortam oluşturduğu söylenebilir.

ICRC'nin, çatışmalarda insan haklarını koruma ve savaş esirlerine insani muamele sağlama çalışmaları, gerilimin artmasını önlemede ve çatışma ortamını sakinleştirmede kritik öneme sahiptir. Silahlı çatışmaların insani etkilerini hafifletmek amacıyla uygulanan insan hakları temelli yaklaşımı, kurumun etkinliğini ve önemini vurgular. Bu doğrultuda ICRC, temel hakları koruyarak sadece sivillerin mağduriyetlerini azaltmakla kalmaz; aynı zamanda uzun vadede çatışmadan etkilenen bölgelerde barış ve adalete katkıda bulunur.¹⁸⁸ Savaşan taraflar arasındaki iş birliğine odaklanmak, uluslararası hukuka uymayı teşvik etmek barış inşası için hayati öneme sahiptir.

ICRC, Rusya ve Ukrayna yetkilileri ile gizli görüşmeler yaparak, sivillerin korunması, savaş esirlerinin durumları ve insani yardıma ulaşmaları gibi konularda her iki tarafı da uluslararası insancıl hukuka uymaya teşvik etmiştir. ICRC'nin insani diplomasi anlayışı savaşın karmaşıklıklarını ele alırken, operasyonel varlığı savaş mağdurları için önem arz etmiştir. ICRC'nin deneyimi, insani çabaların diplomasi, görünürlük ve savunuculuk kampanyaları ile birleştirmesi savaşın geride bırakılarak barışın sağlanması için önem taşımaktadır.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Siregar, Nurul Uswatul Hasanah ve Putri Safinatun Najjah. "Analysis of the ICRC's Role in the Ukraine-Russia Conflict: Humanitarian Aid and Civilian Security in the Midst of War." *Proceedings of IROFONIC 2024*. Erişim: 26-04-2025. <https://proirofonic.upnjatim.ac.id/index.php/proirofonic/article/view/118>.

4.4.6 Bulgular

Rusya-Ukrayna savaşı Şubat 2022’de başlamış ve günümüzde hala devam etmekte olan, Avrupa’nın uzun bir aradan sonra karşılaştığı en uzun soluklu ve kayıplı savaştır. Savaş süresince birçok ülke ve insani yardım kuruluşu savaştan etkilenenlere destek olmuştur ve çatışma bölgelerinde insani yardım kuruluşlarının faaliyet göstermelerinin önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Türk Kızılay, IFRC, ICRC, savaşın başlaması ile attığı insani diplomasi adımlarıyla ve sağladıkları insani yardımlar ile barış inşasına katkıda bulunmuştur.

İnsani diplomasi, insanlık, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik, ayırım gözetmemek ve evrensellik gibi temel insani değerlerin uluslararası düzeyde teşvik edilmesini, uluslararası insancıl hukuka uyulmasını ve kriz bölgelerinde ihtiyaç sahiplerine yardım ulaştırılmasını amaçlayan diplomatik girişimlerin bütünüdür. Bu girişimler, çatışma halindeki taraflar arasında iletişim kanalları açarak güven inşasına katkıda bulunur ve temel insani ihtiyaçların karşılanmasını kolaylaştırır. Savaşın ağır sonuçlarının hissedildiği ortamlarda bile minimum düzeyde etkileşim ve iş birliği zemini oluşmakta, bu da barış inşası süreçlerine temel sunmaktadır. Çatışma veya savaş durumlarında geleneksel diplomasinin yetersiz kaldığı durumlarda insani diplomasi, yalnızca insani yardım ulaştırmanın yanı sıra barışın temellerini atma potansiyeli taşır.

İnsani diplomasi, doğrudan barış anlaşmaları imzalamasa da savaş ve çatışma zamanlarında taraflar arasında diyalog kurulmasını sağlayarak, insani yardım aktörleri ile taraflar arasında mesaj taşınmasını sağlayarak, müzakereler düzenlenmesi ve esir takasları konusunda arabuluculuk yapılmasını sağlayarak diyalog köprüleri kurma; insani yardımların ayırım gözetmeksizin ulaştırılması sağlayarak, savaş esirlerine adil muamele edilmesini talep ederek ve kayıp kişilerin bulunması ile aile bireylerinin yeniden tesis edilmesi gibi çalışmalarla güven inşası; insani yardım aktörlerinin, çatışma ve savaş bölgelerindeki usulsüzlükleri gözlemleyerek savaştan taraflara hatırlatmalar yapması ve savunuculuk faaliyetleri ile uluslararası insancıl hukukun savunulması; insani yardımlar ve kalkınma yardımları ile toplumsal dayanıklılığın desteklenmesi gibi adımlar ile barış inşasına katkıda bulunur.

Tüm bunların yanı sıra insani diplomasi insani yardım ve barış inşasını sağlamaya çalışırken aynı zamanda toplumsal yapıları, ilişkileri ve algıları dönüştürmeyi de amaçlar. Savaşlar ve çatışmalar ülkeler arası nefret ve düşmanlık yaratır. İnsani diplomasi savaş esirlerini aileleri ile buluşturarak tarafların barışçıl yüzünü göstermeye ve bu düşmanlığı ve

nefreti yıkmaya çalışır; savaşın yarattığı travmalar için insani yardım kuruluşları aracılığıyla psikososyal destek sağlar ve savaşın tekrar canlanmaması için barış ortamı yaratmaya çalışır; savaş döneminde ve sonrasında toplumların kalkınmalarını sağlamak için ulusal derneklerin ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini geliştirme faaliyetleri sunar; yardımların eşit ve ayırım gözetmeden dağıtılmasını sağlayarak savaş ortamında kötüleşen sosyo-ekonomik durumdan kaynaklanan çatışmaların önüne geçmeye çalışır ve bu gibi eylemler ile barışın ekonomik ve sosyal altyapısının güçlenmesine katkıda bulunur.

Daha önce de bahsedildiği gibi bu üç kuruluş, geleneksel veya diplomatik kapsamda barış inşasına çok fazla vurgu yapmamış olsalar dahi faaliyetleri ve yardımları, savaştan etkilenen nüfusa yardım ederek ve onurlarını koruyarak barışın temellerini güçlendirmiştir.

Aşağıdaki tabloda Rusya-Ukrayna Savaşı Süresince Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin faaliyetleri özet olarak gösterilmiştir.

Tablo 6. Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin Faaliyetleri

Kurum	İnsani Yardım Faaliyetleri	İnsani Diplomasi Adımları	Barış İnşası Çalışmaları
Türk Kızılay	Ukrayna'da gıda, hijyen kitleri ve barınma malzemeleri dağıtıldı. Romanya, Moldova ve Polonya'da göçmenlere destek sağlanmıştır. Ukrayna Göç İnsani Yardım Projesi ile Türkiye'de 22.861 kişiye sağlık, koruma, psikososyal destek ve nakit yardımı verilmiştir. Türkiye'de 6.471.318 Ukraynalı'ya barınma, hijyen ve sosyal destek ulaştırılmıştır. ¹⁸⁹	Ukrayna Kızıllaçacı ile iş birliği yapıldı. IFRC ile bilgi paylaşımı ve operasyonel koordinasyon sağlanmış ve Ukrayna Büyükelçiliği ile insani yardım görüşmeleri yapılmıştır.	Psikososyal destek merkezleri açılmış, kayıp aile bağlantılarını bulmak için çalışmalar yapılmış ve göçmenlerin topluma entegrasyonu için projeler yürütülmüştür.
ICRC	Ukrayna genelinde 900'den personel ile saha çalışması yapılmış, sağlık tesislerine ekipman sağlanmış, su ve sanitasyon projeleri geliştirilmiştir. Toplam 316,5 milyon İsviçre Frangı bütçe kullanılmıştır. ¹⁹⁰	Çatışmanın iki tarafı ile eş zamanlı tarafsız arabuluculuk yürütülmüştür. Savaş esirlerine erişim ve ailelere bilgi ulaştırılması sağlanmıştır. Uluslararası İnsancıl Hukuk'un uygulanması desteklenmiştir. ¹⁹¹	Savaş esirlerinin haklarının korunması, kayıp kişilerin bulunması ve ailelere teslimi sağlanmıştır. Sivillerin korunmasına yönelik saha operasyonları gerçekleştirilmiştir.
IFRC	60'tan fazla ulusal dernek ile Ukrayna ve komşu ülkelerde destek sağlanmış, barınma, temel malzeme ve acil nakit yardımı sağlanmıştır. ¹⁹²	Ulusal demeklerle insani diplomasi çalışmaları yapılmıştır. Kriz bölgelerine yardım koridorları organize edilmiştir. IFRC liderliğinde uluslararası savunuculuk kampanyaları düzenlenmiştir. ¹⁹³	Topluluk dayanıklılığı programları geliştirilmiştir. Psikososyal destek ve entegrasyon projeleri başlatılmıştır.

¹⁸⁹ Turkish Red Crescent, *Annual Report 2023*.

¹⁹⁰ International Committee of the Red Cross. *ICRC Facts and Figures: Ukraine 2023*. Erişim: 15-04-2025. https://www.icrc.org/sites/default/files/document_new/file_list/facts_figures_ukraine_icrc_action_2023.pdf.

¹⁹¹ International Committee of the Red Cross. "Neutral Intermediary Action in Ukraine Conflict.", Erişim: 15-04-2025. <https://www.icrc.org/en/article/icrc-neutral-intermediary-action>.

¹⁹² IFRC, *Ukraine and Impacted Countries Emergency Appeal*.

¹⁹³ IFRC, "Tipping Point: Hardship for Ukrainians Abroad."

Türk Kızılay, insani diplomasi kullanımını ve çatışmadan etkilenen bölgelere hızlı acil insani yardım ulaştırmayı amaç haline getirmiştir. Savaşın insani sonuçları karşısında, Türk Kızılay'ın yürüttüğü insani diplomasi faaliyetleri, çatışma ortamında güven inşası ve diyalog kanallarının sürdürülebilirliği açısından önem taşımıştır. Barış inşasına Türk Kızılay'ın doğrudan katılımının sınırlı oluşun söylenebilir. Fakat ihtiyaç sahiplerinin ve yerinden edilmiş toplulukların ihtiyaçlarını karşılayarak güçlü bir toplum yaratma ve sosyal uyumu teşvik etmeye çalışmaktadır. Türk Kızılay'ın birliği teşvik ederek ve savaşın toplum üzerindeki etkilerini düzeltmeye çalışan faaliyetler gerçekleştirerek barış için bir ortam sağladığı söylenebilir. Bu bağlamda, uluslararası insancıl hukukun savunulması, savaştan etkilenenlere ayırım gözetmeksizin tarafsız bir şekilde yardım ulaşılması ve bir diyalog zemini oluşturması, Türk Kızılay'ın barış inşasına yönelik katkılarını göstermektedir.

IFRC, çatışma sırasında kendisine bağlı olan ulusal dernekleri aracılığıyla Rusya Ukrayna savaşı süresince insani yardım ve müdahaleleri koordine etme görevini üstlenmiştir. Küresel bir insani ağın koordinasyon ve savunuculuk potansiyelinin önemini ortaya koymuştur. IFRC ulusal dernekleri güçlendirerek, insani değerleri savunarak, kamuoyunu harekete geçirmeye çalışarak ve küresel bir farkındalık yaratmaya çalışarak barış inşasına tamamlayıcı bir tutum da sergilemiştir.

Federasyonun barış inşa etmedeki rolü, yerinden edilmiş insanlar arasında sosyal uyum ve dayanıklılığı geliştirmeye de odaklanmıştır. IFRC, psikososyal destek, mesleki eğitim ve topluluk temelli projeler gibi faaliyetler yoluyla istikrarsızlığı azaltarak barış inşasına katkıda bulunmuştur.

ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki insani diplomasi adımları, savaş zamanlarında tarafsızlığın ve hukukun üstünlüğünü korumanın barış inşasındaki rolünü vurgulamıştır. ICRC uluslararası insani hukuku uygulama ve koruma göreviyle, savaşın insan hayatındaki etkisini azaltmaya çalışmıştır. ICRC'nin insani diplomasi adımları, savaş esirlerinin korunmasını, insani koridorlar açılması ve aile bağlarının yeniden tesisi gibi konuları da kapsarken bu adımları güvenin inşa edilmesinde de rol oynamıştır.

ICRC, silahlı çatışma mağdurlarını koruma ve yardım etme rolü ile barış inşasında Türk Kızılay ve IFRC'den daha fazla rol almıştır. ICRC resmi barış süreçlerine doğrudan katılmamaktadır, ancak tarafsız insani diplomasi yoluyla karşıt grupların iletişime geçmesini ve anlaşmasına olanak sağlamaktadır. ICRC, savaş esirlerine gösterilen muamelenin doğru olması, insani yardım koridorlarının açılması ve uluslararası insancıl hukukun

uygulanmasını savunarak barış inşasına katkıda bulunmuştur. Aşağıdaki tabloda Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin savaş süresince insani diplomasi, insani yardım ve barış inşası alanlarında daha çok hangi alanlarda hizmet ettikleri yer almaktadır.

Tablo 7. Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin İnsani Diplomasi, İnsani Yardım ve Barış İnşası Faaliyetleri

Kurum	İnsani Diplomasi	İnsani Yardım	Barış İnşası
Türk Kızılay	Diplomatik girişimler, insani diplomasi yayınları	Yardım turları, temel ihtiyaç desteği	Güven artırıcı önlemler, topluluk merkezleri
ICRC	Tarafsız arabuluculuk, kayıp kişilerin takibi, savaş esirlerinin durumu	Sağlık hizmetleri, altyapı desteği	Tarafsızlık ilkesinin vurgulanması, savaş esirlerinin durumu
IFRC	Ulusal derneklerle iş birliği, savunuculuk faaliyetleri	Acil yardım çağrısı, mülteci desteği	Topluluk dayanıklılığı, psikososyal destek

Barış inşası kavramı daha önce de belirtildiği üzere yalnızca savaşın veya çatışmaların bitmesi anlamına gelmemektedir. Barış inşası için, adaletin sağlanması, savaş suçlularının yargılanması, savaştan etkilenenlerin psikososyal destek almaları, ailelerin birleştirilmesi, sosyal uyumun sağlanması, kalkınma projelerin hayata geçirilerek savaş bölgelerinin ekonomilerinin güçlendirilmesi gibi birçok adımın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde, Rusya-Ukrayna savaşında faaliyet gösteren insani yardım kuruluşlarının barışa katkısını değerlendirirken yalnızca insani yardım veya insani diplomasi adımları değil bunlar ile birlikte bu çabaların kadar kalıcı olduğu ve bütün ihtiyaç sahiplerine temas edilip edilemediği ile bu yardımların tarafsızlığı dikkate alınmalıdır.

Bu üç kuruluşların karşılaştırmasını daha iyi anlamlandırabilmek için daha önce birinci bölümde bahsedilen uluslararası güç hiyerarşisini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. ICRC, İsviçre merkezli bir insani yardım kuruluşudur ve doğrudan Cenevre Sözleşmelerinin uygulayıcısıdır yani uluslararası hukuk kendi çalışma alanıdır. Bu durum da savaş durumlarında barış inşasına daha çok katkı sağlamasında etkili olmaktadır.

IFRC, 191 ulusal derneğin bağlı olduğu bir insani yardım kuruluşudur ve afet ile savaş durumlarında koordinasyonu sağlamakta görev almaktadır. Son olarak Türk Kızılay ise yerel bir ulusal dernektir. Jeopolitik konumu ve uyguladığı dış politikalar ile bölgesel düzeyde çalışmalar yapmaktadır.

Türk Kızılay, IFRC ve ICRC, Rusya-Ukrayna savaşı sırasında barış inşasına diplomatik açıdan katılmalarına rağmen siyasi açıdan çok fazla müdahale etmemiş olsalar da göstermiş oldukları insani çabalar barışı inşasını desteklemiş ve farklı açılardan barış inşasına katkıda bulunmuşlardır. ICRC, savaş süresince barış inşasına daha çok, hukuki,

hesap verilebilirlik ve adalet açısından katkı sağlarken; IFRC, sosyal iyileşme ve kalkınma programları açısından, Türk Kızılay ise acil insani yardım açısından katkı sağlamıştır.

Tüm bunlar ile her üç kuruluş da kendi çalışma alanları ve uluslararası sistemdeki konumları doğrultusunda hala devam etmekte olan Rusya-Ukrayna savaşı süresince barış inşasına önemli katkılar sunmuştur ve yine her üç kuruluş da çatışmaları çözmek, barış görüşmelerine katılmak, insani ve kalkınma yardımları sağlamak gibi faaliyetleri ile barış için insani bir temel oluşturmanın, barış inşasında etkili olduğunu göstermişlerdir.

5 SONUÇ

Bu tez, hala devam etmekte olan Rusya-Ukrayna Savaşının 2022-2024 yılları arasında Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin atmış oldukları insani diplomasi adımları ile barış inşasına katılımlarını incelemiştir. Çalışma kapsamında, bu üç insani yardım aktörünün savaş süresinde attığı insani diplomasi adımlarının sadece insani yardım sağlamak olmadığı, bunun ile savaşın iki taraf için de etkilerini azaltma, toplumsal dayanıklılığı güçlendirme ve barış için gerekli ortamı inşa etme yönünde nasıl katkı sağladıkları analiz edilmiştir.

Tezin literatür taraması, insani diplomasi, barış inşası, yumuşak güç ve insani yardım gibi anahtar kavramlar çerçevesinde oluşmuştur. Literatürde insani yardım aktörlerinin barış inşasında rol oynadıklarına dair görüşler yer almaktadır. Ancak, özellikle Türk Kızılay için bu alanda yapılmış olan çalışmalar sınırlıdır. IFRC ve ICRC'nin ise tarafsızlık ve evrensellik ilkeleri çerçevesinde yürüttüğü çalışmalar geniş bir biçimde belgelenmişken, bu çabaların doğrudan barış inşasına katkıları daha az işlenmiştir. Bu tez, bu boşluğu hedefleyerek literatürden ve saha çalışmalarına ait dokümanlardan yararlanmıştır.

Bunlar ile, insani diplomasinin aktör ve araç ilişkisi, kriz bölgelerinde uygulanan stratejiler ve dış politika bağlamında gerçekleştirilen insani yardımlar da ele alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin son yıllarda insani diplomasi alanında uluslararası konumunu güçlendirdiği literatürle birlikte değerlendirilmiştir. Barış inşası için atılan adımlar devlet aktörleri dışında de gerçekleştirilebilmektedir. İnsani aktörlerin barış inşasında oynadıkları roller literatürde görünür hale gelmektedir ve bu tez de bu gelişmeye katkı sunmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan belge analizi esas alınmıştır. Ancak sadece kurumsal belgelerle sınırlı kalınmamış aynı zamanda akademik makaleler, kitaplar, tezler ve uluslararası raporlardan da yararlanılmıştır. Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin faaliyet raporları ve saha raporları ile barış inşası, insani diplomasi ve insani yardım literatüründen yararlanılmıştır.

Yöntem, yalnızca bu kurumların hayata geçirmiş oldukları faaliyetleri değil aynı zamanda bu faaliyetlerin hayata geçiriliş sebeplerini açıklamaya çalışmıştır. Kurumların tarihsel gelişimi, kriz süreçlerinde izledikleri politikalar ve özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı süresindeki adımları bağlamsal olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, teorik yapıyı uygulama örnekleriyle birleştirmiş ve insani diplomasinin barış inşası ile kesiştiği noktaları daha görünür hale getirmiştir.

Tez dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, yumuşak güç kavramı, diplomasi türleri, insani diplomasi, insani diplomasi aktörleri ve araçları, uluslararası ilişkilerde güç hiyerarşisi ile insani yardım ve barış inşası arasındaki bağlantı kavramsal çerçevede ele alınmıştır. Bu kavramsal çerçeve, tez boyunca yapılacak analizler için bir temel teşkil etmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye'nin insani diplomasi alanındaki ilerleyişi, Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin kurumsal yapıları, tarihsel gelişimi ve kurumsal misyonları detaylandırılmıştır. Bu bölümde ayrıca, bu üç kurumun çatışma ortamlarında nasıl konumlandığı, insani diplomasi kapsamındaki faaliyetleri ve barış inşasına yönelik katkıları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Rusya-Ukrayna Savaşı'na giden süreç detaylı biçimde analiz edilmiştir. Savaşın tarihsel arka planı, tarafların motivasyonları, çatışmanın insani etkileri ve bu süreçte yürütülen diplomatik ve insani çabalar değerlendirilmiştir. Özellikle savaşın yarattığı insani kriz ortamında bu üç kurumun gerçekleştirdiği faaliyetler kapsamlı şekilde incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, Türkiye'nin dış politikasında insani diplomasinin nasıl kullanıldığı ve Ukrayna örneğinde bu yaklaşımın nasıl somutlaştığı ele alınmıştır. Türk Kızılay'ın, IFRC'nin ve ICRC'nin Rusya-Ukrayna Savaşı sürecinde attığı insani diplomasi adımlarının barış inşası süreçlerine katkıları değerlendirilmiştir. Bu bölümde ulaşılan bulgular ışığında, insani diplomasinin hem devlet politikaları hem de sivil toplum düzeyinde nasıl işlevsel hale geldiği tartışılmıştır.

Bu tezde ulaşılan temel bulgulardan biri, insani diplomasi aktörlerinden olan Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin çatışma bölgelerine yalnızca insani yardım ulaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda barış inşasının zemininin oluşturulmasına katkı sunduklarıdır. Rusya-Ukrayna Savaşı gibi bir çatışma ortamında bu kuruluşların tarafsızlık, evrensellik, bağımsızlık ve insaniyet ilkeleri çerçevesinde yürüttükleri çalışmalar, özellikle sivillerin korunması, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve psikososyal desteğin sağlanması açısından kritik bir rol üstlenmiştir. Bu müdahaleler, doğrudan siyasi çözüm üretmese dahi savaşın insani boyutunun yönetilmesinde ve çatışma sonrası toplumların yeniden inşasında barışa zemin hazırlayan önemli girişimler olarak değerlendirilmektedir.

Türk Kızılay'ın, Türkiye'nin dış politikasıyla paralel bir çizgide hareket ettiği görülmektedir. Tezde ortaya konulduğu üzere, özellikle Türk Kızılay'ın Ukrayna'daki

yardım faaliyetleri, Türkiye'nin bölgesel bir insani diplomasi aktörü olma iddiasını destekler niteliktedir. Kurumun hem devletle olan yapısal bağı hem de uluslararası yardım ağlarıyla kurduğu iş birlikleri, Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesini güçlendirmektedir. IFRC ve ICRC gibi uluslararası kuruluşlarla birlikte çalışması da Türkiye'nin insani diplomasi alanındaki konumunu güçlendirmektedir.

Türk Kızılay, bölgesel ölçekli bir insani yardım kuruluşu olmasına rağmen, Rusya-Ukrayna savaşı gibi yüksek profilli bir kriz ortamında sergilediği etkin müdahale kapasitesiyle güçlü bir insani aktör olarak öne çıkmıştır. IFRC ve ICRC gibi küresel ölçekte kurumsallaşmış yapılarla kıyaslandığında daha sınırlı kaynaklara sahip olsa da Türk Kızılay'ın savaş bölgesine coğrafi yakınlığı hem lojistik anlamda kolaylık sağlamış hem de sahadaki ihtiyaçlara hızla yanıt verme kapasitesi kazandırmıştır. Bunun yanında, uzun süredir uyguladığı “yerinden yardım” anlayışı sayesinde bölgedeki yerel paydaşlarla doğrudan temas kurabilmiş, geçici koordinasyon merkezleri açarak sahadaki varlığını sağlamlaştırmıştır.

Ayrıca, Türk dış politikasının insani diplomasi yaklaşımıyla uyumlu biçimde hareket eden kurum, bu stratejik vizyon sayesinde hem meşruiyet kazanmış hem de bölgeye erişim kolaylığı sağlamıştır. Tüm bu unsurlar, Türk Kızılay'ın bölgesel bir yapıdan öteye geçerek uluslararası insani yardım alanında etkin, güvenilir ve güçlü bir aktör olarak konumlandığını göstermektedir.

IFRC ve ICRC'nin ise, uzun yıllara dayanan kurumsal hafızaları ve küresel çapta tarafsızlıkla yürüttükleri operasyonları sayesinde, insani diplomaside belirleyici aktörler konumunda oldukları görülmüştür. Savaşın taraflarıyla yürüttükleri diyaloglar, esir değişimleri, sivillerin korunması ve hukuki izleme mekanizmaları bağlamında bu iki kurumun etkileri somut olarak izlenebilmektedir. ICRC'nin özellikle uluslararası insancıl hukuk alanındaki teknik uzmanlığı ve sahadaki erişim kabiliyeti, barış inşasında kurumsal arabuluculuk ve normatif çerçeve sağlama işlevi görmektedir. IFRC'nin ise kriz sonrası toparlanma ve toplumsal direnci artırmaya yönelik faaliyetleri, uzun vadeli barış ortamının inşasında tamamlayıcı rol üstlenmektedir.

Sonuç olarak, Türk Kızılay, IFRC ve ICRC'nin insani diplomasi kapsamında yürüttükleri çalışmalar, barış inşasının yalnızca diplomatik masalarda değil, sahada ve toplum düzeyinde şekillenen çok katmanlı bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Her üç kuruluş, kendi kurumsal yetkinlikleri ve rollerine uygun biçimde barışa katkı sunmuştur.

Türk Kızılay, acil insani yardım sağlayarak toplumun dayanıklılığını artırmayı ve sosyal uyumu teşvik etmeyi hedeflemiştir. IFRC, sosyal iyileşme ve kalkınma temelli faaliyetlerle yerinden edilmiş topluluklar arasında uyum sağlamaya odaklanmıştır. ICRC ise tarafsızlığı esas alarak uluslararası insancıl hukuk çerçevesinde koruma ve hukuki sorumluluklarla barış sürecine katkıda bulunmuştur. Kurumların doğrudan siyasi müdahalesi sınırlı olsa da insani yaklaşımlarıyla barışın zeminini güçlendirmiş, kriz bölgelerinde insan onurunu korumaya yönelik çabalarıyla barış inşasını desteklemişlerdir. Bu bağlamda, insani diplomasi aktörlerinin sahadaki varlığı, kalıcı barışın inşasında vazgeçilmez bir temel oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

- AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı). 2022. *AFAD'dan Ukrayna'ya İnsani Yardım Faaliyetleri*. <https://www.afad.gov.tr>.
- Akkaya, K. "Dünya'nın İlk Kızılay'ı, Dünyaya Hilali Armağan Eden Kızılay." Kızılay Tarih – Belge ve Arşiv Yönetimi Müdürlüğü. <https://kizilaytarih.org/dosya001.html>.
- Akkaya, K. "Tarihçe – Kızılay Tarih – Belge ve Arşiv Yönetimi Müdürlüğü." <https://kizilaytarih.org/tarihce.html>.
- Alegöz, H. İ. "Uluslararası İlişkilerde İnsani Diplomasinin Rolü: Türkiye-Somali Örneği." 2013.
- Alexander, Colin. *The Soft Power of Development: Aid and Assistance as Public Diplomacy Activities*. London: Rowman & Littlefield International, 2018.
- Alptekin, G. 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı ve Savaş Sonrası Büyük ve Bölgesel Güçlerin Tepki ve Politikaları. 2021, 118.
- Anadolu Ajansı. "BM Genel Kurulu, Rusya'ya Yönelik Kınama Karar Tasarısını Kabul Etti." <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-genel-kurulu-rusyaya-yonelik-kinama-karar-tasarisini-kabul-etti/2521442>.
- Anadolu Ajansı. "Dünyadan Rusya'ya Kınama." <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunyadan-rusyaya-kinama/2512036>.
- Anadolu Ajansı. "Kırım'da Referandum Yapıldı." 16 Mart 2014. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirimda-referandum-yapildi/174260>.
- Anadolu Ajansı. "Kırım'ın Yasa Dışı İlhakının Üzerinden 10 Yıl Geçti." 16 Mart 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirim-in-yasa-disi-ilhakinin-uzerinden-10-yil-gecti/3166356>.
- Anadolu Ajansı. "NATO ve Rusya İlişkileri: Nereden Nereye?" <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/nato-ve-rusya-iliskileri-nereden-nereye/2523737>.
- Anadolu Ajansı. "Putin, Ukrayna'nın NATO'ya Çekilmesinin Rusya İçin Temel Tehdit Oluşturduğunu Bildirdi." <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/putin-ukrayna-nin-nato-ya-cekilmesinin-rusya-icin-temel-tehdit-olusturdugunu-bildirdi/2957094>.

- Anadolu Ajansı. "Suriye İnsani Yardım Operasyonu Üçüncü Yılında." 14 Mart 2014. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriye-insani-yardim-operasyonu-ucuncu-yilinda/174868>.
- Anadolu Ajansı. 2022. Türkiye'den Ukrayna'ya Yardım Eli. <https://www.aa.com.tr>.
- Armitage, Richard L. "Diplomacy." *InterAgency Journal* 7, no. 1 (İlkbahar 2016): 62–64. <https://thesimonscenter.org/wp-content/uploads/2016/05/IAJ-7-1-Spring2016-62-64.pdf>.
- Aydın, Bilal. "Geleneksel Diplomasiden Modern Diplomasiye: Diplomasinin Tarihsel Gelişimi." *Uluslararası Eşitlik Politikaları Dergisi* 1, no. 1 (2021): 32–55. <https://www.acarindex.com/pdfs/1190600>.
- Aydoğdu, Y. "Bilgi Çağında Ülkelerin Uluslararası İmaj İnşası: Araçlar ve Pratikler." *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* (2024). <https://doi.org/10.52096/usbd.8.34.16>.
- Bağımsızlıktan Bu Yana Ukrayna'nın Kısa Tarihi. <https://www.contactukraine.com/about/ukraine-since-independence>.
- Barman, Shanta. "Digital Diplomacy: The Influence of Digital Platforms on Global Diplomacy and Foreign Policy." *Vidya – A Multidisciplinary Peer-Reviewed Journal* 3, no. 1 (2024): 62. <https://www.researchgate.net/publication/381146234>.
- Battır, Osman. *İnsani Diplomasi: Teoriden Pratiğe; Türk Dış Politikasının Aracı*. Ankara: Orion Kitabevi, 2017.
- BBC. "Kırım'da Rusya'ya Bağlanma Referandumunu." 16 Mart 2014. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140316_kirim_referandum.
- BBC. "Minsk Anlaşması Nedir, Neleri Kapsıyor ve Tarafları Kimler?" 23 Şubat 2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60488784>.
- BBC. "Rusya NATO'yu Tehdit Olarak Görüyor." Ocak 2016. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160101_rusya_nato_tehdit.
- Belder, F. "Kalkınma Yardımları ve Türk Dış Politikası: Bir Dönemselleştirme Önerisi (2002-2022)." *Kocatepe İİBF Dergisi* 25, no. 1 (2023): 40–52. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1256110>.
- Berridge, G. R. *Diplomacy: Theory and Practice*. 5th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015.

- Bilener, Tolga. "Ukrayna Dış Politikasını Etkileyen Unsurlar." *Karadeniz Araştırmaları* no. 13 (2007): 118.
- Birleşmiş Milletler Türkiye. "Birleşmiş Milletler, Barışı Korumaya Katkılarından Dolayı Türkiye'ye Teşekkür Ediyor." 9 Kasım 2022. <https://turkiye.un.org/tr/206476-birlesmis-milletler-barisi-korumaya-katkilarindan-dolayi-turkiyeye-tesekkur-ediyor>. Erişim tarihi: 1 Mart 2025.
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları. Türkiye'nin Dost Eli: İnsani Diplomasi. No. 978-625-7377-24-9. <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/TurkiyeninDostEliInsaniDiplomasi.pdf>. Erişim tarihi: 14 Haziran 2024.
- Czuperski, Maksymilian. "There Is No Ukraine!: Fact-Checking the Kremlin's Version of Ukrainian History." LSE Blogs, 11 Mart 2022. <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/03/11/there-is-no-ukraine-fact-checking-the-kremlins-version-of-ukrainian-history/>.
- Çağlar, Ali, ve Mustafa Uluçakar, eds. *Uluslararası Çatışma Çözümü ve Barışın Tesisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022.
- Çelikaslan, Mehmet Nur. *Ukrayna-Rusya Savaşı: Avrupalı Bir Milleti Yıkımı*. 2022.
- Daban, Cihan. "Uluslararası İlişkilerde Siyasal Aktörler, Bürokrasi ve Jeopolitik Bağlamında Diplomasi: Türkiye Cumhuriyeti Örneği." *BEU Akademik İzdüşüm* 2, no. 2 (2016): 22–50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/309703>.
- Dağ, A. E. "Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının Barış İnşa Çabalarına Desteği: Moro Barışı Örneği." *Middle East Journal of Refugee Studies* 7, no. 2 (2022): 31–49.
- Davies, R. W., ve S. G. Wheatcroft. *The Years of Hunger: Soviet Agriculture, 1931–1933*. Palgrave Macmillan, 2003.
- Demmers, Jolle, and Lauren Gould. "The Economic Local Turn in Peace and Conflict Studies." *Conflict, Security & Development* 22, no. 3 (2022): 223–245. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13563467.2022.2045925>.
- Derici Temel, N. "Sivil Toplum, Yönetişim ve Kalkınma." *Liberal Düşünce Dergisi* 12 (2020). <https://doi.org/10.36484/liberal.679412>.
- DiploFoundation. "Types of Diplomacy – Education Diplomacy." <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/#education-diplomacy>.

- DiploFoundation. "Types of Diplomacy – Health Diplomacy." <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/#health-diplomacy>.
- DiploFoundation. "Types of Diplomacy." <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/#sport-diplomacy>.
- Dizdaroglu, C. Barış İnşası. Güvenlik Yazıları Serisi 13 (2019): 2. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.21723.31520>.
- Dülger, Kadir. "Etkinliği Giderek Artan Yeni Bir Kavram Olarak İnsani Diplomasi ve Bu Alanda Örnek Teşkil Eden Türkiye'nin İnsani Diplomasi Anlayışı." *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi* 5, no. 2 (2017): 1–20.
- Eyriçe Tepeciklioğlu, Elem, Ali Onur Tepeciklioğlu, ve Betül Aydoğan Ünal. "Türkiye'nin Sahra-Altı Afrika'da Yürüttüğü Kamu Diplomasisi Faaliyetleri." *Ege Akademik Bakış* 18, no. 4 (2018): 605–618. <https://doi.org/10.21121/eab.2018442990>.
- Ercan, O., ve H. Kolçak. "Rus İlhakı Sonrasında Kırım Tatarlarına Yönelik İnsan Hakları İhlalleri: Toplanma ve Örgütlenme Hakları Üzerine Kapsamlı Bir Analiz." *Gaziantep University Journal of Social Sciences* (2023): 1484. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3109781>.
- Euronews. "Ukrayna Donbas'taki Savaşı Bitirmek İçin NATO'yu Yardıma Çağırıldı, Rusya'dan Tepki Gecikmedi." 6 Nisan 2021. <https://tr.euronews.com/2021/04/06/ukrayna-donbas-taki-savas-bitirmek-icin-nato-yu-yard-ma-cag-rd-rusya-dan-tepki-gecikmedi>.
- Fauzan, Ahmad Faris, Djayeng Tirta S., Achmed Sukendro, Pujo Widodo, and Herlina Juni Risma Saragih. "The Role of International Committee of the Red Cross on the Russia-Ukraine War." *International Journal of Humanities Education and Social Sciences (IJHESS)* 2, no. 6 (Haziran 2023): 1963–1968. <https://ijhess.com/index.php/ijhess/article/view/497>.
- Galtung, Johan. "Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding." In *Peace, War and Defence: Essays in Peace Research*, edited by J. Galtung. Copenhagen: Ejlars, 1976.
- Galtung, Johan. *Peace, War and Defense: Essays in Peace Research, Volume II*. Copenhagen: Christian Ejlars, 1976.
- Göksu, O. "21. Yüzyılda Türkiye'nin Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Gücü: Yapısı, Araçları ve Mesajları." *Erciyes İletişim Dergisi* 10, no. 2 (2023): 855. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1273435>.

- Gromoglasova, E. S. "Humanitarian Diplomacy: Modern Concepts and Approaches." *Herald of the Russian Academy of Sciences* 92, no. 2 (2022): 137–145. <https://doi.org/10.1134/S1019331622020063>.
- Gullion, Edmund. "Public Diplomacy." Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy. Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, 1965. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>.
- Gündoğdu, S. "Türk Dış Politikasının İnsani Diplomasi Vizyonu ve Pratiği." *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi* 5, no. 5 (2022): 349–356.
- Gündoğmuş, Yıldız Nevin. "Türkiye'den 160 Ülkeye Kovid-19 Salgınıyla Mücadele Desteği." *Anadolu Ajansı*, 5 Ocak 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyeden-160-ulkeye-kovid-19-salginiyla-mucadele-destegi/2465665>.
- IFRC. 2023. OPERATION UPDATE #6 Ukraine and Impacted Countries Crisis. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-and-impacted-countries-crisis-emergency-appeal-ndeg-mgr65002-operation-update-report-ndeg-6>.
- IFRC. 2024 Global Plan. 2023. <https://www.ifrc.org/document/ifrc-global-plan-2024>.
- IFRC. Our History and Archives. <https://www.ifrc.org/who-we-are/about-ifrc/our-history-and-archives>.
- IFRC. t.y. NATIONAL SOCIETY DEVELOPMENT OPERATIONAL STRATEGY Ukraine and Impacted Countries Emergency Appeal (28/02/2022-31/12/2025). https://www.ifrc.org/sites/default/files/2023-06/2023-05-24-IFRC-national-society_development-OS-Marketing-Ukraine.pdf
- IFRC. The International Red Cross and Red Crescent. <https://www.ifrc.org/who-we-are/international-red-cross-and-red-crescent-movement>.
- International Committee of the Red Cross (ICRC). "Russia-Ukraine International Armed Conflict: The Value of Neutrality for Humanitarian Work." 21 Şubat 2025. <https://www.icrc.org/en/article/russia-ukraine-international-armed-conflict-value-neutrality-humanitarian-work>.
- International Committee of the Red Cross. "Neutral Intermediary Action in Ukraine Conflict." <https://www.icrc.org/en/article/icrc-neutral-intermediary-action>.
- International Committee of the Red Cross. "Ukraine: Addressing Misinformation about ICRC's Activities." 26 Mart 2018. <https://www.icrc.org/en/document/ukraine-addressing-misinformation-about-icrcs-activities>.

- International Committee of the Red Cross. ICRC Annual Report 2023. 2019. <https://library.icrc.org/library/docs/DOC/icrc-annual-report-2023-2.pdf>.
- International Committee of the Red Cross. ICRC Facts and Figures: Ukraine 2023. https://www.icrc.org/es/download/file/283987/facts_figures_ukraine_icrc_action_2023.pdf.
- International Committee of the Red Cross (ICRC). Map of ICRC Delegations and Missions. January 2015. Edited version by the author. <https://www.icrc.org/en/document/icrc-worldwide>.
- International Committee of the Red Cross. Russia-Ukraine International Armed Conflict: Helping Civilians Cross Frontlines and Borders. 31 Mart 2025. <https://www.icrc.org/en/article/russia-ukraine-international-armed-conflict-helping-civilians-cross-frontlines-and-borders>.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). Humanitarian Diplomacy Policy. Geneva: IFRC, 20 Temmuz 2017.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. "At a Tipping Point: Hardship for Ukrainians Abroad." 14 Şubat 2025. <https://www.ifrc.org/press-release/tipping-point-hardship-for-ukrainians-abroad>.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2022. Ukraine Crisis: IFRC Operations Update. <https://www.ifrc.org>.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Operation Update #11: Russia-Ukraine International Armed Conflict. Nisan 2024. https://prddsgofilestorage.blob.core.windows.net/api/sitreps/58%2054/7e670cb0eae9480783e704052169ef47/MGR65002_Operation_Update_11_2.pdf.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. The Russia-Ukraine International Armed Conflict: Movement Overview. February 2023. <https://www.ifrc.org/sites/default/files/2023-02/Movement-overview-Ukraine-one-year.pdf>.
- International Red Cross and Red Crescent Movement. Handbook of the International Red Cross and Red Crescent Movement. 2008. s. 2. <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0962.pdf>.
- International Red Cross and Red Crescent Movement. Rising to the Challenge. s. 4. <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0068-rising-to-the-challenge.pdf>.

- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Geçici Koruma." 4 Temmuz 2024. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- İnsani Diplomasi: Müşfik Güç Türkiye. <https://www.sam.gov.tr/bilgi-notlari/insani-diplomasi-musfik-guc-turkiye-0>.
- İpek, E., ve E. Tanas Karagöl. "Geleneksel Kalkınma Yardımı Anlayışına Eleştirel Bir Bakış." Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi 15 (2020): 2528–9527. <https://doi.org/10.26466/opus.690706>.
- İşbilir, Ali Cevat. "Sivil Toplum Kuruluşlarının Barış İnşası Fonksiyonları ve Türk STK'larının Barış İnşa Edici Kapasitesi Üzerine Bir Değerlendirme." Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi 8, no. 2 (2021): 213–242. <https://doi.org/10.26513/tocd.872229>.
- Kahraman, M. "The Role of Non-Governmental Organizations in Regional Development." International Journal of Academic Value Studies 2–3 (2016): H76–R58. <https://www.javstudies.com>.
- Kalkan, E., ve E. Kılıç. "Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasında Yumuşak Güç Krizi: Ukrayna Örneği." İmgelem 3, no. 5: 193–206.
- Kandemir, E., ve C. Tuncer. "Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Bağlamında Kızılay, AFAD, İHH, Deniz Feneri ve Beşir Derneği'nin Afrika ve Asya'daki Faaliyetleri." 2021.
- Karadağ, Haluk. Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut: Kamu Diplomasisi. 3. baskı. Ankara: Nobel Yayınları, Eylül 2022.
- Kızılay, Türk. "Tarihçemiz." Türk Kızılay Kurumsal Sitesi. <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>.
- Kızılay, Türk. "Uluslararası Yardımlar." Türk Kızılay Kurumsal Sitesi. <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/uluslararasi-yardimlar>.
- Kızılay, Türk. "Türkiye İnsani Yardımda Yine En Cömert Ülke." 2022.
- Kızılay, Türk. "Türkiye'nin Dayanışma Sembolü Kızılay- 2.8.2022." Türk Kızılay Kurumsal Sitesi. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6973>.
- Kızılay'ın Ukrayna'ya İlk Yardım Konvoyu Yola Çıktı. 25 Şubat 2022. Türk Kızılay. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6676>.

- Konak, A. "Kırım'ın İlhakı ile Sonuçlanan Ukrayna Krizi ve Ekonomik Etkileri." *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi* 4, no. 8 (2019): 80–93.
- Köksoy, F. "Çatışma Yönetimi mi Yoksa Çatışma Çözümü mü?: Barış Müzakere Sürecine Teorik Olarak Yaklaşmak." *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 7, no. 2 (2018): 203–236. <https://doi.org/10.28956/gbd482050>.
- Köksoy, Fulya. "Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Faaliyetleri Ekseninde İnsani Diplomasi." *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 7, no. 1/1 (2017): 7.
- Kurt, Hakan. "The Times Gazetesinde Gorbaçov'un Glasnost ile Perestroika Politikalarını Uygulaması." *Академическая История и Мысль* 8, no. 3 (2021): 1350–1381.
- Laowattanabhongse, Apisada. "Soft Power in Action: How Foreign Aid Shapes Global Perceptions and Influences International Relations." *Social Science and Humanities Journal* 8, no. 12 (2024): 5953–5964. <https://doi.org/10.18535/sshj.v8i12.1496>.
- Lewer, Nick. "International Non-Governmental Organisations and Peacebuilding – Perspectives from Peace Studies and Conflict Resolution." *University of Bradford Centre for Conflict Resolution Working Papers*, no. 3 (1999).
- Mercan, S. Sezgin. "İkinci Dünya Savaşı Sonrası Bütünleşmecî Kuramlar ve Barış Teması: David Mitrany." In *Barış Çalışmaları*, edited by Erhan Büyükkakıncı, 205–228. Ankara: Adres Yayınları, 2018.
- Minear, Larry, ve Hazel Smith. *Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*. Tokyo: United Nations University Press, 2007.
- NATO. "Gürcistan ile İlişkiler." 7 Mart 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_38988.htm.
- NATO. *Ortaklık Yoluyla Güvenlik*. 2005. <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>.
- North Atlantic Treaty Organization. "NATO Topics." 3 Ekim 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm#cap.
- NPR. "Why Luhansk and Donetsk Are Key to Understanding the Latest Escalation in Ukraine." 2022. <https://www.npr.org/2022/02/22/1082345068/why-luhansk-and-donetsk-are-key-to-understanding-the-latest-escalation-inukrain>.
- Nye, Joseph S. "Public Diplomacy and Soft Power." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, no. 1 (2008): 94–109. <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>.

- Nye, Joseph S. "Soft Power and American Foreign Policy." *Political Science Quarterly* 119, no. 2 (2004): 255–270.
- Nye, Joseph S. "Soft Power: The Origins and Political Progress of a Concept." *Palgrave Communications* 3, no. 17008 (2017): 1–6. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2017.8>.
- Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, 2004.
- OECD. *Development Co-operation Profiles 2023*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023. https://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-profiles_2dcf1367-en.
- OECD. *Global Humanitarian and Development Assistance Statistics*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2024. <https://www.oecd.org/development/humanitarian-donors/>.
- Oğuzlu, Tarık. "NATO ve Yeni Dünya Düzeni." *Güvenlik Yazıları* (2019): 1–7. <https://doi.org/10.13140/rg.2.2.35714.43207>.
- Oğuzlu, Tarık. *NATO – Rusya İlişkileri*. 2019, 3.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). "Official Development Assistance (ODA)." <https://www.oecd.org/en/topics/official-development-assistance-oda.html>.
- Orhan, E. "The Effects of the Russia-Ukraine War on Global Trade." *Journal of International Trade, Logistics and Law* 8, no. 1 (2022): 142.
- Osman, J. "How Turkey is Winning Hearts and Minds in Somalia." *New Internationalist*, 1 Nisan 2018. <https://newint.org/features/2018/04/01/turkey-somalia-humanitarian-aid>.
- Ourdan, Rémy. "The Intricate Search for Ukraine and Russia's Missing." *Le Monde*, 25 Mayıs 2024. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/05/25/the-intricate-search-for-ukraine-and-russia-s-missing_6672654_4.html.
- Ozan, Emre. *Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Transatlantik Güvenliği*. 2022.
- Önder, Ender. *Ukrayna-Rusya Savaşının Politik Yansımaları*. 2022, 40.
- Özdemir, Ş., ve A. Eminoğlu. "Yeni Nesil Savaş: Rusya'nın Donbas'ta Uyguladığı Hibrit Savaş Yöntemi." *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi* 15, no. 1 (2022): 67–84. <https://doi.org/10.17218/hititsbd.1066684>.

- Özerdem, Alpaslan, and Rebecca Roberts. *International Peacebuilding: An Introduction*. London: Routledge, 2012.
- Özerdem, Alpaslan, ve Çağla Gül Yesevi. *Bariş İnşası: Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları, 2021.
- Özkan, Güner. "Kalkınma Yardımında Öncelikler ve Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Örneği." *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, no. 4 (2007): 29–59.
- Özkan, M., ve Ümare Yazar. *Doğu Afrika Jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası*. Ankara: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, 2014.
- Özkural Köroğlu, Nurgün, ve Saltanat Satymova. "Ukrayna Ulus İnşasının Yapıtaşları ve Bugüne Yansımaları." *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10, no. 1 (2021): 525–534.
- Ponzio, Richard, and Paul M. Hughes. *Economic Recovery and Peacebuilding*. United Nations University Centre for Policy Research, 2015. <https://i.unu.edu/media/cpr.unu.edu/attachment/1623/ECONOMIC-RECOVERY-AND-PEACEBUILDING-INPUT-PAPER.pdf>.
- Posen, Barry R. "Putin's Preventive War: The 2022 Invasion of Ukraine." *International Security* 49, no. 3 (Kış 2024): 9. <https://direct.mit.edu/isec/article/49/3/7/128033/Putin-s-Preventive-War-The-2022-Invasion-of>.
- Reed, W. L., ve Emek M. Turku. "Her Zaman Hatırlanacak Fakat Asla Kutlanmayacak Bir Devrim." *Liberal Düşünce Dergisi* no. 88 (2017): 161.
- Reliefweb. 2024. "Russia-Ukraine: Overview of the ICRC's Response Two Years After the Escalation of the Armed Conflict." <https://reliefweb.int/report/ukraine/russia-ukraine-overview-icrcs-response-two-years-after-escalation-armed-conflict-enru>.
- Richmond, Oliver P. "The Dilemmas of Peacebuilding: Theories, Practices and Structural Inequalities." *International Peacekeeping* 12, no. 2 (2006): 292–310.
- Rotaru, Vasile, ve Miruna Troncotă. "Continuity and Change in Instrumentalizing 'The Precedent': How Russia Uses Kosovo to Legitimize the Annexation of Crimea." *Southeast European and Black Sea Studies* 16, no. 3 (2016): 377–395. <https://doi.org/10.1080/14683857.2016.1242895>.
- Russian Disinformation on NATO Expansion and the War in Ukraine. *Russian Law Journal* 11, no. 1 (2023): 25–48. <https://www.jstor.org/stable/48617232>.
- Samedov, N. *Rusya-Ukrayna İlişkileri: 1991-2021*. 2022.

- Sezer, S. "Rusya-Ukrayna Savaşının Jeopolitik Sonuçları." Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 17, no. 1 (2024): 158–180. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.1331462>.
- Shveda, Yuriy, ve Joung Ho Park. "Ukraine's Revolution of Dignity: The Dynamics of Euromaidan." Journal of Eurasian Studies 7, no. 1 (2016): 85–91. <https://doi.org/10.1016/j.euras.2015.10.007>.
- Siregar, Nurul Uswatul Hasanah, ve Putri Safinatun Najjah. "Analysis of the ICRC's Role in the Ukraine-Russia Conflict: Humanitarian Aid and Civilian Security in the Midst of War." Proceedings of IROFONIC 2024. <https://proirofonic.upnjatim.ac.id/index.php/proirofonic/article/view/118>.
- Snow, Nancy. "Public Diplomacy." Oxford Research Encyclopedia of International Studies. July 2020. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.518>.
- Sönmez, A. S. "Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Yeltsin Dönemi Rusya Federasyonu'nun Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleriyle İlişkileri." Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2015): 277–290.
- Şahin, Fethi Kurtiy. "2014 Sonrasında Kırım Tatarları ve Ukrayna: Ortak Bir Düşman Karşısında Yeniden Kurulan İlişkiler." Uluslararası Suçlar ve Tarih / International Crimes and History 19 (2018): 137–176.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. Kamu Diplomasisi Nedir? Ankara: İletişim Başkanlığı Yayınları, 2020. https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Kamu_Diplomasisi_Nedir.pdf.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. "Kalkınma Yardımları Göstergeleri." <https://www.sbb.gov.tr/sosyal-gostergeler-kalkinma-yardimlari-gostergeleri/>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Türkiye Yüzyılı'nda Milli Dış Politika." <https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Beşinci Büyükelçiler Konferansı Sonuç Bildirisi." <https://www.mfa.gov.tr/besinci-buyukelciler-konferansi-sonuc-bildirisi.tr.mfa>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti ve Somali Federal Cumhuriyeti'nin Ankara Bildirisi." Aralık 2024. <https://www.mfa.gov.tr/etiopya-federal-demokratik-cumhuriyeti-ve-somali-federal-cumhuriyeti-nin-ankara-bildirisi.tr.mfa>.

- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Koronavirüs Salgını Sürecindeki Rol ve Vizyonumuz." 20 Nisan 2022. <https://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-20-04-2022.tr.mfa>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. 2021 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız. https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2021-yilina-girerken-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. 2022. Tahıl Koridoru Anlaşması ve Barış Girişimleri Hakkında Basın Açıklamaları. <https://www.mfa.gov.tr>.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Gönüllü Geri Dönüşler İnsani Değerlere Uygun Bir Şekilde Yürütülmektedir.'" 15 Aralık 2024. <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-gonullu-geri-donusler-insani-degerlere-uygun-bir-sekilde-yurutulmektedir>.
- T.C. İletişim Başkanlığı. Kamu Diplomasisi Nedir? Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021. https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Kamu_Diplomasisi_Nedir.pdf.
- T.C. İletişim Başkanlığı. Vatandaş Diplomat El Kitabı: Türkçe-Almanca. Ankara: İletişim Başkanlığı, 2021. https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Vatandas_Diplomat_El_Kitabi_Turkce_Almanca.pdf.
- Tavukcu, Nuriye. Avrupa Birliği'nin Sınırlarının ve NATO'nun Genişleme Politikalarının Rusya'nın Güvenlik Algıları Üzerindeki Etki. 2023, 102.
- Tepeciklioğlu, Elem Eyriçe. "Türkiye-Afrika İlişkilerinde Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Unsurları." Uzmanlar Cevaplıyor: Türkiye-Afrika İlişkilerinde Yükselen Ortaklık. SETA. <https://www.setav.org/uzmanlar-cevapliyor/uzmanlar-cevapliyor-turkiye-afrika-iliskilerinde-yukselen-ortaklik>.
- Tosunoğlu, Ş. "Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımları Politikası: Eğilimler ve Hedefler." Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi 4, no. 10 (2015): 26.
- Törel, T. "Uluslararası Diplomasi Aracı Olarak Terörizm ve Türkiye." Turkish Studies 15, no. 3 (2020): 2061–2072. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43317>.

- TRT Haber. 2022. "Tahıl Koridorunda Türkiye'nin Rolü." <https://www.trthaber.com>.
- Turkish Red Crescent. Annual Report 2023. <https://data-api.ifrc.org/documents/TR/Annual%20Report%20Turkey%202023.pdf>.
- Turkish Red Crescent. Ukraine Crisis. 15 Haziran 2022. ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/ukraine/turkish-red-crescent-ukraine-crisis-15-jun-2022>.
- Turunen, Salla. "Humanitarian Diplomatic Practices." The Hague Journal of Diplomacy, 2021. <https://www.cmi.no/publications/7359-humanitarian-diplomatic-practices>.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA). Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu – 2023. Ankara: TİKA, 2024.
- Türk Kızılay. "Kızılay'dan Uluslararası İnsani Yardım." <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/7320>.
- Türk Kızılay. "Neler Yapıyoruz?" <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz>.
- Türk Kızılay. "IFRC ve Kızılay'dan Güç Birliği." 1 Mart 2024. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/7628>.
- Türk Kızılay. "Kan Hizmetleri." Türk Kızılay Resmî Web Sitesi. <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/kan-hizmetleri>.
- Türk Kızılay. "Kızılay'dan Uluslararası İnsancıl Hukuk Alanına Katkı." 20 Eylül 2024. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/7851>.
- Türk Kızılay. "Sosyal Hizmetler." <https://www.kizilay.org.tr/sosyal-hizmetler/>.
- Türk Kızılay. 2022. Ukrayna İnsani Yardım Operasyonu Raporu. <https://www.kizilay.org.tr>.
- Türk Kızılay. Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı. No. 978-605-5599-66-9. https://yillik.kizilayakademi.org.tr/wp-content/uploads/2021/12/turkiye_insani_calismalar_yilligi_2020.pdf
- Türkiye Today. "Red Cross President Highlights Collaboration with Turkish Red Crescent in Syria." 9 Ocak 2025. <https://www.turkiyetoday.com/region/red-cross-president-highlights-collaboration-with-turkish-red-crescent-in-syria-103133>.
- Ukrainian Red Cross Society. "The Ukrainian Red Cross Has Provided Over UAH 420 Million in Cash Assistance to Vulnerable People." 7 Mart 2025. <https://redcross.org.ua/en/news/2025/03/107067/>.

- Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Türkiye. “Suriye İnsani Yardım Programı.” <https://turkiye.iom.int/tr/suriye-insani-yardim-programi>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Ethical Principles Guiding ICRC Partnerships with the Private Sector.” <https://www.icrc.org/en/document/ethical-principles-guiding-icrc-partnerships-private-sector>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Members of the International Committee of the Red Cross.” <https://www.icrc.org/en/members-international-committee-red-cross>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Our History.” <https://www.icrc.org/en/our-history>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Our Mandate and Mission.” <https://www.icrc.org/en/our-mandate-and-mission>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Restoring Family Links.” <https://www.icrc.org/en/what-we-do/restoring-family-links>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Restoring Family Links: The Agony of Separation and the Joy of Reunification.” 27 Eylül 2023. <https://www.icrc.org/en/document/restoring-family-links-agony-separation-and-joy-reunification>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Seçilmiş Türkçe Belgeler.” <https://www.icrc.org/en/document/secilmis-turkce-belgeler>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “The Founding and Early Years of the ICRC (1863–1914).” <https://www.icrc.org/en/document/founding-and-early-years-icrc-1863-1914>.
- Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC). “Where We Work.” <https://www.icrc.org/en/where-we-work>.
- UNHCR. 2024. "Ukraine Refugee Situation." <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
- UNHCR. Türkiye Factsheet September 2022- Turkish. 2022. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/11/Bi-annual-fact-sheet-2022-09-Turkiye.pdf>.
- UNHCR. Ukraine Emergency. February 2025. <https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine>.
- UNHCR. Ukraine Situation. 2024. <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/ukraine-situation>.
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 3 Years Since the Full-Scale Invasion of Ukraine. Şubat 2025. <https://hrmmu-3-year-update.my.canva.site/>.

- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). "World Humanitarian Summit." Agenda for Humanity. <https://agendaforhumanity.org/summit.html>.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Türkiye'deki Suriye Krizi Müdahale Planı 2023. New York: United Nations, 2023.
- United Nations. "An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping." United Nations Digital Library. <https://digitallibrary.un.org/record/145749>.
- United Nations. "Black Sea Grain Initiative." Temmuz 2022. <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative>.
- Üçkuş, Özgür. Afrika-Türkiye İş Birliğinde Kalkınma Yardımları Çalışma Raporu. Afrika Vakfı Yayınları, 2021. <https://www.afrikavakfi.org.tr/storage/pages/ozgur-uckus-kalkinma-yardimlari.pdf>.
- Vlasova, A. "Armed Pro-Russian Insurgents in Luhansk Say They Are Ready for Police Raid – Apr. 12, 2014." Kyiv Post, 12 Nisan 2014. <https://www.kyivpost.com/content/ukraine/armed-pro-russianinsurgents-in-luhansk-say-they-are-ready-for-police-raid-343167.html>.
- Wallensteen, Paul. "Barış Süreçlerinde Aktörlerin Çeşitliliği ve Çok Katmanlı Stratejiler." In Barış Çalışmaları, edited by Erhan Büyükkakıncı, 378–406. Ankara: Adres Yayınları, 2018.
- Weiss, Thomas G. "Putin's Abuse of History: Ukrainian 'Nazis', 'Genocide', and a Fake Narrative." Global Responsibility to Protect 14, no. 3 (2022): 251–263. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1163/1875984X-bja10036>.
- Wolf, Charles, and Brian Rosen. Public Diplomacy: How to Think About and Improve It. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2004.
- Yerköy, Samet. "Putin'in Rusya-Ukrayna Tarihsel Birliği Üzerine Makalesi: Velikorus Şovenizminin Manifestosu." Mülkiye Dergisi 48, no. 4 (Aralık 2024): 1062–1098.
- Yıldırım, Elif, ve Övgü Kalkan Küçüksolak. "Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Algısı: Gaziantep İli Örneği." İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 19, no. 37 (Bahar 2020/1): 614.
- Yıldız, Mustafa. Rusya-Ukrayna Savaşında Rusya'yı Anlamak: Tek Sorumlu Putin mi? 162.